

652
1968/2

საქართველოს
საბჭოთაო

საბჭოთა-ქართული

საქართველო

1968 5

ლიტერატურული

50-წლიანი
ბეჭდითობა

საქმის

1968

საქმის — საქმის

ლიტერატურულ-მხატვრული
საბოგადობრივ-პოლიტიკური ჟურნალი

საქართველოს მხარეთა კავშირის
აჭარის განყოფილების ორგანო

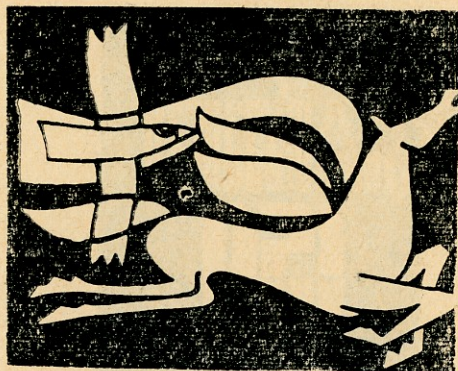
ბ ა თ უ მ ი

განგებულად გთხოვთ, გთხოვთ, გთხოვთ, გთხოვთ,
გთხოვთ, გთხოვთ, გთხოვთ, გთხოვთ, გთხოვთ,
გთხოვთ, გთხოვთ, გთხოვთ, გთხოვთ, გთხოვთ,
გთხოვთ, გთხოვთ, გთხოვთ, გთხოვთ, გთხოვთ,

1837

გთხოვთ, გთხოვთ, გთხოვთ, გთხოვთ,
გთხოვთ, გთხოვთ, გთხოვთ, გთხოვთ,

ნიკოლოზ ბარათაშვილი უკუდავია და
უკუდავისათვის არც რაიმე ქვეყნიერებაზე გვიან-
ნია, არც რაიმე ადრე.

...რბ დასაღარიბა ხელთ-ქმნილი ძეგლი,
თუნდ დიდუასიანი, იმ ხელთუქმნელ ძეგლთან,
რომელიც მისმა დიდბუნებოვნებამ ჩვენ გულ-
ში ადგო.

ნ. ბ.

საქართველო,
თბილისი,

აქტი
ნელს 1839², ცეცხლის.

ნ. ბარათაშვილის ავტოგრაფი

კ ა რ ი მ ე ო რ ე

ნ ა წ ყ ვ ე ბ ი

მორბის არაგვი არაგვიანი,
თან მოსძახიან მთანი ტყიანნი,
და შეუპოვრად მოუთამაშებს
გარემო თვისსა ატეხილს ჭალებს,
ჰოი, ნაპირნო, არაგვის პირნო.
მობიბინენო, შვებით მომზირნო,
ქართველსა გულმან როგორ გაუძლოს.
ოდეს შვენება თქვენი იხილოს,
რომ თქვენს ბუჩქებში არა ჩამოხდეს,
რაც უნდა გზასა ეშურებოდეს,
როგორ იქნება არ განისვენოს?
სამჯერ ხომ მაინც გადაჰკრავს ღვინოს,
ცხენს მოაძოვებს, თვალს მოატყუებს,
გამოიღვიძებს — შუბლს განიგრილებს,
ერთს ქართველურად კიდეც შესძახებს,
არაგვო, მაგ შენს ამწვანებულ მთებს,
და მერე თუნდაც დაუგვიანდეს,
იგი იმისთვის აღარ დაღონდეს!
მზე დამავალი მოჰფენს სიამეს
მთიულეთისა ხეობის არეს,
და ამ მშვენიერ არაგვის პირებს
ძველი ჩარდახი ზედ გადმოჰყურებს.
მუნ ბრძანდებოდა მეფე ირაკლი,
მოწყენის თვალით გარდმოშირალი;
დაფიქრებული, თვისთა ზრახვათა
გაცაართობდა ქარვის მარცვალთა.

თან ახლდა მეფეს თავის მსაჯული,
ნიჭთა კეთილთა უხვად მორჭმული.
ვის არა გახსოვთ სოლომონ ქველი,
მეფის შინაყმა, ყმათ საყვარელი!
სადღა არიან აწ ესე კაცნი,
რომ არ გვალხენენ თათბირნი მათნი?
დიდხანს უჭკრებდა მეფე მდუმარედ;
არაგვის წყალთა, მდენთა მჩქეფარედ;
ბოლოს მახვრალმან უბრძანა მსაჯულს:
„შენ იცნობ კარგად, სოლომონ, ჩემს გულს,
შენ უწყი ქართლის აწ ვითარება,
მისი აწ ძალა, ყოფა, ცხოვრება;
ბევრჯერ რჩევანი შენნი, ვითა წყლულს,
მსალბუთებიან მე შეწუხებულს;
აწც ჩემს სულის ტვირთს, ჩემს გულის წადილს,
შენ გაგიძლავნებ, ვით საყვარელ შვილს!
არ მითვისებდა ქართველთა გული,
რომ ვიყავ მათი მეფე ეული;
ჩემი მეფობა ზე დავასრულე,
რომ ძლივს იგინი გავიერთგულე!
და ახლა, ოდეს ჩემს ხელმწიფობას
განუმზადებდი ჟამ-კეთილობას,
აი მის ნაცვლად რაი მომაპყრეს
მე ჩემთა ძეთა და ვინ ახატეს!..
ამიერითგან გაქეზებული
მაჰმად-ხანისა მოსისხლე გული
არ დაგვაწყნარებს სიამაყითა:
მას ჟამი შესწევს ყოვლის ღონითა;
ეს ხმა ლეკთაცა აგვიყაყანებს;
ოსმალს მხოლოდ დროს შემოჰყურებს,
და მტერნი ძლიერ მაშინ მოგვატყდნენ,
როს ყმანი ჩემნი ურთიერთს ბძარვენ!
მე თუმც კიდევ ვჰგრძნობ სულის სიმტკიცეს,
გარნა ღონენი წელთ წარმიტაცეს,
შენი ირაკლი ის აღარა ვარ,
პატარა კახად რომ გინახივარ!
აბა რომელს შვილს ვხედავ ღირსეულს,

რომ ექმნას კვერთხად მამულს დარღვეულს?
ჰო, ღმერთო, ღმერთო ამაზედ მეტად
ნულარ განსწირავ ქართველთა ტანჯვად!
აბა რას მირჩევ, ჩემო მსაჯულო?...
კარგად იფიქრე, შვილო ერთგულო:
აწ განთქმულია რუსთა სახელი,
ხელმწიფე უვისთ ბრძენი და ქველი,
დიდი ხანია გვაქვს ჩვენ ერთობა,
მტკიცე კავშირი, — სარწმუნოება, —
მას მინდა მივცე მემკვიდრეობა,
და მან მოსცეს ქართლს კეთილდღეობა!“.

ბარათაშვილის საფლავთან

ჰოი, საქართველოვ, მგლოვიარევ, ნუგეში შენდა!
ვაჟკაცის სახე რად მიეცი ავბედით სევდას.,
პოეტის ფერფლი თვალებს ცრემლით ისევ გისველებს?!
ძველი ტკივილი განგიახლა? შეგძრა ისევ?!
თუ მისი ღრმა და ასე ბნელი სამარის კარი
შენი ობოლი სულისათვის საშიში არის?
ფერფლს მარხავ, დიახ, ფერფლს და არა თავად მგოსანსა!
ვინც უკვდავების შარავანდით ასე გმოსავდა —
არ იმარხება, არა კვდება, არ იბინდება,
აწ და მარადის ცოცხალია მისი დიდება,
აწ და მარადის ის იქნება შენი მკურნალი.
რომ მკერდს ჭრილობა მოგიშუშოს ჯერაც მსურვალი.
და შენც, მგოსანო, ღაღადებავ ერის ბაგეთა,
ტანჯული გული სიდუხჭირის ბნელში დაგენთქა,
მოხვედ მშვიდობით სამარიდან სამარემდისა:
სასუფეველი დაგემკვიდროს სამარადისო!..

სომხურიდან თარგმნა გივი შაჰნაჯარმა

(ეს ლექსი ოვანეს თუმანიანმა წარმოთქვა ნ. ბარათაშვილის
ნეშტის დიდუბის ეკლესიის გალავანში დაკრძალვის დღეს,
1893 წლის 25 აპრილს).

მინდა, რომ ვიყო ვარსკვლავი,
განთიადისა მორბედი,
რომ ჩემს აღმოსვლას ელოდნენ
ტყეთა ფრინველნი და ვარდნი.
მინდა მზე ვიყო, რომ სხივნი
ჩემთ დღეთა გარსა მოვავლო.
სალამოს მისთვის შთავიდე,
რომ დილა უფრო ვაცხოვლო...

ეს ინატრა ახალგაზრდა მგოსანმა ამ ნახევარი საუკუნის წინეთ და ეს ნატვრა წინასწარმეტყველებად გადაექცა, გახდა წინამორბედად ჩვენი ახალი ცხოვრების განთიადისა და იქ, შორს, სამშობლოდან უცხო მხარეს, მზესავით ჩაესვენა, რომ დღეს აქ უფრო მეტის ძლიერებით აღმობრწყინებულიყო. ამას ვხედავთ და დღევანდელი ჩვენი მიგებება გლოვა და ზარი კი არ არის, ლიტანიობაა და მზე-შინა. დიად, არავის გეგონოთ აქ ეს ნამდვილი სამარე და კუბო ბარათაშვილისა, იმისი კუბოა ყველა ქართველის გული და ისე ზშირი, როგორც მგოსნის მთელ საქართველოსადმი სიყვარულით ავსებული გულისძგერა. ეს ადგილი არის მხოლოდ ნიშანი, სადაც ამიერიდან უნდა დაესვენოს ჩვენი მნათობი, რომ მთელ საქართველოს სხივი ჰფინოს და მართლაც, რომ უკეთეს ადგილს ვერ გამოვძებნიდით.

მართალია, ყოველი კუთხე საქართველოსი წმინდაა, მაგრამ ეს ადგილი, ეს დიდუბე წმინდა-წმინდათაა. აქ დაიდგა პირველად ძლევის გვირგვინი უპირველესმა ჩვენმა საისტორიო მნათობმა თამარ მეფემ. მართალია, დღეს დიდუბეს ის ფერი აღარ ადევს, აღარც ის ტაძარი, აღარც ის სასახლე, აღარც ის წალკოტია. ჟამთა მსვლელობამ, დროთა ვითარებამ ის გადასხვაფერა, მაგრამ დიდებული ხატი-კი მაშინდელი შეუცვლელად დარჩა საქართველოს ხსოვნაში. აქამომდე ჩვენ წარმოვიდგენდით თამარს თავზე ძლევამოსილ გვირგვინით, რომელსაც გვერდით უდგა ძლიერის ჩანგით საკადრისი მისი მწერალი რუსთაველი. დღეიდან უფრო დასრულებული იქნება ეს ხატი, მეორე გვერდით ედგომება ბარათაშვილი; როგორც ამ შვიდასი წლის წინათ დასავლეთ საქართველოდან, ესე იგი იმერეთიდან,

მოვიდა ხალხი, რომ თავიანთ ეცა დიდებულ თამარისათვის და სახეობა
საერთო ლიტანიაში მონაწილეობა მიეღო, დღესაც მოვსულვართ იმერე-
თით, რომ ნიშნად სამარადისო ძმობისა და განუყრელი ერთობისა დავად-
გათ გვირგვინი ბარათაშვილის კუბოს, გვირგვინი შეკონილი პურის თავ-
თავისაგან, საგულისხმოდ იმისა, რომ მგოსანი იყო უპირველესი მთესვე-
ლი გონებრივის ნაყოფისა, არა მარტო ერთი კუთხისა, — მთელი საქარ-
თველოსი, ნაყოფიერი იყოს ეს ხორბალი, როგორც დღემდე, ამიერიდა-
ნაც, რომელთანაც ერთად დაუვიწყარი იქნება სახსენებელი ნიკოლოზ
ბარათაშვილისა.

გონჩა-ბეგუმის სიმღერა

„აჲ... ერთი ახალი ლექსია, თერამე-
ტი წლის ქალის ნაამბობი... ამ ქალს
გონჩა-ბეგუმ ქვიან, ხანის ქალია ძალი-
ან ღამაში და მარილიანი... საცოდავი
დამწვარია თავისი ქმრისაგან... ძალით
გაუთხოვებიათ. ამათი ამბავი რომ იც-
ოდეთ, ერთი კარგი რამანია“...
ბარათაშვილის წერილიდან.

თათრის ქალი გონჩა-ბეგუმ
თავის წარსულს მიაშობს თუ მიგალობს:
ვინ წამართვა ხომლის ხონჩა,
რად გამთელე შენ, საწუთროს გრიგალო.
ღამაშორეს მიჯნურს ცირა,
გამათხოვეს, ცრემლი დაშრა უმანკო.
ქმარმა ჯავრით დამამცირა,
ჩემი ცრემლი და გულისთქმა უარყო.
ცისფერთვალა, ზღვის იერით,
ასე მღერის ხმა ნალღელში ნალესი.
ღვთისნიერი, ცისიერი,
ბაგე ვარდი და სიცოცხლის ალერსი.
თმა, ვით კვარი სანუკვარი,
ეშხითა და ლოცვით შემოგარსული.
ბაღჩა უხმობს საკუთარი
და ბაღს იჭვით ეტყვის თათრის ასული:
ჩრდილს მიფენდი, ჩემო ბაღჩავ,
მეძახოდა ყველა შენი კუნჭული.
ჭადრის ჩრდილი შენთან დამრჩა,
მინდა მოსვლა და ჭადართან ჩურჩული.
მსურს შევადო წიფლის კარი,
მოვიძებნო ცაცხვი, ფუტკრის მთაფლავი,
მაგრამ თუ იქ დამხვდა ქმარი,
შენ გახდები, ბაღჩავ, ჩემი საფლავი.
მწუხრში გალობს გონჩა-ბეგუმ,
დაადუმა საამო ხმით ყორანი,
ცხოვრების რთველს ადრე მორჩა,
ვერ განახლდა მაინც სიყრმის რომანი.
დასეტყვილი აგრე გალობს,
მწუხრში მოჩანს, როგორც ვარდი მწირველი...
ფრთამომტყდარო თათრის ქალო,
გავფრენია სიყვარულის ფრინველი.

გადიდებს შენი სამშობლო

ნეტავ კვლავ წამოგახედა, ორჯერ მკვდრეთიდან ამდგარო,
ათასგვარ ტანჯვით ნაგვემო, მაგრამ მაინც არ გამტყდარო,
გენიის ცეცხლით მოსილო, ნაზო ბუღბუღო, სოსანო,
დაუჭკნობელო ყვავილო, ჩვენო ძვირფასო მეოსანო,
გადიდებს შენი სამშობლო, განახლებული, დიადი,
შემოიფანტა მთაწმინდამ თვალშეუდგამი წყვილიადი.
ბნელშიაც გაუქრობელო, ელვარე სხივო, ნათელო!
ქარიშხლის ფრთით და გრიგალით ბევრჯერ

მკერდგანათებული,

შრილა ვერხვო, ჩინარო, ცამდე აწვდილო, მაღალო,
მრავალშტოვანო, გაშლილო, მუდამ ნორჩო და ახალო!
მარად ხარობდეს, ჰყვოდეს სამშობლო ფერშეუცვლელი,
რომ შრილებდეს მარადეჟამს უკვდავი წიგნის ფურცელი.

მთაწმინდის დილა

ნიკოლოზ ბარათაშვილის

კენტი ვარსკვლავი მოწყდება კრებულს,
ლამის მნათობს რომ ამაღლდ ახლავს,
ძირს დაეშვება
და ჩაფიქრებულს
ნახავს, პოეტის მესამე საფლავს...
ბარათაშვილი აიშვებს წამსვე
წამოუქროლებს ჩაუქრობ გულს,
ჩვენთვის რომ ძგერდნენ
და წმინდა მთაზე
სამარადქამოდ დაისადგურეს...
და როცა სიო თბილისის ზღვიდან
ყვავილზე დაყრის მარგალიტს მძივად,
ილია იტყვის, —
თუ როგორ ზრდიდა
ქართველი დედა ქართველებს წინათ.
დიდი აკაკი აღმართავს ჩონგურს,
სულიკოს ხმაზე სიმღერად გაშლის
და გოგო იტყვის, —
რა წვავდა ჩვენს გულს —
რა დარდი ჩაჰკლა იმ ჯიხვის რქაში, —
მაშინ ცისკარი გაიხსნის ღილებს,
ცას დამშვენდება სილურჯე კალთის,
დედაქალაქი მზეს გაუღიმებს
როგორც დიდუბე ახალი ქართლის,
კოჯრის ნიავი ნაზად შეარხევს
მზეში დალეულ მთაწმინდის მთვარეს,
ტატო წარმოთქვამს ერეკლეს სახელს
და გორის ციხეს მიაპყრობს თვალს!

ხმავ, დიდებულო!

ნ. პარათაშვილს

შენ რომ გათენდი,
საქართველოს ხმავ დიდებულო,
მაშინ აჭარა
შავ ყორნებით დაღამებული,
ქართლს მოკვეთილი,
სისხლდაღვრილი, ხმაგაკმედილი,
მესხ-კლარჯთან ერთად
ტყვეობაში გამოკეტილი,
დამუნჯებული და მიწაზე ყურდადებული
უსმენდა ნაბიჯს, —
მამულიდან ელოდა მაშველს,
სად იყო მხსნელი, —
მთქმელი სიბრძნის და სიმართლისა.
დაბინდულიყო უბედობით
ბედი ქართლისა.
მაშინ სინათლედ
მოველინე შენ ამა სოფელს,
შენი მერანი ქარაფებზე ილესდა ფლოქვებს,
რომ დაერბინა დედამიწის სიგრძე-განედი.
შენ კი ცხოვრობდი
ხაზინიდან ორი მანეთით.
რომ არ გეწერა
შენ საკუთარ მაღალ აზრებზე,
სხვისი სიტყვების გადამწერელს,
ამას გაძლევდნენ.
შენ რომ გათენდი,
საქართველოს ხმავ დიდებულო,
საწუთროს მთქმელო,
სიტყვაზე ცეცხლწაკიდებულო,
მაშინ ჩემს მხარეს

მხარზე ისევ აწვა წყვდიადი,
მისი ტკივილიც
ალბათ გულით გაიწილადე.
მტკვრის პირას მჯდარი
შენ ჭოროხის ბედზე ფიქრობდი.
მტევანს გვიჭკნობდნენ
და ტაძრებში სანთლებს გვიქრობდნენ.
დღესაც ბევრს ვიცნობ,
პოეტო შენს უზიარებელ
ქართველს გადამმელს,
რომ ვერ ირჩენს გულზე იარებს,
ქართულ ლექსს ეტყვი,
უმაღლესს გაუზიარებს
და სტრიქონს ჩვენსას
გადაუშვებს სულში მდინარედ.
ისიც აქ მყავდეს,
ვიმღერებდი უფრო ხმიერად.
ხომ მისიცაა ლექსი ჩვენი,
სიტყვა ხნიერი.
მინდა ორივემ მოგეფეროთ,
ბედო ქებულო,
ბარათაშვილო,
საქართველოს ხმავე დიდებულო!

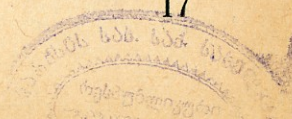

ს ა თ ა რ !

ბარათაშვილი ბევრჯერ დამტკბარა ორთაქალის ბაღში
სათარას სიმღერებით.

ორთაქალა, თარი კენესის მწარედ
და ჩინარი მტკვარში ჩრდილებს ართავს.
ცვრიან ვარდებს ჟრუანტელი უვლის,
რაზანია დოქში ღვინოც გათბა!
ისეც იწვის სიყვარულით გული,
შენი ცეცხლი რაღად უნდა, სათარ!
ბარათაშვილს არ ეყოფა სევდა?!
შენი ბოდმა რაღად უნდა, სათარ...
რად გააღე სულის ოთხი კარი,
ამ ღელვაში ვინ გაბედავს მოსვლას,
ვერ უყურებ, ანკარა მტკვარი,
შენ კი გული აუმღვრიე მგოსანს.
უპატრონოდ ჩაიფერფლა მთვარეც,
უკანასკნელ სამანებთან ჰგოდებს,
მტკვრის ტალღები, თუ ეგ შენი თარი
ატივტივებს ტირიფების ტოტებს...
აუხდინე დაკოდილ გულს რაც სურს,
ამბობდნენ და რა ყოფილხარ მართლაც!
ეს მზეა თუ ჭავჭავაძის ასულს
ბედდამწვარი შეახვედრე, სათარ!
ზვავი მოდის თუ გრგვინვაა ზეცის,
სიტყვის გრიგალს რამდენ იგავს ატან.
ისეც ტრფობის გადმოშალე ცეცხლი...
სხვა რამ გეთქვა ახლა მაინც, სათარ!
რაა თუ გულს ნაწილ-ნაწილ დაშლი,
გადვივებულ ნაკვერჩხალზე დადებ—
რა გინდოდა ორთაქალის ბაღში,
სევდის ბაღში რად ისროლე ბადე!

10.835

დავით უკან...

სულ რაღაც ორი წლის წინათ ქართული კულტურის დიდ ზეიმზე შოთა რუსთაველი მასპინძლობდა მრავალრიცხოვან სტუმრებს.

დღეს საქართველო ისევ ფართოდ უღებს კარს ქართული კულტურის მეგობრებსა და დამფასებლებს და მასპინძელი ბარათაშვილია.

სიცოცხლეში ბედდაწყვეტილსა და სამშობლოსაგან შორს, უსახელოდ დაღუპულ პოეტს ჯერ კიდევ ილია ჭავჭავაძემ, აკაკი წერეთელმა და ვაჟა-ფშაველამ დაადგეს გვირგვინი საქართველოს უპირველესი ლირიკოსისა და მას შემდეგ ქართული მწერლობის არც ერთ თაობას ჩვენი დიდი წინაპრების ეს ერთსულოვანი აღიარება ეჭვქვეშ არ დაუყენებია.

თავი რომ დავანებოთ „მერანს“, რომელიც ქართველი კაცისათვის მუდამ დარჩება მსოფლიო პოეზიის საგანძურის ერთ-ერთ უბრწყინვალეს თვალად, ბარათაშვილი არის ავტორი „ცისა ფერის“, „ჩემი ლოცვის“, „ვბოვებ ტაძარს“, „სულო ბოროტოსი“ და სხვა შედეგებისა, რომლებსაც არავითარი შეღავათი არ სჭირდებათ მსოფლიო ლირიკის საუკეთესო მიღწევების გვერდით დასაყენებლად.

ბარათაშვილმა მე-19 საუკუნის დასაწყისში, გურამიშვილისაგან დამოუკიდებლად აღადგინა რუსთაველთან გაწყვეტილი პირდაპირი ხაზი ქართული პოეზიის განვითარებისა.

თუ რუსთაველის პოეზია თავისი სრულქმნილობით, უნაპირობოთა და მზიური სიმშვიდით ოკეანეს გვაგონებს, ბარათაშვილი მთის გამჭვირვალე მდინარესა გავს, რომელსაც უბნელესი ღრმა მორევები აქვს და ისეთი საშინელი მოვარდნა იცის, რომლის დაოკება მხოლოდ გიჟურ ქროლვას, არყოფნის ზღვასთან შეერთებას შეუძლია.

ბარათაშვილის პოეზია დაუამბებელი ტკივილების, ადამიანის სულის განუკურნებელი ტკივილების პოეზიაა და როგორც ადამიანი ვერ იცოცხლებს ტკივილის გრძნობის განუცდელად, ისე ქართული პოეზიაც წარმოუდგენელი იქნება იმ შავი ფიქრებისა და სასოწარმკვეთი ტკივილების გა-

რეშე, რომლითაც ბარათაშვილმა ააგხო ჩვენი სული, სამყაროსთან ჩვენი
დამოკიდებულების განცდა.

როცა ბარათაშვილის წინამორბედ ქართულ პოეზიას ვიხილავთ, ჩვენ
ზოგჯერ იქნებ კიდევ ვაჭარბებთ ბარათაშვილის რეფორმატორული რო-
ლის შეფასებისას, ბევრი რამ, რასაც ჩვენ ბარათაშვილის დამსახურებად
ვთვლით, ნაწილობრივ და სხვა სახით გვხვდება გურამიშვილთან და ზო-
გიერთ მის თანამედროვე პოეტთან, მაგრამ ეს გარემოება სულაც არ ამ-
ცირებს ბარათაშვილის ღვაწლის მნიშვნელობას. ბარათაშვილი არ იცნო-
ბლა გურამიშვილს და მან ბევრი რამ „დავითიანის“ ავტორისაგან დამო-
უკიდებლად აღმოაჩინა ქართული პოეზიისათვის. ამასთან, ისიც საგულის-
ხმოა, რომ ბარათაშვილი სრულიად განსხვავდება გურამიშვილისაგან სა-
წუთროსთან (ბარათაშვილთან — ბედისწერა) დამოკიდებულებაში. გუ-
რამიშვილი ხედავს და მძაფრად განიცდის სოფლის ამოვებასა და საწუთ-
როს გაუტანლობას, მაგრამ იგი როდი ებრძვის მას, როდი ცდილობს მის-
გან დადებული საზღვრების გადალახვას. იგი ქრისტიანული შერიგების
გზას ადგება და იმის უფლებასა იტოვებს, რომ მწარედ დასცინოს სიკ-
ვდილსა და არყოფნის ძლევამოსილებას.

იგი ხედავს ცხოვრების უაზრობასა და უიმედობას, მაგრამ გამოსა-
ვალს გურამიშვილის მსგავსად რელიგიურ მორჩილებაში, ან პასიურ ირო-
ნიაში კი არ პოულობს, არამედ ბედისწერის წინააღმდეგობაში, ხვედრთან
პირისპირ შეხლაში და უკომპრომისო შებრძოლებაში ცდილობს ბედის
საზღვრის გადალახვასა და სიცოცხლის აზრის გამართლების პოვნას.

ბარათაშვილის პოეზია მარტო იმით კი არ არის ახალი სიტყვა, რომ
მან გატკბილებულ აღმოსავლურ ვარდბუღბულიანს აქცია ზურგი. მის
ლექსებში პირველად გაისმა დასავლური პოეზიის ის მოტივები ადამიანის
ბედისა და ყოფნა-არყოფნის, გარესამყაროსთან მისი დამოკიდებულებისა
და სიცოცხლის აზრის ძებნისა, რომელიც ასე განასხვავებს ევროპულ
პოეზიას აღმოსავლურისაგან.

არა უღონო მოთქმა სოფლის სამღურავისა, არა ღვინოში ჩახშობა სა-
წუთროს გაუტანლობით აღძრული სასოწარკვეთილებისა, არა მისტიური
ექსტაზით ღვთაებასთან შეერთებით მიღწეული თავდავიწყება და ცხოვ-
რებისაგან გამოთიშვა, არამედ პროტესტი და შებრძოლება, დაგმობა და
უარყოფა ბედის განაჩენისა, ადამიანისათვის დადებული საზღვრის დაძ-
ლევისა და გადალახვისათვის თავგამეტებული ბრძოლა.

აი ის მოტივები, რომლებიც ასე აშორებენ ბარათაშვილს აღმოსავ-
ლური გავლენებისაგან და რომლებიც ასევე აახლოებენ მას მისი თანა-
მედროვე ევროპული პოეზიის იდეებთან.

ბარათაშვილთან ჩვენ გვხვდება შექსპირისებური განცდა ტრაგიზ-
მისა, ადამიანის სულის სიღრმეების წვდომა და უხილავის ხილვის დაუძ-

ცხრალი სწრაფვა. ამ მხრივ იგი შორეულად ფრანგ „დაწყველილ პოეტულ ბსაც“ ეხმაურება, რომელთაც თავისი უბედური ხვედრითა და უძლავობითა ცხოვრებითაც გავს.

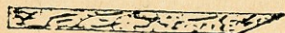
ნიკოლოზ ბარათაშვილმა არა მარტო დიდ საკაცობრიო იდეებს აზი- არა ქართული პოეზია, იგი, როგორც ჭეშმარიტი მამულიშვილი, ცხოვრო- ბდა თავისი ერის ცხოვრებით, მწვავედ განიცდიდა სამშობლოს ბედს და ეს განცდა ხშირად აპყავდა ზოგადკაცობრიულ ხარისხში.

ბარათაშვილის „ბედი ქართლისა“ არის ის ნაწარმოები, რომელიც საეტაოდ იქცა ქართული პატრიოტული ეპოსის განვითარებაში და რომე- ლმაც დიდი გავლენა მოახდინა არა მარტო ილიას, აკაკისა და ვაჟას პატრი- ოტულ პოემებზე.

ამ პოემაში ერთხელ კიდევ დგება ტრაგიკული პრობლემა პატარა- ერისა: განაგრძოს რიცხობრივად ჭარბ მტერთან უთანასწორო ბრძოლა და ამით სასწორზე შეადგოს თავისი არსებობა, თუ უარი თქვას საკუთარ თავისუფლებაზე, დაემორჩილოს უძლიერესს და ამით შეინარჩუნოს არსე- ბობა. სოლომონ მსაჯულის დიალოგში მის მეუღლესთან, აგრეთვე, ერეკლე მეფესთან, ხელახლა ცოცხლდება ძველი კოლხეთის ტყეში შეფარებულ პატრიოტთა კრებაზე გამართული ცხარე კამათი აიეტისა და ფარტაძისა, ორი უკიდურესობისაგან, შედარებით უკეთესის არჩევის თაობაზე, კამა- თი, რომელიც მეექვსე საუკუნის შემდეგაც არაერთხელ განახლებულა ქა- რთველთა თაობების ცხოვრებაშიც.

ნ. ბარათაშვილს სიკვდილამდე აწვალებდა ქართლის ბედი, იგი არა ერთხელ უბრუნდებოდა ამ პოემაში დასმულ პრობლემებს. ლექსში „საფ- ლავი მეფის ირაკლისა“ ბარათაშვილმა თითქოს შეაჯამა თავისი ხანგრძლი- ვი ფიქრისა და განსჯის შედეგი და მიიღო, როგორც ისტორიულად გამარ- თლებული ნაბიჯი, ერეკლე მეფის მიერ განხორციელებული აქტი საქარ- თველოს რუსეთთან შეერთებისა. საქართველოს უკანასკნელი მეფისა და სა- ხალხო გმირის ამ „ქველ ანდერძნამავში“ პოეტმა დაინახა საქართველოს ფიზიკური გადარჩენისა და განათლების გზაზე დადგომის პერსპექტივა და, როგორც ისტორიულმა განვითარებამ ცხადყო, შორსმჭვრეტელი პოეტი- სა და მამულიშვილის ეს გულწრფელი მსჯავრი სწორი იყო.

ბარათაშვილის პოეზია მარად ცოცხალი პოეზიაა. იგი, როგორც ყო- ველი მარადიული ღირებულება, ყველა დროისა და თაობისათვის ძვირ- ფასია. ეს პოეზია დღესაც, ჩვენთვისაც უაღრესად თანამედროვეა, რადგან პოეტის მაღალპუშმანურ იდეებს, მის ოცნებას კაცობრიობისა და სამშობ- ლოს ნათელ მომავალზე, ადამიანის უკეთეს ბედზე სწორედ ჩვენს დროში ეძლევა აზრი და ესხმება ხორცი.

რედაქცია

ეროვნული კულტურის დიდი ტაძარი

უნივერსიტეტი, ყველა ქართველის, ცოდნის წმინდა კერაა.

უნივერსიტეტი, დიდი და ლამაზი ოცნების ადგილია, რომელსაც ყველა ახალგაზრდა ცხოვრების დიდ შარაზე გაჰყავს და ანიჭებს გამბედაობას დამოუკიდებელი შრომისა და გამარჯვების მოსაპოვებლად.

უნივერსიტეტი ძვირფასია, რადგან აქ პოულობს საზრდოს გული, გონება და სული ახალგაზრდისა; იგი ძვირფასია, რადგან აქ რჩება და მასში ეგულის მუდამ მისი ლალი და უდარდელი ყმაწვილობა.

უსაზღვროდ გვიხარია, რომ მის ფართო კედლებში აღიზარდა უამრავი მამულიშვილი, გვიხარია რომ ნახევარსაუკუნოვანი სახელოვანი გზა განვლო და ახლა დიდ ნამოღვაწარს აჯამებს.

დღეგრძელი იყავ, მეცნიერების წმინდა ტაძარო!

თუ დღემდე ვისმეს რამ კარგი გაუკეთებია, ან მომავალში გააკეთებს — ყველაფერი გეკუთვნის შენ, — ეს ჩემი პირველი ნარკვევით, რომელიც შენი აღზრდილის, უნგრელი მეცნიერის მარტონ იშტვანოვიჩის შესანიშნავი ბიოგრაფიის პატარა ნაწილია.

მარტონ იშტვანოვიჩი

(ნარკვევი)

1936 წელს მარტონ იშტვანოვიჩის ოჯახი უნგრეთის პატარა სოფელ ტოპონარიდან ბუდაპეშტში გადასახლდა. 6 წლის იყო მაშინ მარტონი.

ბუდაპეშტში დაეუჟაცდა იგი და იქ დაიწყო მისი ნამდვილი ცხოვრება.

ჯერ კიდევ გიმნაზიაში სწავლობდა მარტონ იშტვანოვიჩი, როცა ვიკარის თარგმნილი „ვეფხისტყაოსანი“ წაიკითხა.

ამ წიგნს დედის ნაამბობით იცნობდა, საქართველოზედაც ბევრი რამ უთქვამს დედას, მაგრამ წაკითხული სულ სხვა ყოფილა.

...ბუდაპეშტის უნივერსიტეტში სწავლის დროს საქართველოს შესახებ ყველაფერი გადაიკითხა, რაც კი უნგრულ ენაზე მოიპოვებოდა, — ყაზბეგი, ილია, სულხან-საბა ორბელიანი და კიდევ უფრო გაუძლიერდა საქართველოს ნახვის სურვილი.

...უნგრეთის ეთნოგრაფიულ მუზეუმში თითქმის განგებ მარტონს კავკასიური მასალების შესწავლა დაავალეს.

სიყვარულითა და ხალისით შეუდგა ამ მეტად ძნელსა და საპასუხისმგებლო საქმეს ახალგაზრდა მეცნიერი.

იგი კითხულობდა უამრავ მასალას და იხსენებდა დედის ნაამბობს, — საოცარი ზღაპრების ქვეყანას...

მუშაობისას მასალებში მან მრავალი საინტერესო რამ დაადგინა: თევზის, ხეხილისა თუ ზოგიერთი სხვა სახელწოდება კავკასიურ და უნგრულ ენას თითქმის საერთო ჰქონიათ.

გარდა ამისა მარტონის ყურადღება მიიპყრო ყურძენმა, რომელიც უნგრეთში კავკასიიდან უნდა იყოს შეტანილი. ეს მით უფრო სარწმუნოა, რომ აღრეულ საუკუნეებში უნგრელები კავკასიის მახლობლად ურალში ცხოვრობდნენ.

და დაიწყო მარტონმა კავკასიისა და უნგრეთის ურთიერთობის ისტორიული ფესვების გულდასმით შესწავლა.

მსცოვან პროფესორებს მხედველობიდან არ გამოპარვიათ ახალგაზრდა მკვლევარის მეცნიერული ალღო.

უნგრეთის მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილმა წევრმა, უნივერსიტეტის რექტორმა ორტუტაი დიულამ თავისთან იხმო.

მარტონს სიხარულისაგან ენა დაება...

...არა, ეს არ იყო სიზმარი. მის წინ იდგა თმაშევერცხლილი მეცნიერი და ღიმილით ულოცავდა გზას საქართველოსაკენ.

* * *

— ეს ჩვენი სტუდენტია, — აუხსნა შეგვერემანმა ჭაბუკმა ჭოლა თევზაძემ.

მარტონ იშტვანოვიჩმა თვალი შეავლო ლამაზად ჩამწკრივებულ, გრძელ-გრძელ კორპუსებს და ახალ მეგობარს გაუღიმა.

ახალგაზრდა ასპირანტს — ჭოლა თევზაძეს აქ ერთი პატარა ოთახი ეჭირა, ჯიბეში გასაღები მოძებნა და ოთახის კარი სტუმარს ფართოდ შეუღო.

— მობრძანდით, ძმო, მეგობრულად ვიცხოვროთ!

მარტონმა მაშინ მადლობა დამტვრეული რუსულით გადაუხადა.

მარტონი გულმოდგინედ ეცნობოდა საქართველოსა და მის მდიდარ კულტურას; მისი შესწავლის მოთვარი მიზანი ქართული ზღაპრის ბუნება იყო, კერძოდ ამ ზღაპრებში მას სქესის მეტამორფოზის ანუ გარდაქმნის საკითხი აინტერესებდა. აგრეთვე ქართული ზღაპრების ამგვარი ვარიანტები მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხის ვარიანტისათვის უნდა შეედარებინა და ამის საფუძველზე ქართული ლოკალური ზღაპრის წარმოშობის პრობლემა გადაეწყვიტა.

ამ რთული ამოცანის წინაშე იდგა რა, პირველ რიგში ქართული ენის ცოდნა იყო საჭირო.

და როცა ჭოლა თევზაძემ პირველმა შესთავაზა მეგობრული დახმარება, მარტონს სახე საოცრად გაუბრწყინდა და დაუყოვნებლივ შეუდგა ქართული ენის შესწავლას.

გაირბინა ორმა წელმა. მისმა დაბეჯითებულმა შრომამ ბრწყინვალე ნაყოფი გამოიღო. ისე კარგად შეისწავლა ქართული ენა, რომ პირველი ქართულ-უნგრული ლექსიკონი მან შეადგინა.

ნიჭიერი უნგრელი ახალგაზრდა ახლა ქართული ზღაპრების თარგმნას შეუდგა.

ამ რამდენიმე წლის წინ უნგრეთის სახელმწიფო გამომცემლობა „ევროპამ“ დაბეჭდა მარტონ იშტვანოვიჩის მიერ უნგრულ ენაზე პირველად თარგმნილი ქართული ზღაპრები, რომელიც უნგრელმა მკითხველებმა გამოსვლისთანავე დაიტაცეს.

— უნგრეთში რომ ჩავედი, ჩემი წიგნის შოვნა მე თვითონ გამიჭირდა. — ხუმრობდა შემდეგ მარტონი.

მარტონი უნგრეთის ჟურნალ-გაზეთებშიაც ხშირად აქვეყნებდა სტატიებსა და ნარკვევებს საქართველოზე, ქართველ მწერლებსა და გამოჩენილ საზოგადო მოღვაწეებზე.

სამი წელი სწავლობდა მარტონი თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასპირანტურაში ძველი ქართული ლიტერატურის კათედრაზე. მან მრავალი მეგობარი შეიძინა. ის დიდი სიყვარულითა და პატივისცემით სარგებლობდა.

როგორც მარტონი ლაპარაკობს, მას არასოდეს უგრძვნია, რომ უცხო

მხარეში და უცხო ხალხში იმყოფებოდა, მუდამ ეხვია ქართველი მეგობრები.

სწრაფად გაირბინა სამმა წელმა. დისერტაციის დაცვის დღეც დადგა.

მოვიდნენ ნაცნობები, ამხანაგები, მეგობრები...

მარტონი ღელავდა, — საჯაროდ უნდა ელაპარაკა ქართულად.

საპროფესოროში შევიდა... არავინ იყო. მშვიდად ამოისუნთქა და სავარძელში ჩაეშვა. მალე მოვიდნენ ოპონენტები დოცენტი ელენე ვირსალაძე, ცნობილი ფოლკლორისტი, პროფესორი მიხეილ ჩიქოვანი, სახელოვანი ქართველი მეცნიერი აკაკი შანიძე...

— იცოდე, არ აღელდე, მთავარია სიმშვიდე, — მამაშვილურად არიგებს აკაკი შანიძე.

— ნუ გეშინია, მარტონ, ყველაფერი კარგად ჩაივლის! — ამხნევენს პროფესორი ქსენია სიხარულიძე.

ღია ფანჯარაში ნიაფი იჭრება.

დისერტაციის დაცვა დიწყო.

დაბალი, ტკბილი ხმითა და ლამაზი ქართულით საუბრობს მარტონი.

ყველანი სულგანაბული უსმენენ და როცა იგი კათედრიდან აღელვებული ჩამოდის, დიდი მოწონების ნიშნად მქუხარე ტაშით აჯილღოვებენ.

მარტონს სამუდამოდ დამახსოვრდა ეს ბედნიერი დღე, რომელიც მისი ბავშვური ღამეების დასასრული იყო...

ახლა იგი თითქოს მშობლიურ სოფელ ტოპონარშია. ექვსი წლის შავგვრემანი ბიჭუნა წევს დედის გვერდით. პატარა ბიჭი გატაცებით უსმენს უნგრულ, რუსულ და ქართულ ზღაპრებს, რომელსაც დედა მოუთხრობს.

ფანჯრიდან კი მოსჩანს თუ როგორ შრიალევენ ვაშლის ტოტები, დედა დგება და შუქს აქრობს, დავიძინოთო, ეუბნება, მაგრამ არ აძინებენ ზღაპრები. მერე ამოდის მთვარე და ვაშლის ტოტებში იხლართება...

უცებ ერკვევა ახალგაზრდა დისერტანტი:

აკადემიკოსი აკაკი შანიძე მარტონს ღიმილით ულოცავს დისერტაციის ბრწყინვალედ დაცვას.

— ჩვენთან რომ ჩამოდი, მარტონ, არც ქართული იცოდი და არც რუსული, — ეუბნება პროფესორი ვარლამ თოფურია — ახლა კი ქართულად დისერტაცია დაიცავი; სადისერტაციო თემა საერთაშორისო მნიშვნელობისაა. შენ ეს მშვენიერად შესძელი. მშვენიერად შეისწავლე ქართული ზღაპრების ტიპები და შეუდარე იგი მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხის ვარიანტებს... შენი აქ ჩამოსვლა უნგრელი და საბჭოთა ხალხის მეგობრობის მშვენიერი დადასტურებაა. გილოცავ, გამარჯვებას!

— თქვენ მეკითხებით: როგორ მოგწონს საქართველო? როგორ ხედავთ 4 წელი ვიყავი აქ. ამ ხნის მანძილზე მაკრთობდა ფიქრებისა, რომ ერთ მშვენიერ დღეს უნდა დავშორებოდი აქაურობას. — ღიმილით ამბობს მარტონი, თან სვანურ ქუდს ისწორებს. — თბილისის ზოგიერთი ადგილი ჩემს ბუდაპეშტს მაგონებს. ჩემი ქალაქიც ასევე მშვენიერია. ამიტომ მიყვარს თბილისი, ხოლო მისი ერთ-ერთი ლამაზი კუთხე, — სტუდენტთა ქალაქი, ჩემი მეორე მშობლიური ოჯახია. რა დამავიწყებს ქართულ ხალხს, უნივერსიტეტს, მის დიდსა და ფასდაუდებელ ამავს!

* * *

პროფესორმა ქსენია სიხარულიძემ ამ რამდენიმე წლის წინათ გააცილა მარტონი მშობლიურ ბუდაპეშტში...

„მე არ მინდა ყველა ბარათი მაღლობით დავიწყო, მაგრამ რა ვქნა, თუ თქვენმა ზრუნვამ, თქვენმა სულგრძელობამ საზღვარი არ იცის?“

ასე იწყება მარტონ იშტვანოვიჩის ბარათი. ვერ წარმოუდგენია, სხვახაირად მიწეროს ადამიანს, რომელმაც ამდენი ამაგი დასდო მას.

საქართველოდან წასვლის შემდეგ მარტონმა მშობლიური ბუდაპეშტის უნივერსიტეტში დაიწყო მუშაობა. მან შექმნა ქართული ენისა და ლიტერატურის შემსწავლელი ჯგუფი, რომელსაც ქართული კერა უწოდეს. ჯგუფის წევრებს მარტონ იშტვანოვიჩი ასწავლის ქართულ ენას, ფოლკლორს, ქართულ ენაზე უკითხავს ლექციებს...

მარტონი არის უნგრეთის საეთნოგრაფიო საზოგადოების პასუხისმგებელი მდივანი; საყოველთაო აღიარება ჰპოვა მის მიერ უნგრულ ენაზე თარგმნილმა ქართული ხალხური ზღაპრების კრებულმა. უნგრეთის მეცნიერებათა აკადემიის ორგანო ჟურნალ „აქტა ეთნოგრაფიკის“ მეცხრე ნომერში ფრანგულ ენაზე დაიბეჭდა გაბრიელ კისის რეცენზია, სადაც ნათქვამია, რომ ეს პირველი წიგნია უშუალოდ ქართული ორიგინალიდან თარგმნილი. ის დაწერილია კარგი უნგრული ენით. ქართველ მეცნიერს ხელთ აქვს ამ ჟურნალიდან ამონაბეჭდი ფურცლები. იქ მაღლიერების გრძნობით იხსენიებენ მარტონს. ეს ამონაბეჭდი გამოძეგმულია „ვერობას“ დირექტორის მოადგილემ და მთავარმა რედაქტორმა შარა გარიკმა გამოუგზავნა. შარა გარიკი საქართველოში იყო სტუმრად და ქსენიას ჩამოუტანა მარტონის მიერ ქართული ხალხური ზღაპრების კრებულის ერთ-ერთი ზღაპრის — სასწაულმოქმედი პერანგის ილუსტრაციის ორიგინალიც. ის დიდი ვემოვნებით შეუსრულებია მხატვარ ლილო ლორენტე პეტერსს. ეს წიგნი მოხსენებულია მსოფლიო ხალხთა ზღაპრების სერიების ბიბლიოგრაფიაშიც. ჟურნალ „აქტა ეთნოგრაფიკაში“ დაიბეჭდა მარტონ იშტვანოვიჩის სადისერტაციო შრომის ნაწილი. პელსინკში გერმანულ ენაზე დასაბეჭდად მიიღეს მარტონის 600-გვერდიანი ეს სადისერტაციო შრომა.

დიდი მოვლენა 30-ათასიტყვიანი ქართულ-უნგრული ლექსიკონი. ეს
ხომ ქსენია სიხარულიძის თვალწინ მისი უშუალო დახმარებით შეადგინა
მარტონმა.

მარტონ იმტვანოვიჩი უნგრეთის ჟურნალ-გაზეთებში ხშირად ბეჭ-
დავს ქართული ლიტერატურისა და ჩვენი გამოჩენილი მეცნიერების, —
კორნელი კეკელიძის, აკაკი შანიძის, გიორგი წერეთლისა და სხვათა შე-
სახებ.

მარტონმა თარგმნა ქართული ხალხური ზღაპრების მეორე კრებული
და დასაბეჭდად წარადგინა ბერლინში.

იგი თარგმნის აგრეთვე ქართველი კლასიკოსების — ილიასა და აკაკის
ნაწარმოებებს. გამოსაცემად ამზადებს თანამედროვე ქართველი პოეტე-
ბის — გალაკტიონ ტაბიძის, გიორგი ლეონიძისა და სხვათა ლექსების
კრებულსაც.

ბოლო წერილში მარტონ იმტვანოვიჩი ქსენია სიხარულიძეს ატყო-
ბინებდა: „მინდა ჩამოვიდე და ვნახო ჩემი საყვარელი უნივერსიტეტი!
ჩემს პატარა ქალიშვილებსაც ძალიან უნდათ საქართველოში წამოსვლა.
ალბათ ჰგონიათ, ახლოს არის დედამიწის ეს ულამაზესი კუთხე, თუმცა
მეგობრობამ და სიყვარულმა როდი იცის საზღვრები!“

რენე სარიშვილი

საქართველოს ალკა აპარის ხაოლქო
კომიტეტის პირველი მდივანი

დიდი მოძრაობის და საზოგადოების ახალგაზრდობა

— „საჭიროა ახალგაზრდა ძალები... საჭიროა მხოლოდ უფრო ფართოდ და გაბედულად, უფრო გაბედულად და ფართოდ, ერთხელ კიდევ ფართოდ და გაბედულად მოვიზიდოთ ახალგაზრდობა, არ შეგვეშინდეს მისი, ომიანობის დროა, ახლა ახალგაზრდობა გადაწყვეტს მთელი ბრძოლის ბედს“.

ახალგაზრდობისადმი ღრმა რწმენის მკაფიო დადასტურებაა ბოლშევიკური პარტიის ბელადის — დიდი ლენინის ეს სიტყვები, ახალგაზრდობაში ბრძოლის სურვილი სწრაფად ძლიერდებოდა და მძაფრად ღვივდებოდა რევოლუციური განწყობილება, ვლადიმერ ილიას-ძე ლენინმა ამიტომ მისცა ასეთი შეფასება ახალგაზრდობის ძალისა და ენერგიის პოტენციალს. დადგა საკითხი რევოლუციურ მოძრაობაში ახალგაზრდობის ჩაბმისა და პარტიის იდეური ხელმძღვანელობით ახალგაზრდობის დამოუკიდებელი კომუნისტური ორგანიზაციის შექმნის აუცილებლობაზე. ლენინის მითითების საფუძველზე, ბოლშევიკური კომიტეტების ხელმძღვანელობით ზედიზედ იქმნებოდა ახალგაზრდობის რევოლუციური ორგანიზა-

ციები რუსეთის სამრეწველო ცენტრებში, უკრაინაში, ამიერკავკასიაში და მთელ რიგ ოლქებში.

ეს იყო ის შემტევი ძალა, რომელმაც მხარი აუბა უსამართლობის წინააღმდეგ ამდგარ ხალხს ქვეყნად სიკეთის დასამკვიდრებლად. მას ჰქონდა გასაოცარი ძალა და დაუოკებელი სწრაფვა გამარჯვებისაკენ. შეიცნო რა საკუთარი ძალა, მტკიცედ ჩადგა უკეთესი მომავლისათვის მებრძოლთა რიგებში. ამ გმირულ შემართებას ახალგაზრდობის კომუნისტური კავშირი ხელმძღვანელობდა.

ასეთ ვითარებაში 1918 წლის 29 ოქტომბერს პარტიის ცენტრალური კომიტეტის ინიციატივით მოწვეულ იქნა რუსეთის მუშათა და გლეხთა ახალგაზრდობის კავშირების პირველი ყრილობა, რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა ახალგაზრდობის მოწინავე რაზმს — კომკავშირს, რომლის საშუალებითაც პარტია წარმართავდა ახალგაზრდობის კომუნისტურ აღზრდას.

რუსეთის ახალგაზრდობის რევოლუციურ აღმაფრენას მხარს უჭერდნენ საქართველოს მოწინავე ჯაბუკები და ქალიშვილები.

საქართველოს ახალგაზრდობა მოწინაებით ინახავს საქართველოს კომკავშირის დამაარსებლის შესანიშნავი ბოლშევიკის — ბორის ძნელაძის სახელს.

აჭარის ახალგაზრდობამ დაუნდობელი ბრძოლა გამოუცხადა ყოველგვარ ჩამორჩენილსა და დრომოჭმულს. მათ იერიში მიიტანეს სოფლის ცხოვრების სინამდვილეში გამეფებულ ისლამურ წესებზე. სასტიკი ბრძოლა გამოუცხადეს რელიგიას და მის მედრესეებს. ახალგაზრდობა შეუბოვრად უტევდა და ამარცხებდა სიძნელებებს. — ისინი იყვნენ სოფლად პარტიის ხაზის გამტარებლები, კოლექტივიზაციისათვის აქტიური მებრძოლები, სოციალისტური შეჯიბრების წამომწყებნი.

ჩვენმა მასამ აამაღლა მისი მატერიალური და სულიერი კულტურა, მაგრამ გერმანელმა ფაშისტებმა შემოქმედებით შრომაში გართულ ხალხს თავს მოახვია ომი. უფროს თაობასთან ერთად ახალგაზრდობაც აღდგა სამშობლოს დასაცავად.

ყველასათვის ცნობილია თუ რა გაუგონარი გმირობის მაგალითებით ასახელეს საქართველო და უკვდავი სახელით ჩაეწერნენ სამამულო ომის ბატონაში ქართველი მეომრები, ლენინურმა კომკავშირმა გამოაწრთო ისინი და ჩაუნერგა მათ სამშობლოს უსაზღვრო სიყვარული.

კანონიერ სიამაყეს იწვევს იმის აღნიშვნა, რომ 134 ქართველ მეომარს მინიჭებული აქვს საბჭოთა კავშირის გმირის წოდება.

ახალგაზრდობის სისხლსაცვე ცხოვრება ომისაგან მიყენებული მატერიალური ზარალის აღდგენისათვის ბრძოლაში კიდევ უფრო გამოვლინდა.

საქართველოს ქალიშვილები და ჯაბუკები დაუღალავად შრომობენ.

ჩვენს ქვეყანაში ჰეშმარიტად ყველა პირობაა შექმნილი ნაყოფიერად შექმნილი მოქმედებითი შრომის ფართოდ გაშლისათვის.

ჩვენი დღესასწაული ახალგაზრდობის შრომის, სწავლის მაღალი შედეგების დემონსტრირებაა. მას აჭარბებს ახალგაზრდა მენავთობეები, მანქანათმშენებლები, მეჩაიეები, მეციტრუსეები, პატრიოტული საქმეებით ეგებებიან.

აჭარის კომკავშირელები აქტიურად მონაწილეობენ წარმოების დაგეგმვის და ეკონომიური სტიმულირების ახალ სისტემასთან დაკავშირებულ სამუშაოებში. ვ. ი. ლენინის დაბადების 100 წლისთავის აღსანიშნავად სოციალისტურ შეჯიბრებაში ჩაბმულია ოლქის 60-მდე ახალგაზრდული ბრიგადა. 2.000 კომკავშირელი იბრძვის კომუნისტური შრომის დამკვერლის საპატიო წოდების მოსაპოვებლად.

წელს ბათუმში საწარმო-დაწესებულებათა კომკავშირელები ხუთწლედის მესამე წლის დავალებებს 19 დეკემბერს შეასრულებენ. ელექტროტექნიკური მრეწველობის დარგში დასაქმებული ახალგაზრდები თავიანთი ძალებით გამოუშვებენ 35 ათას ტრანსფორმატორს, 400 ცალ სარეცხ მანქანას, გამოუშვებული იქნება 25 ათასი წყვილი ფეხსაცმელი, ასობით ტონა ნავთობპროდუქტი, 50 მილიონი ცალი პაპიროსი, სახელმწიფო მიიღებს 25 ათას მანეთ ეკონომიას.

ნაყოფიერად შრომობს სოფლის ახალგაზრდობაც. განსაკუთრებით საამაყოა მეჩაიეთა მიღწევები. წელს ისინი 25 ათასი ტონა ხარისხოვანი ფოთლისათვის იბრძოდნენ. ჭაბუკები მარჯვედ ტრიალებენ ზვრებში, ბაღებსა და პლანტაციებში, საკოლმეურნეო ფერმებში. მივცეთ სამშობლოს 15 ათასი ტონა ციტრუსოვანთა ნაყოფი — ასეთია ჩვენი რესპუბლიკის ახალგაზრდა მეციტრუსეთა საიუბილეო ვალდებულება.

ტექნიკის წინსვლა, სახალხო მეურნეობის უმაღალითო განვითარება ახალგაზრდობას ავალებს უფრო ღრმად დაეუფლოს მეცნიერების საფუძვლებს. ყველგან — ქარხნებსა და ფაბრიკებში, სკოლებში, უმაღლეს სასწავლებლებში, პლანტაციებში სამეცნიერო-დაწესებულებებსა და კვლევით ლაბორატორიებში ჩვენი ქალიშვილები და ჭაბუკები ეწაფებიან სწავლას.

წელს წარმატებით განხორციელდა ღონისძიებები შრომატევად სამუშაოთა მექანიზაციისა და ავტომატიზაციისათვის, წარმოებაში პროგრესული ტექნოლოგიური პროცესების დანერგვისათვის. საწარმოებში შექმნილმა ახალგაზრდა სპეციალისტთა საბჭოებმა, ახალგაზრდა სპეციალისტთა რაციონალიზატორულმა წინადადებებმა ათიათასობით მანეთის მოგება მისცეს ქარხანა „ელექტროხელსაწყოს“, ელექტრომექანიკურ, მანქანათმშენებელ, ნავთობგადამამუშავებელ და სხვა ქარხნებს.

დიდი ამოცანების წინაშე დააყენა სამრეწველო საწარმოების მრავალი კომკავშირული ორგანიზაციები ხუთდღიან სამუშაო გეგმას. ერთიორად გაიზარდა თითოეული პირველადი კომკავშირული ორგანიზაციის პასუხისმგებლობა ახალგაზრდობის გართობისა და კულტურული დასვენების ორგანიზაციისათვის.

ჩვენი რესპუბლიკის სამრეწველო საწარმოებსა და სოფლის ახალგაზრდობას შეემატნენ საქართველოს საზღვაო სანაოსნოს ჰაბუკები, რომლებიც მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში ჩვენი ახალგაზრდების სახეს წარმოადგენენ. მათ მაღლა უჭირავთ საბჭოთა ახალგაზრდობის საპატიო სახელი და თვალისჩინივით უფროხილდებიან. ისინი კომკავშირის 50 წლისთავს ახალი წარმატებებით შეხვდნენ.

საბჭოთა ახალგაზრდობის საიუბილეო დღეებში კომკავშირელების ერთი ჯგუფი პირველ კომკავშირელებთან ერთად ეწვივნენ ჩოხატაურს, სადაც დაიბადა საქართველოს კომკავშირის დამაარსებელი ბორის ძნელაძე. აქ კომკავშირულ აქტივთან ერთად გაიმართა მიტინგი. ბათუმელმა და ჩოხატაურელმა პიონერებმა ცოცხალი ყვავილებით შეამკეს ძნელაძის ძეგლი.

ლენინური კომკავშირის 50 წლისთავს მიეძღვნა ვიქტორინა-კონკურსი. კონკურსის თემა იყო, — „რა იცი შენ, ბლაგოვევრადის ოლქის შესახებ“ და „რა იცი შენ, აჭარის შესახებ“. ამ ღონისძიებას დიდი ინტერესით გამოეხმაურა როგორც ბლაგოვევრადის, ისე აჭარის ახალგაზრდობა.

ქობულეთელ ახალგაზრდებს დიდხანს ემახსოვრებათ კუნძულ ტექსელის აჯანყების მონაწილე ქართველ მეომრებთან შეხვედრა. ჰოლანდიის სანაპირო ზოლში მდებარე კუნძული ტექსელი სამამულო ომში გმირულად დაცემულ ქართველ მეომართა სავანედ იქცა. ამ გმირული ბრძოლების მონაწილენი იყვნენ აჭარის მკვიდრნი: ასლან წილოსანი, აკაკი ბოლქვაძე, შოთა ფუტყარაძე, რომლებმაც ამაღელვებლად მოუთხრეს შეკრებილ ახალგაზრდებს ტექსელის ლეგენდარულ გმირებზე, ქართველ მამულიშვილთა შემართებასა და მამაცობაზე.

ლენინური კომკავშირის 50 წლისთავს მიეძღვნა კომკავშირის ბათუმის საქალაქო კომიტეტის სოციალისტური შეჯიბრება — ქალაქის საუკეთესო ახალგაზრდა ხარატის, მღარავის, ზეინკლისა და ელექტროშემდუღებლის სახელის მოპოვებისათვის.

შესანიშნავი შრომითი საჩუქრით შეეგება დღესასწაულს ბათუმის შ. რუსთაველის სახელობის პედაგოგიური ინსტიტუტის სტუდენტთა სამ-

შენებლო რაზმი. მათ საზაფხულო არდადეგების პერიოდში ლაგოდეხის რაიონში სკოლა და საცხოვრებელი სახლი ააშენეს.

საიუბილეო დღეებში აჭარის კომკავშირული ორგანიზაციები კიდევ უფრო მაღალი და პასუხსაგები ამოცანების წინაშე დგანან. საქართველოს კპ ცენტრალური კომიტეტის პლენუმზე ვ. პ. მეჟვანაძემ ახალგაზრდებს მოუწოდა: — „გავამდიდროთ იდეურ-აღმზრდელობითი მუშაობის შინაარსი და ფორმები, ახალგაზრდა თაობას ჩავუწეროთ და განვუმტკიცოთ მარქსისტულ-ლენინური მსოფლმხედველობა, კლასობრივი მიდგომა ცხოვრების ყველა მოვლენისადმი, მაღალიდგური რწმენა, კომუნისტური პარტიის საქმის ერთგულება; აღვზარდოთ ქალიშვილები და ჯაბუკები საბჭოთა ხალხის რევოლუციურ საბრძოლო და შრომით ტრადიციებზე“.

ამიტომაც ახალგაზრდობის კომუნისტური აღზრდისათვის გაწეული მუშაობა გამსჭვალული უნდა იყოს ბურჟუაზიული იდეოლოგიის ყოველგვარი გამოვლინებისადმი შეუთრეგებელი ბრძოლის სულისკვეთებით. საჭიროა დამაჯერებლად ვაჩვენოთ სოციალისტური წყობის უპირატესობა, კაპიტალიზმის იდეოლოგიის მეშინურ არსს დაუვპირისპიროთ კომუნიზმის მორალური ფასეულობანი — შემოქმედებითი შრომა, კოლექტივიზმი და დემოკრატია.

სკკპ პროგრამაში ოქროს ასოებითაა ჩაწერილი: „პარტიას ახალგაზრდობა მიაჩნია აღმაშენებელ, შემოქმედებით ძალად საბჭოთა ხალხის ბრძოლაში კომუნიზმისათვის“. აჭარის კომკავშირელები შეეცდებიან გააკეთონ ყველაფერი, რომ გაამართლონ ეს დიდი კეთილშობილი ნდობა.

აჭარის ახალგაზრდობა დიდ იუბილეს ახალი წარმატებებით შეეგებნენ. ფაბრიკა-ქარხნებსა თუ ჩაის პლანტაციებში საოქტომბრო ვახტზე იდგა ახალგაზრდობა, მათ წარმატებებს დოვლათი და ბარაქა მოაქვს.

საბჭოთა ქვეყანა ისტორიული პროგრესის ავანგარდია. მომავლისაკენ მისი წინსვლა ტოლს არ უდებს მე-20 საუკუნის კოსმოსურად სწრაფ რიტმს. მაშ, ვიაროთ წინ უფრო მხრებგაშლილად, გაბედულად ვესწრაფოთ მომავალ დღეებს, როგორც ეს შეშვენის რევოლუციური დიდების მემკვიდრეებს, გმირი მამების შვილებს, კომუნიზმის ღიადი იდეებისათვის მებრძოლებს!

მეჩხევე

მეღვინება კომკავშირის 50 წლისთავს

ჯონი ჯაჯიშვილი

წაუქითხავი ბარათი

წვიმდა, ციოდა. სადარაჯოზე გვარდიელი იდგა. ხანდახან შეინაცვლებდა ფეხს და ტალახიდან დახეულ ჩექმას ამოაძრობდა. იგი სრულიად ყმა-წვილი იყო. საულვაშეზე სიმავე დაჰკრავდა.

ბნელ ფიცრულში წვიმა ჩამოდიოდა, ბიჭს სურვილი — მკაცრ მამაკაცს ჰგვანებოდა, სასაცილო იერს აძლევდა. თუმცა არ იყო დიდი, მაგრამ ბევრი გამოსცადა. მისი ყურებგაცვეთილი თბილი ქუდი პატარა გოგოს ეხურა, გოგოს ტუჩები გალურჯებოდა, ეტყობოდა ძალიან სციოდა. ბიჭს ვოგოსათვის ფარაჯის მოხურვა სურდა, მაგრამ ვერ გაეზედა, ბოლოს ცოტა უხეშად მიახურა და შესცინა.

გოგომ ენა ამოიდგა:

— რატომ ომობთ?

— იმიტომ, რომ მოვსპოთ ბურჟუაზია, მოვსპოთ მეფე და ჩვენ განვაგოთ ქვეყანა ლენინის მეთაურობით! — უპასუხა ბიჭმა ამაყად და მსხვილი ქამრის ქვეშ ხალათი გაისწორა.

— მერე მეფე ვინ იქნება, ლენინი?!

— სულელო, რას რომავ! — აფეთქდა ჯარისკაცი და დიდი ხელებით წია ტუჩებს მაგრად მიაღო.

— მეორეჯერ არ გაბედო ასეთი სისულელის გაფიქრება! იგი მეფეებს ებრძვის ვესმის?!

გოგო, რომელიც მოფერებას ელოდა, ტუჩებს იკვნეტდა და შიშისაგან ტირილის დაწყებას აპირებდა.

უნერხული სიჩუმე ჩამოვარდა, გოგო მიხვდა სისულელე დასცდა.

— ლენინი ბელადია! — აუხსნა გვარდიელმა, — ჩვენი ბელადი, ბოლშევიკების ბელადი!

— შენ ბოლშევიკი ხარ?

— ჯერ არა, მალე გავხდები!

— არ გეშინია?

— რისი უნდა მეშინოდეს?!

— აი, რომ კლავ, ომობ!

ჯარისკაცმა გააქნია თავი, — ჩვენ ვიბრძვით! — უცებ აფეთქდა ვაჟი, — აგრე ნუ ლაპარაკობ! — ჩვენ უნდა ავაშენოთ დიდი, ძალიან დიდი რაღაც, აი, შენ ნახავ, ახლა ვერ მიხვდები...

თუმცა გვარდიელიც ვერ გარკვეულიყო ხეირიანად მეთაურები კრებებზე კი ამბობდნენ უბრალოდ და გასაგებად, რომ ისინი მუშებისა და გლეხებისათვის იბრძოდნენ, ქარხნებსა და მიწას გადასცემდნენ მშრომელებს და ააშენებდნენ სოციალიზმს...

ჯარისკაცს სიტყვები არ ყოფნიდა უბრალოდ აეხსნა გოგოსათვის, რომ მტრის მოსპობა რევოლუცია იყო, ხოლო სოციალიზმის აშენება კი წარმოედგინა რაღაც უზარმაზარ, უკიდო შენობად, რომელიც ბედნიერებას მოუტანდა.

— კარგი და როდის მორჩებით ამ ბრძოლას, რომ ყოველდღე გნახო?!

— ყოველდღე მნახო? — გაიკვირვა ჯარისკაცმა. ამის გაფიქრებამაც ბიჭი შეაძრწუნა. განა დასაშვებია, დაიკარგოს დრო გოგოსთან ხშირად შეხვედრისათვის, როცა ამოდენა ამბები ხდება?! მაგრამ გოგო მეტად ლამაზი და მოსიყვარულე რომაა?!

— მერეც სულ გვარდიელი იქნები? — მოწყენით ჰკითხა გოგომ.

— არა, წავართმევთ მტრებს ქარხნებს და მიწებს და გადავცემთ მუშებს და გლეხებს, — გაზეპირებულად თქვა ჯარისკაცმა.

— მერე?

— მერე, ავაშენებთ სოციალიზმს!

— როგორია სოციალიზმი?

— როგორ ვერ გაიგე! — გაბრაზდა ჯარისკაცი, — ამაზე ამდენი ლაპარაკი არ შეიძლება!

— შენ სულ ასეთი იქნები, ასე მკაცრი?

გვარდიელი შეკრთა, მეტი ხომ არ მოუვიდა?! თუ ჯობს ასე იქნები? —
მერე გოგოს ალერსით შეხედა. ქარმა წაუტყროლა და სველი ფოთოლი
გოგოს სახეზე მიაკრა. როცა ჯარისკაცმა ფრთხილად მოაცილა, თბილ
ლოყაზე ხელი ოდნავ შეაყოვნა...

— სიყვარული ხომ შეიძლება? — შიშით იკითხა გოგომ — აი, რომ
ააშენებთ, მერე...

გვარდიელი დაიბნა...

— შენ მარტო ამაზე ფიქრობ! — მიახალა ბიჭმა.

გოგო გაწითლდა — განა ამიტომ? — მაინტერესებდა როგორ იცხოვ-
რებს მერე ხალხი.

— ბედნიერად! — მოკლედ მოუჭრა გვარდიელმა.

— მაინც, როგორ? — არ მოეშვა გოგო, — პური იქნება? სკო-
ლა, თეატრი.

ჯარისკაცი დაფიქრდა.

დიდი შენობის კონტურები ნელ-ნელა იკვეთებოდა...

იდგნენ და ჩუმად ფიქრობდნენ.

ქარი ღამის ფანარს აქანავებდა. სახლის კედლებზე ჩრდილები ირხე-
ოდნენ. გოგოს სახეზე წვიმის წვეთები ჩამოსდიოდა. სინათლის სხივი
ათასფრად ირეკლებოდა წვეთებში.

ვაჟმა სახე ახლოს მიუტანა და სველ ტუჩებზე დააკვირდა, — იქაც
თამაშობდა სხივი, რომელიც სამკუთხედებად, მრავალკუთხედებად, წრეე-
ბად იყოფოდა და შემდეგ ერთდებოდა.

საოცრად მოუწონდა ეს წრეები თუ სამკუთხედები უფრო ახლოს ენახა.
ბიჭი მეტად დაიხარა მისკენ და...

...როცა გოგომ თვალები გაახილა, ძლივს მოაცილა ტუჩები... და ჩურ-
ჩულით ჰკითხა.

— მაშ, იმ კვირამდე ველარ გნახავ?

ჯარისკაცმა მხრები შეარხია საშინლად დაეზარა ხმის ამოდება, —
ბედნიერების წუთებს გაეყუჩებინა.

— მითხარი რა?! — შეეხვეწა გოგო.

ბიჭმა ტუჩებზე ხელი მიაფარა, ახლა სიჩუმე ერჩივნა. გოგომ სველ
ხალათზე თავი მიადო...

— რამე რომ მოგივიდეს? — შიშით სთქვა.

— მერე რა, — უცებ გამოფხიზლდა გვარდიელი. — მთავარია ის, რომ
იცი რატომ იბრძვი და რისთვის კვდები! მე ერთხელ დავიჭერი კიდეც, იცი?

— მძიმედ დაიჭერი? — გოგომ მსუბუქად შეჰკივლა.

— რა თქმა უნდა... — ბიჭი ჩაფიქრდა — „ანახოს თუ არა ჭრილო-
ბა?“ მერე გადაიფიქრა.

— აწი წადი. — უთხრა ბიჭმა ცოტა უხეშად, — ნუ გავიწყდება, გვყავს
რდიელი ვარ!

გოგომ ქული მოიხადა, — წვიმა უსველებდა ჩალისფერ თმას. იდგა
ჯიუტად -- მერე ვალუმბულ ბელურასავით თავი შეაქანა, ქული და ფარავა
ხელში შეაჩეჩა ჯარისკაცს და გაიქცა.

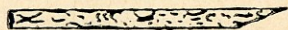
ჭაბუკს ბავშვურად შემოაწვა ნაღველი გულზე.

უცებ გოგო შემობრუნდა, უბიდან პატარა ქაღალდის ნაკეცი ამოიღო,
სწრაფად მიირბინა, ბიჭს ფარავის ჯიბეში ჩაუდო და გაჰქრა.

აქეთ-იქით მოქანავე ნათურა მიმავალ გოგოს ჩრდილს ხან ერთ კე-
დელს ახლიდა და ხან მეორეს.

გათენებისას წითლების საგულშაგოს თეთრგვარდიელები ვერაგულად
დაესხნენ და პატარა გვარდიელი ხმისამოუღებლად მოჰკლეს...

ღანოცილებს ჯიბეები დაუქექეს. ბიჭს ჯიბეში თუთუნის მაგივრად
ღარატინა ნაკეცი ქაღალდი უპოვნეს. თეთრგვარდიელმა ქისიდან თუთუნი
ამოიღო, პატარა გოგოს წაუკითხავი ბარათის ნახევრი გაახვია და ცეცხლი
მოუკიდა.

სიმღერის მაღლი

წამოქოჩრილი შრიალა ყანა, —
 ლურჯთვალა ზეცა თუ მთვარე ბადრი, —
 აღზვეებული ჩემი ქვეყანა,
 ავსებულია სიმღერის მაღლით.
 მივყვები დროთა ფერისცვალებას,
 ჩემია მიწა სულ ერთი ადლი,
 მიტომ გადუქრით ამდენ წვალეზას,
 რომ ჩვენში იყო სიმღერის მაღლი.
 ყველგან გავიდგით მწვანე ფესვები,
 დასაბამიდან ლალ ირემს ვგავდით,
 რადგანაც გვზრდიდა ქართველი დედა
 სიცოცხლის მაღლით,
 სიმღერის მაღლით!
 ყუყუნა წვიმა იღვრება ციდან,
 თუ ზამთარია და უხვად ბარდნის.
 თუმც შიშველ ხეებს უღმერთოდ სცივათ,
 მაინც ცოცხლობენ სიმღერის მაღლით!
 ხელაპყრობილნი ლოცავენ ცისკარს, —
 მიწას აფენენ მაღლიან მანდილს...
 და მთიდან მთაზე წავა ქუხილად
 მარად უკვდავი სიმღერის მაღლი!

კონტრასტები

ჩინარებში ამღერება ქარის,
 ქარაფებზე — ჩანჩქერების მსხვრევა, —
 აკვნესება ფანდურის და ქნარის
 ალვისტანა გოგონების რხევა, —
 აფეთქება ალუბლის და ნუშის.
 ღრუბლებს შორის მოქნეული ელვა, —
 ყველაფერი თითქოს იყო გუშინ,
 თითქოს გუშინ იყო გულის ღელვაც...
 აღმართებზე — დაკიდული გზები,

გზისპირებზე გოლიათი მთები,
მთების თავზე — ისევ ნისლის მთები.
ფერდობებზე გაფანტული ფარა. —
ეჰ, რამდენი დაკარგულა ფიქრი.
მოლანდებებს დროის ფარდა ფარავს...
ჭაბუკს თმებში მომიმრავლდა ფიფქი —
ნაძვნარებში მოჩურჩულე ქარი.
თავდახრილა იასამნის ტოტი,
ჰოდა, სადღაც... ჰოდა, სადღაც იცი?
მეორდება მოძახილი ნოტის, —
გაზაფხულზე ენძელების ფეთქვა,
ღამე — იის სურნელებით მთვრალი,
რუისპირას მოშრიალე ძელქვა, —
მკრთალი შუქი ციდან მცხრალი მთვარის. —
შვიდმაისის მოყუყუნე წვიმა... —
მოჩხრიალე მღვრიე ჩქერი ტალღის,
აკვნის ძირას მითვლემილი დედა
და ტირილი ძილგამკრთალი ბაღდის.
...ჰოდა ახლა... ჰოდა ახლა, იცი?
მე კვლავ მესმის მოძახილი ნოტის, —
ჩინარებში დაჭერილმა გოგომ
გაანედლა ჩემი ყრმობის ტოტი.

ჩემი სამშობლო

მამული არის —
 სიცოცხლეს ჩემსას აზრი რომ მისცა. —
 მისი მადლია
 ყაყაჩოთა ცხელი ხანძარიც.
 მან შემაყვარა
 ვარსკვლავები,
 წყალი და მიწა,
 და ცის სიღურჯე ქვეყნად რაც არი...
 თუ ახლა ჩემი ძარღვები ფეთქავს,
 თუ ოდნავ მაინც
 ჯაჭვაწყვეტილ ამირანს ვგავარ, —
 მისი მადლია,
 როცა იგი მეგულის ჩემთან,
 მწამს ერთი მოსმით
 ღვართქათიან მდინარეს გავალ!

* * *

პაწია ფრთების აუშვა აფრა
 და სულ უბრალოდ,
 და სულ მარტივად, —
 ტოროლამ ტატნობს ნისკარტი გაჰკრა
 და ააფრინა დილა ბარტყივით.

ახალგაზრდა ვარ

ვარ საოცრება,
შემომყურებენ — თეთნულდი, ხვამლი...
ჩავითქვი გულში, —
სურვილს ვესწრაფვი
მიწას დავცლიდი...
ლაქვარდებიდან
გადავრეკე ღრუბლების კვამლი,
ახლა მზადა ვარ
დავიჭირო მთვარე ყანწივით...
მთების არწივი
დამზევებულ თაღებს მოვები
ფართოდ გაშლილი,
მძლავრი ფრთების იალქანებით,
მიუვალი უსაზღვროების
მივაპობ ტალღებს,
მძაფრი ქარებით
მივექანები!!!

მზის ბეჭდისანი

არ ეძინება მზიას, — თვალებს რული გაუკრთა...

16 წლისაა მზია, ჰოდა, განა მარტო ეს არ არის საკმარისი უძილო
ღამეები დაუდგეს?

ყოველთვის მშვიდად ეძინა გოგოს, მხოლოდ სწავლაზე ფიქრობდა.

საშუალო როგორც კი დაამთავრა, ინსტიტუტში მოეწყო. სხვა საფიქ-
რალი არაფერი ჰქონდა თითქოს. ახლა კი? — ერთი კვირაა უძილობა აწ-
ამებს.

მაინც რა ეშმაკური თვალეები აქვს იმ ახალ მძღოლს, შეგხედავს და...
იმ ეშმაკური თვალეებით გულს ისე უჩვეულოდ აგიჩქროლებს, რომ...

ოთარი,

ოთარი...

ფიქრში დაუსრულებლივ მეორდება მისი სახელი და არ ასვენებს
მზიას.

* * *

ადრე დილით. ოთარი თავის მანქანას კოლმეურნეობის კანტორასთან
აჩერებს. გოგოების გამოჯავრება უყვარს, — თალიკოს ააცეცხლებს, თეოს
ააწივლებს. სეტყვასავით დაუშენენ წყევლა-კრულვას გოგოები, მერე ჩა-
ის საკრეფ კალათებს ხმაურით შეყრიან და თვითონაც გაჭირვებით აფოფ-
ხლებიან მანქანაზე.

მზია მაშინ ენაჩავარდნილია...

* * *

ოთარი ჩამოსვამს თუ არა გოგოებს, მანქანას გიჟური სისწრაფით
გააქროლებს. მზია დიდხანს შეჰყურებს გზაზე ავარდნილ მტვერს და მის
ბოლქვებში გახვეულ ბიჭს.

მაშინ გოგოები ეშმაკური ღიმილით თვალს აპარებენ მზიასაკენ.

და გამომწვევ კისკისს იწყებენ.

მზია გატაცებით გასცქერის მტკრიან შარას, — არაფერი ესმის, ვე-
რაფერს ხედავს...

* * *

ერთ დღეს სოფელში ფილარმონიის მსახიობები ჩამოვიდნენ. მათ
ილუზიონისტიც ახლდათ.

სოფლის კლუბს ხალხი მიაწყდა.

მზიაც მოვიდა. თვალები ბიჭების ჯგუფისაკენ გაუბრუნდა. იქ კი მარტო
ოთარს ხედავს...

ხალხს მოუთმენლად აინტერესებს გულთმისანის გამოსვლა და აი-
ისიც... მის მიერ ამოხსნილ საიდუმლოებას ყველა აღფრთოვანებაში მოჰ-
ყავს. დუჯერბელი სინამდვილე გაოცებას იწვევს, — ოთარს, სიგარეტის
ღერწი დამალული ნემსი სკამის ქვეშ აპოვნინა და მთლად გადარია ხალხი.
მალე გულთმისანი კეთილი ღიმილით მზიას სცენაზე იწვევს.

იგი მაჯაში ავლებს ხელს და სთხოვს, იფიქრო.

— რაა? — გაოცებით იკითხა გოგომ.

— ის, რომ რამდენი წლისა ხარ?

— თექვსმეტის. — წამოსცა მზიას.

ილუზიონისტს გაეღიმა:

— ნუ მეუბნებით, თქვენთვის იფიქრეთ, რა ჰქვია თქვენს დედას? ამა-
ზე იფიქრეთ, იფიქრეთ...

და მზია ფიქრობს... რამდენიმე წამის შემდეგ „გულთმისანი“ მზიას
დედის სახელს აცხადებს. დარბაზი კვლავ აღტაცებულია.

— აბა, ახლა იფიქრეთ, რა ჰქვია თქვენს შეყვარებულს? — გულთმი-
სანი თვალებში აჩერდება მზიას.

დარბაზი გაინაბა.

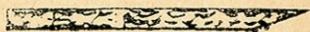
ოთარი წითლდება... „რა კარგი ყოფილა მზია“ — ფიქრობს გულში.
„რა ლამაზი ყოფილა მზია“ — უცინის ბიჭს თვალები.

გულთმისანი კი აჩერდება მზიას თვალებში და უმეორებს: — იფიქ-
რეთ, იფიქრეთ, იფიქრეთ...

და უცებ გულთმისანი ხმაშემა აცხადებს:

— ქალიშვილო, თქვენი შეყვარებულის სახელია... — მერე იხრება
და ჩუმად ყურში უჩუქრულებს.

ლოყებანთებული გოგონა სცენიდან სწრაფად ძირს ხტება და დაბნე-
ული ჯდება.

მეძახის, მიხმოვს ჩემი თაობა!

ქარი, მზე, წვიმა, —
 წვიმა, მზე, თოვლი...
 სიტკბო, ნუგეში, —
 მარად უსაზღვროდ, ჩამდგარა თრთოლვით
 სულში და გულში,
 თვალის გუგებში,
 და სიჭაბუკე ჭიხვინებს სისხლში,
 მიჩქეფარ ძარღვებში გააქვს ზანზარი,
 მეძახის,
 მიხმოვს
 და მომიწოდებს,
 რომ სინამდვილეს დავცე თავზარი!
 ქუხს და ხაზს უსვამს ჩემს ვინაობას
 და გატაცების ფიქრებს მღელვარეს.
 მომესმის ხმები ჩემი თაობის,
 რომელიც იპყრობს მაღალ მწვერვალებს.
 ერთდება მთები და მწვერვალები,
 მე მათში ვეძებ საკუთარ სახეს,
 მე ჩემი დროის გმირობით ვტკბები,
 მაღლდება ჰერი,
 იზრდება ჩემი ღობე და ყორე,
 ეზო და კარი,
 საყანე,
 ზვარი,
 კარგია! — ვიღაც მეძახის შორით,
 როგორც მეგობარს, ძმას და საყვარელს

ამ ცას, ამ მიწას, ბევრი შენატრის,
ჩემი წინაპრის ხმა რომ ისმოდა.
და მეც ავცილდი მიწის ზედაპირს
და შევუერთდი მარადისობას...
ვთარე, გზები ოცნებად მექცა, —
ასე ივლიან ჩვენი ბავშვებიც!
ასე ივლიან, ვიდრე ეს მიწა
მშვიდად იბრუნებს ღერძის გარშემო!

(მინიატურა)

ტოტებზე სკდებიან კვირტები... ლარნაკში წყნეთის იეები განაბულან, — ახალი ვარდფურცლობა! — ჩიტებმა გვახარეს!...

ფანჯრის წინ კობწია ალუბალზე, სითბოს კვირტთა თვალგახელის უწესრიგო რია-რია აუტეხია...

საამო აპრილს ქუჩაში სიო აბორიალებს, — გიხმობს, გეძახის, შინ არ გაჩერებს... ტოვებ ყოველივეს და კიბეზე ფაცი-ფუციტ ჩამორბიხარ, მერე ქუჩის ყრიაშულს მიჰყვები — გაზაფხულთან, მზესთან, სიხარულთან...

მიდიხარ და გეწიწება შენი წილი სიყვარულის ფარული თრთოლვა.

მერე გოგოებთან უმიზეზო კისკისი. დაუსრულებლივ გიხარია, გიხარია, გიხარია, რაღაც...

ნუ მსაყვედურობ, დედა!

თვრამეტი წლისაა შენი თამარი და თუ რამე არ მოგწონს მისი, თვრამეტი წლის ბრალია, თვრამეტი წლისა!!!

— სად იყავი, გოგო? — მესმის შენი აღელვებული ხმა. გვიანი ღამეა, ლოგინში ხელებს მიფათურებ, ნუ გეშინია, აქა ვარ, ჩემი მოუსვენარი თვრამეტი წლით.

ჩემი წილი ახალგაზრდობა არ მაჩერებს შინ. გარეთ გაზაფხულის შწველი მზე და უხილავი სიხარულია.

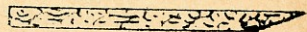
ჰო, ვიცი, როგორ არ ვიცი, უკეთესი იყვნენ ისინი — ჩემი ტოლები! სამშობლოს სადარაჯოზე იდგნენ... გატაცებით უყვარდათ ერთი პეშვი მი-

წა თავისი სამშობლოსი და მისი გულისათვის სახრჩობელაზე აღიოდნენ
ზოია კოსმოდემიანსკაიასა და ზოია რუხაძის ლანდები ახლობლებია ჩვე-
ნთვის, -- ნიაუთან ერთად რომ ბორიალებენ ამ გაზაფხულზე.

მეც დავდებ თავს, მეც ავალ სახრჩობელაზე, დედი! თუ გაუჭირდა, --
ნარიყალაზე მდგარ ქართლის დედას, შენ, ჩვენს პატარა ზაზასა და ჩემს
საფიცარ მიწაზე ამოსულ იებს...

...მაგრამ ახლა ისეთი უღრუბლო ცაა, ისეთი გაზაფხულია!!

ჩემი წილი ახალგაზრდობა მეძახის, მაკისკისებს, მახარებს, არ მა-
ჩერებს შინ!

ს ი ჭ ა ბ უ კ ე

ფიქრთა შარავანდელს მოსავს აისი,
რა უცნაურად ცოცხლდებიან ცის კამარები?
იღება ყველა ცისკრის კარები!!!
ახალგაზრდობა მომიხმობს ნაბიჯით,
სწორთა რიგებში მომყვება რიტმულად,
აელვარებულ ბალში გავიჭერი,
იქ ერთი ყვავილი გარინდულა...
ო, ის ყვავილი, —
სიცოცხლის უკვდავება,
მთვარის ნიუანსებს ნაზად რომ შოლტავს.
გარეგნულად ჩანს იგი უკარებად,
სულით კი შფოთავს,
და იმ შფოთვაში იბადება სიჭაბუკე,
ახალ ნერგსა ჰგავს, სიცოცხლეს ესწრაფვის,
ხდება ცხოვრების ახალ მებუქედ —
მზის სხივზე სწრაფი.

საბავშვო

ზეცის სხივების კალთა ჩვენია,
სულის ოქროსფერ ბადით მიმარხევს
იმ ატმის ტოტის განაჩენია, —
ლალისფერ კვირტებს, თავზე რომ მახვევს...
მიყვარს კვირტების ფერისცვალება,
აელვარება მათი ფრესკებად.
ყინვის ლოლუებს დაემალება,
და გულის ფესვზე გადამესკვნება,

თავდავიწყება დამაფრენს ყველგან,
უსასრულოა ხილვა გრძნეულის...
ამ უცხო ფერმა გულზე დამფინა,
საგაზაფხულო მზის განძეული.

დრონი მეუბოჲნ

ჩემს ეზოში ქარიშხალი დაძრწის, —
გააშიშვლა აწოწილი ხენი,
მზის ნაკადი ყვითელ ფოთლებს აწვიმს, —
გადამფრენი ფრინველების რხევით...
დრო მეფობს და ზამთრის ქარიც მოვა,
ჩამოაგდებს უკანასკნელ ფოთოლს.
მთის ხეგებში უკვე ჩამოთოვა,
ჩემს ეზოშიც — მოთოვს, მოთოვს, მოთოვს...
ბავშვურ დღეებს, მომაგონებს მერე,
იქ, ეზოში დავდგამ თოვლის პაპას.
ძველს და ახალს შევუერთებ ფერებს,
გავალვივებ ოცნებების ლამპარს,
მერე ისევ, გაზაფხული მოვა,
დრო დადგება ნაზ ყვავილთა თრთოლევის,
მერე ისევ მოვა
ბევრი, ბევრი...
თოვლი, თოვლი, თოვლი.

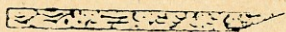

მომიახლოვდი

მე ამ ქვეყანას სიყვარულის მომღერლად შევრჩი,
 თუ სიყვარულის არ გეშინია, — მომიახლოვდი...
 მე ზღვა ვარ წყნარად განაბული ქარიშხლის ფრთებით.
 თუ ქარიშხლისა არ გეშინია, — მომიახლოვდი...
 მე ცისკარი ვარ ავდრის მერე, — მომიახლოვდი...
 თუ არ გაშინებს მზე ცხოველი სხივების მფრქვევი, —
 მე სიმღერა ვარ უნაზესი — მომიახლოვდი...
 მოვაჯადოვე შენი სული ტრფობის ჰანგებით?!
 მე შენთვის მიწა სიყვარული, — მომიახლოვდი!

* * *

მე წეროების გადაფრენას ვხვდები
 მოწყენით,
 თითქოს ვკარგავდე რაღაც ძვირფასს,
 რაღაც სანუკვარს,
 მძიმე ფიქრები მალეღებენ მე
 განშორების,
 ალბათ მრავალი ველარ ნახავს თავის
 საბუდარს,
 მე წეროების გადაფრენას ვხვდები
 მოწყენით...
 და მეუფლება მოლოდინი
 კვლავდაბრუნების,
 ვღელავ, რად ვღელავ ასე ძლიერ,
 ვერ გამიგია,
 თითქოს მედიან ყრმობის ძველი
 ქუჩის უბნები,
 (ისინი ალბათ სიკვდილამდე ჩემთან ივლიან...)
 და მეუფლება მოლოდინი
 კვლავდაბრუნების.

უხუჯი

საკაჲ

გოგონამ ჩითის ლურჯი კაბის გულისპირი გაიხსნა და ციცქნა, მრგვალი სარკე ამოაცოცა. როცა ხელის გულზე დაიდო, სიხარულის ღიმღმა იფეთქა ლოყებზე და გული სიამით აუთრთოლდა...

გოგონა იჯდა და გატაცებით სარკეში იცქირებოდა... მოულოდნელად დედა შემოვიდა, — თითქოს ქურდობაზე მოუსწრესო, სახე აელეწა და სარკე გადამალა.

— პირდაპირ მაკვირვებს შენი საქციელი, ეთერ! — შენიშნა დედამ, — ნეცადინეობ თუ სარკეში იყურები?

გოგომ შვებით ამოისუნთქა, როცა დედა გავიდა. მან სარკე ისევ ხელის გულზე დაიდო და სწრაფად გადმოაბრუნა. სამხედრო ფორმაში გამოწყობილმა შავულვაშმა მხიარულად გაუღიმა, მაშინ, ბიჭის სურათი ტუჩებთან მიიტანა და ჩურჩული დაუწყო.

გოგო უსარკოდ ერთ წუთსაც ვერ ძლებდა. მისი საიდუმლო კი არავინ იცოდა, — სარკის უკან ბიჭის სურათი ჰქონდა დაკრული.

გოგო მესანე კურსის სტუდენტი იყო, ვაჟს — მესამე წელი საბჭოთა არმიის რიგებში უსრულდებოდა.

ერთ დღით, თუნგით ხელში გოგომ ბილიკი ჩაირბინა, შარავზე გადაკვეთა და კაკლის ჩრდილში მორაკრავე წყაროს მიაშურა.

შუა ზაფხული იყო და ღარზე წყალი მოწანწკარებდა.

გოგო წვეთებს დაჰყურებდა და გატაცებით ფიქრობდა.

უცებ შეწყობილი ფეხის ხმა მოესმა.

„ჯარისკაცები უნდა იყვნენ“ — გაიფიქრა და რატომღაც ესიამოვნა. არ შემცდარა, — ჯარისკაცები მწყობრად მიდიოდნენ შარავზე. წყაროს წყალს რომ დაუპირისპირდნენ, ლეიტენანტმა საათზე დაიხედა და ბრძანება გასცა:

— ათი წუთი შეისვენეთ! ზუსტად ოთხ საათზე იყავით მწყობრში! მწყობრი სწრაფად დაიშალა და ხალისიანმა ხმაურმა იქაურობა გამოაცოცხლა. ეთერი ჭაბუკებს მალულად უცქერდა და გულში ფარულ თრთოლვას გრძნობდა.

ახალგაზრდა ჯარისკაცები ხორხოცობდნენ და პაპიროსებს აბოლებდნენ. ერთი მათგანი წყაროსაკენ გამოემართა, წყაროსთან ქალიშვილის ხილვამ ჯერ დააბნია, ხოლო მერე თავაზიანად მიესალმა და როცა წყლით სავსე თუნგი დაინახა, ცეცხლმოკიდებული პაპიროსი სწრაფად გადავლო.

— იმ სახლში ცხოვრობთ, ხომ? — ჰკითხა დაბნეულ ქალიშვილს და საჩვენებელი თითი გზის ზემოთ, გორაკზე მდგომ სახლისაკენ გაიშვირა.

— დიახ. — გაუღიმა გოგომ, — საიდან იცით?

ჯარისკაცმა არაფერი უპასუხა, — დაავლო თუნგს ხელი და წინ წაუძღვა.

— აბა, რად წუხდებით! — ბუტბუტებდა გოგო და ნუკრივით მისდევდა. ჯარისკაცი ჩქარი ნაბიჯით მიდიოდა, გადაჰკვეთა შარა, ბილიკი აირბინა და წყლით სავსე თუნგი ეზოში დადო.

ვაჟმა მსუბუქად ამოისუნთქა და წუთიც არ გაჩერებულა ისე დაეშვა თავქვე.

აღელვებულმა ქალიშვილმა მადლობის თქმაც ვერ მოასწრო.. უცნობი ჯარისკაცი მირბოდა და რატომღაც რაღაც უხაროდა...

ჯარისკაცები მწყობრში ჩადგნენ. გულის სიღრმეში ჩაწვდა ეთერს მათი სიმღერა.

როცა ისინი დაკლანდლ შარას მიეფარნენ, ქალიშვილის ლამაზ ტუჩებს ხმამაღლა დასცდა:

— ოჰ, რა შესანიშნავი ბიჭები იყვნენ!!!

ჯიბიდან პაწაწინა სარკე ისევ ამოიღო, იქვე ბალახებში ჩაჯდა და ღიმილით დააჩერდა.

— ჩემო კარგო, შენაც ასე დადიხარ მწყობრში, როგორც ისინი ხომ? — თვალეზით შეეკითხა.

ფოთლებმა გაიშრიალეს!

ჩეროში დამალულმა ჩიტებმა ყივილ-ხივილს უმატეს!

ეთერს ჯემალის ბარათი მოავონდა. — „იცი როგორი ბიჭებია ჩემი მეგობრები? უკეთესს ვერც ინატრებს კაცი!!!“

ღია სარკმელი

ღამე.

სარკმელზე წკარუნი წვიმის...
კარებთან სველი იანვრის ქარი.
ოთახში ფრთხილად შენოდის ძილი.
და უფრო ძლიერ იგრძნობა ქალი...
როცა სიჩუმე გეხება მხარზე,
როცა ტუჩებზე გეკვრება მინა,
როცა ქუჩაა ჩრდილებით სავსე,
როცა კედლებზე სურათებს სძინავთ. —
და შენ იხსენებ
იხსენებ მხოლოდ.
მხოლოდ იხსენებ,
სხვა არაფერი..
და როგორც ხეებს პირველი თოვლი —
შეეფინება ბაგეს სახელი.
ვიგონებ, რასაც ხუმრობად ვთვლიდი, —
ივლისის სიცხეს და მატარებელს.
დრო ასე მიდის...
დრო ასე მიდის...
ღლები ჩემგან მიგაქანებენ
და მზის კალთაში ატეხილი ტყე
მომჩერებია მწვანე თვალებით.
შენი სიშორე არის უსიტყვო,
როგორც ლოდინით სავსეა ველი
და მეყინება ხსოვნის ფესვები,
ბაქანზე ვდგავარ ცივი და სველი.
და სავსე არის განშორებებით,
შეხვედრებისთვის გაწვდილი ხელი.

გათენებისას აფრინდა ქორი,
 ჰაუ, ჰაუო, — შესძახა ბიჭმა;
 მანძილი იყო საოცრად შორი
 და ქარის ფრთებზე
 აპრილი იწვა.
 ყოჩივარდები მოჰქონდა მორევს,
 ცხელი მზისგული ესვენა ცაზე.
 ჰაუ, ჰაუო, ეძახდა ქორებს —
 გზა-გზა ჩამომსხდარ
 დაპენტილ ცაცხეებს.
 გამთენიისას ფრთას შლიდა ქორი,
 მინდვრის ყვავილებს სტაცებდა სიცილს
 განთიადსა და გაზაფხულს შორის
 ფეხისწვერებზე შემდგარი ბიჭი.

ამ მიწის, ამ გზის...

მე ყოველ დილით მუხლმოდრეკილი,
ვიხუტებ ბალახს ნამით მობანილს,
და განთიადზე ვგრძნობ ფუტკარივით,
საამო ნექტარს სხივით მოტანილს.
ძაღლონე მომცა ამ მიწამ, ამ მზემ,
მუდამ მწყურია მათი დალოცვა,
როგორც საყვარელ მშობელის თმებზე,
ისე მიწდება ბალახის კოცნა.

* * *

არ მავიწყდება,
ჩუხჩუხა წყარო,
სოფლის ტყის ბოლოს
ვერცხლის წვეთებად
ქვიდან რომ ცვივა.
წყურვილის ძალამ
ხან ამატეცხლა,
ხან შემაცივა...
რა დამავიწყებს
პატარა გოგოს
წყაროსთან პეშვით,
რომ ისველებდა:
ატმისფერ ლოყებს,
შინდისფერ ტუჩებს,
გულის ძარღვებში ნატვრამ
იფეთქა,
რა გამიყუჩებს?!

ბაქანი მღელვარებდა... ყრუდ ისმოდა ჩახშული გუგუნი... მატარებელს ზღვისპირელი ბიჭები ფრონტზე მიჰყავდა.

ელმასმა და მუსამ მშფოთვარე ბოლო ღამე საუბარში თეთრად გაათენეს... ახლა ბაქანზე ერთმანეთს უაზროდ აჩერდებიან, სველ თვალებს ერთმანეთს უმაღავენ...

მატარებლის გასვლას რამდენიმე წუთი აკლია.

ელმასს ბავშვი უბეში ჩაუკრავს, საკინზე ჩახსნია, თმები ჩამოშლია და თავშალი დაჰკარგვია. ქმრის გვერდით გაფითრებული დგას.

მუსას საფრონტო აბგა ფეხებთან დაუგდია და წამდაუწუმ კარებისაკენ იტყირება. — ეტყობა ვიღაცას მოუთმენლად ელის.. ხშირად ცოლისაკენ მობარულ მზერას გააპარებს, — ეშინია თვალი არ აემღვრას ვაჟაცს.

ელმასი სიყვარულით გაჰყვა მას. იგი სხვისი დანიშნული იყო. — ეს რა ჩაიდინაო, სირცხვილი გვაჰამო — ამბობდნენ მშობლები და ემდუროდნენ. მხოლოდ უმცროსი ბიძა ქალისა მოყვრობდა და მათი ხშირი სტუმარი იყო. მუსა ახლა სწორედ მემედს ელოდა, რათა წასვლის წინ ოჯახი მისთვის ჩაებარებინა.

უცებ ელმასმა ბავშვი შეაჩეჩა და კარებისაკენ გაიქცა. მუსა დაიბნა... მემედს მომდურავი სიმაბრიც მოჰყვებოდა. ელმასი მამას მიეგება და ტირილი დაიწყო.

ბერიკაცმა თავზე აკოცა და სიძისაკენ წამოვიდა. მუსამ სიხარულის მოზღვავება იგრძნო, — აღარაფერს დაეძებდა, აწი იმედიანად დატოვებდა ცოლ-შვილს.

მოხუტი სათქმელს დაეძებდა, გამშრალ ტუჩებს ენით ისველებდა და თეთრი ბაშლულის კალთას თითებით სრესდა.

— იცოდე შვილო, მე ცოდვა-მადლის კაცი ვარ. ნამუსისა და სიტყვის-ახლა შენ გახდი ჩემი სიძე, რა ვქნათ ძიავე, ჩვენ შორის მტყუანი აღარ მო-

იკითხება... შენ დუშმანს გუთმკლავდი და რომ ჩამოხვალ, ღმერთის წყალობით, თქვენი წილი ქორწილი და დავლი-ზურნა შენახული მაქვს. ყოჩაღად იყავი, ოჯახი მე მებარებოდეს!..

ბერიკაცის სიტყვები ორთქლმავლის კივილმა დაჰფარა.

მატარებელი შავად გაზინთულ ლიანდაგს ზანტად გაჰყავდა...

მუსა მატარებლის სარკმლიდან ნისლში გახვეულ ადამიანთა ხელების ტყეს ხედავდა... ტყე ირხეოდა, ისე ბარბაცებდა, თითქოს საშინელი ქარი აწყდებოდა...

ბაქანზე გახვეებული ადამიანები იდგნენ...

ელმასი ტირილით მისდევდა მატარებელს...

ამ სურათს მუსა ყოველთვის ხედავდა... თუმცა მერე სამშობლოს განსაცდელმა სად არ ამყოფა, რა ცეცხლში, რა ყინვაში... ახლა კი მძიმედ დაჭრილი შორს უცნობი სოფლის ხევის კიდეში, გადამწვარ ბალახებსა და სისხლიან მიწის გორბებში ნახევრად ჩაფლული, ტკივილებისაგან იკრუნჩხებოდა და თვალთავან ვერ იცილებდა ელმასის ატირებულ სახეს.

მუსა გრძნობას კარგავდა და როცა იგი უბრუნდებოდა, ესმოდა, — როგორ სტვენდა ქარი და ხედავდა როგორ ირჩეოდნენ არყის ხის კენწეროები... სადღაც ნაკადულიც ჩხრიალებდა, ირგვლივ სიცოცხლე იყო...

დასძლევ, ახალგაზრდა ხარ! — უხილავი ძალა ამხნევებდა.

მუსამ უკანასკნელი ძალა მოიკრიბა და გამობობლდა... მწვანე ბალახებს წითელი ფერი დარჩათ...

მეომარი ისევ მიხობავდა და ტოვებდა ერთად შექუჩულ სიკვდილს!.. არყის ფოთლებში სტვენდა ქარი!

სიცოცხლე გრძელდებოდა!...

რატომღაც უცებ ზურნის ხმა მოესმა, თითქოს სიმამრის ეზოში დაპირებულ ქორწილს უხდიდნენ.

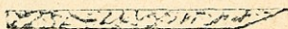
მარილიანი ცრემლი დაეცა მეომარს ტუჩებზე...

ნუ გეშინია! — ამხნევებდა სიჭაბუკის უხილავი ძალა:

უცებ ნაზი ხელის შეხება იგრძნო.

თეთრხალათიანი ქალიშვილი დალანდა...

პატარა ჩექმებიანი გოგო, დიდი სიცოცხლისაგან ეწეოდა მეომარს!

ამ გაჯაფხულზე

სკდება და სკდება,
ხეზე კვირტები...
განა ამაოდ დავუკვირდები?
იქნებ გამიყოს
სიცოცხლის ეშხი,
იქნებ მაჩუქოს
კვირტის სიმწვანე, ---
სიცოცხლის სუნთქვის
ნარადისობა,
მისით ვიწამო.

* * *

ქრის,
ქრის,
ქრის, ---
რა საოცრად ქრის!
შეაწყვიტა ხეს,
მიაქანებს ძირს, ---
ფოთოლს,
ფოთოლს,
ფოთოლს,
ყრის!
ყრის!
ყრის!

* * *

ვიცი შორსა ხარ, წინანდებურად,
ფუჭი ლოდინი, მირაზავს კარებს...
მაინც თვალეები გამიბრის
გზისკენ, ---
რა ვუყო თვალებს?!

ბილიკები,
ბილიკები,
ბილიკები გრძელი.
ცისარტყელამ გადაფინა
სილამაზე მწველი.
წავეტანე შვიდფერ-ფერას
ერთს მაჩუქებს-მეთქი,
წამოკრიბა ბილიკიდან,
არ მაჩუქა ერთიც...
გაიპარა მშვენიერი, —
კორდის დამამშვენი!
მომადახა — გეყოფაო,
სილამაზე შენი!

* * *

ირმები, ირნები, ირმები,
ირმები მოცვივდა გუნდად
იმდენი, იმდენი, იმდენი
იმდენი, რამდენიც მსურდა!
ყვავილი, ყვავილი, ყვავილი,
ყვავილი დაკერიფე სულ და...
ანთებულ ალიონს მოვყევი, —
ირმებიც, ყვავილიც მსურდა.

„შავი სოკო“

ქალაქი

რვა წლისა ვიყავი, როცა მამა ომში გაიწვიეს. დავრჩით სამნი — მე, დედა და ჩემი პატარა ძმა, რომელიც აკვანში იწვა. ჩვენ, როგორც მილიონობით სხვას, ბრინჯით გაგვქონდა თავი. შიმშილით რომ არ დავხოცილიყავით, დედა მეზობელ უბანში მცხოვრებ ვაჭრის ოჯახს ემსახურებოდა და გასამრჯელოდ სამი პეშვი ბრინჯი მოჰქონდა.

მახსოვს, როგორი სასოებით შესცქეროდა დედა ბრინჯის თეთრ, ქათქათა მარცვლებს. ეს გასაკვირიც არ იყო. ბრინჯის მარცვლები იყო პური ჩვენი არსებობისა.

იმ დღესაც მე და ჩემი მეზობლის გოგონა კორღზე ჩამომჯდარი დაბლა ქალაქს დავყურებდით, რომ უეცრად ზუზუნნი გაისმა... მე და ტაიკომ ერთდროულად შევხედეთ ცას და დავინახეთ თვითმფრინავი, რომელიც ქალაქისაკენ მიჰქროდა, მიუახლოვდა თუ არა, რაღაც მოწყდა და ქოლგასავით გაიშალა ჰაერში. რამდენიმე წამის შემდეგ საშინელმა თვალისმომჭრელმა ალმა გაიელვა და ჰაერი გრგვინვამ შეაზანზარა... მისმა ტალღამ ბურთივით შეგვისროლა მდლა, გონს რომ მოვედი, დავინახე ქალაქში სახლები იწვოდნენ. უზარმაზარი ცადატყორცნილი კოცონები ლოკავდნენ შენობებს...

— შეხე, რამოდენა სოკოა! — წამოიძახა ტაიკომ და ხელი ქალაქისაკენ გაიშვირა. ქალაქიდან ამდგარი უზარმაზარი კვამლი მართლაც შავ სოკოს ჩამოგავდა... იმ ადგილას, სადაც კვამლი ვერ აღწევდა, ცა კრიალა იყო და ლურჯ ცაზე ანათებდა მეორე მზე, — არაჩვეულებრივად ელვარე მზე...

შეშინებული ტაიკო ტირილით გაიქცა სახლისაკენ, მე ავედევნე, ჩვენს ეზოს რომ მივუახლოვდი, დავინახე დედა, რომელიც კივილით ქუჩაში მობოდა, მას თმა ასწეწოდა, კაბის კალთაზე ცეცხლი ეკიდა. ხელში ცეც-

ხლმოკიდებული აკვანი ეჭირა, დედა გარბოდა და ეძახდა მშველელს...
ხარემდე ვეღარ მიადწია, შუაგზაზე დაეცა და მოკვდა... როცა

დამწვარ აკვანში დანახშირებული ძვლები დავინახე... გონი დავკარგე...
მეტი არაფერი მახსოვს... თვალი რომ გავახილე ბნელოდა... წვიმდა...
წვიმის წვეთები შავი იყო... ლამის ბინდ-ბუნდში თვალი მოვკარი ადამიანებს,
რომლებიც მდინარისაკენ მილასლასებდნენ და მეც იქეთკენ წავე-
დი... ხიდის ქვეშ შევაფარე თავი... დამწვარი ხორცის სუნი და ადამიანთა
გოდება ძილშიაც ჩამყვანდა... ის იყო ირიჟრაჟა კიდეც. განთიადის ცივ
შუქზე დახოცილ ადამიანთა გვამები გამოჩნდნენ... ისინი ეყარნენ ქუჩის
დსაწყისში, მდინარის ქვიან ნაპირას, ხიდქვეშ, ყველგან კვნესოდნენ და
სიკვდილს ნატრობდნენ... ვისაც ჯერ კიდეც ჰქონდა განძრევის თავი, მდინარისაკენ
მიხზავდა. ზოგი ეცემოდა და იქვე კვდებოდა, ზოგიც აუტანელი
წყურვილის მოკვლისას კვდებოდა და მერე მდინარის ტალღები ზანტად,
მდორედ მიაქანებდნენ მათ გვამებს ზღვისაკენ.

ქუჩის გასაყართან თეთრხალათიანმა კაცებმა შემაჩერეს, ხელი ჩამ-
ჭიდეს და სადაც წამიყვანეს. ისევ იწვოდნენ სახლები და ისევ ეყარა ნან-
გრევებში მკვდრები და ძვლები. მუზარადიანი მეხანძრეები ცეცხლს აქ-
რობდნენ, — ნანგრევებიდან გვამები გამოჰქონდათ და ფუთებივით აწ-
ყობდნენ საბარგო მანქანაზე...

სახლი, სადაც მომიყვანეს, სავსე იყო ბავშვებით; ისინი შეძრწუნებუ-
ლნი იდგნენ შესასვლელში, დერეფნებში, ოთახებში... თითოეულ მათგანს
სახეზე შიში და გაოგნება აღბეჭდოდა. თეთრხალათიანებმა დერეფანში
დამტოვეს და წავედნენ.

დასჯარასთან ავიტუზე და ბავშვებს შევხვედი. ისინი ჩემი ტოლები იყ-
ვნენ — ჩემს ბედში მყოფნი, — ვერასოდეს ვერ იბილავდნენ ვერც დედას.
ვერც მამას, ვერც მშობლიურ სახლ-კარს და არასოდეს გაიცინებდნენ
ლაღად, ბავშვურად... ქალაქს გავხედე, ცა შავ საავდრო ღრუბლებს დაე-
ფარა... შემზარავად ჩხაოდნენ ყორნები... ეშვებოდნენ დაბლა და ნანგრე-
ვებში ჩაჩრილ გვამებს ეძებდნენ... თვალი მოვკარი ფანჯარასთან ჩასაფ-
რებულ ყორანს, რომელსაც ყვითელი ნისკარტით ძვალი მიჰქონდა. იქნებ
იგი ჩემი პატარა ძმის ძვალი იყო, რომელიც აკვანში ჩაიწვა.

თვალებზე ხელს ვიფარებ და ვტირი... ცრემლები მისველებენ ხელის-
გულებს და თითებს შორის მოჟონავენ...

ჩემს ირგვლივ გამეფებულ მყუდროებას დერეფნის ბოლოდან მოვარ-
დნილი ხარხარი არღვევს. ამ სამიოდე დღის წინათ ის ბიჭი ჰკვიანი, მხიარ-
ული და სიცოცხლით სავსე იყო, ახლა კი... ატუზულა კედელთან. შეს-
ცქერის ჭერს და ხარხარებს. მას ახლა უკვე აღარაფერი ახსოვს... მე კი —
გონება შემრჩა და ტირილი მკლავს

გადიან წლები..

სამუდამოდ გავიხსურე ბავშვთა სახლის კარები...

დაკბეტილობა დანგრეულ ქალაქში და სახლის ნანგრევებში ვათევ
ლამეს. ხმას არ ვიღებ და ბევრს მუნჯი ვგონივარ, რა იციან, რომ ჩემი სი-
მუნჯე დიდი სათქმელის უთქმელობითაა გამოწვეული. მე უკვე აღარაფე-
რი მაინტერესებს, ჩემს ირგვლივ წყვდიადია და მე მირაჟით ვცხოვრობ...
მხოლოდ ერთილა მიკვირს: — რომ ცოცხალი ვარ!

ქალაქში ტურისტები მომრავლდნენ... მათ აქ ყველაფერი იტაცებთ. წა-
მდაუწუმ ფოტოაპარატებს აჩქაკუნებენ და სურათებს იღებენ, მაგრამ
ყველაზე მეტი მნახველი მუზეუმსა ჰყავს. ამ მუზეუმშია დაღუპული ხი-
როსია... აქ არის ექსპონატები, რომლებიც ჩუმაღ დაღუპებენ ყველაფე-
რზე: გვერდებზეწყულეილი ჩაიდანის, რადიომიმღები, კედლის საათი.

შენ ვერასოდეს იგრძნობ შენი პატრონის ხელს, ჩაიდანო! შენ ვერა-
სოდეს ამოიღებ ხმას რადიომიმღებო! შენც სდუმხარ, კედლის საათო! შენი
ისრები ზუსტად იმ დროს შეჰყინვია, როცა შეწყდა შენი სუნთქვა, ხიროსი-
მა და ორასი ათასი კაცის მაჯისცემა. რვა საათსა და თხუთმეტ წუთს აღნი-
შნავენ შენი ისრები. — ესაა ტრაგედიის დასაწყისი.

ქალაქის განაპირას ვისვენებ, ჰკვერი ახალია... უწინ აქ სახლები იდგ-
ნენ და ცხოვრობდნენ ადამიანები...

მაღალი, ოდნავ წელში მოხრილი კაცი მომიახლოვდა და გვერდით ჩა-
მოჯდა. შევხედე, საოცრად საზარელი სახე ჰქონდა. ჩაცვნილ ლოყებს
სიღამწერის კვალი აჩნდა, კარგახანს იჯდა მდუმარედ, მერე ხალათის ჯიბი-
დან სივარეტი „ხომარე“ ამოიღო, და მკითხა:

— ეწევით?

შევხედე და შევძრწუნდი, — არცერთი კბილი არ ჰქონდა! უარის ნიშ-
ნად თავი გავაქნიე... ეწეოდა და ბოლში გახვეული ჩუმაღ ფიქრობდა.

ასე გავიცანი ხასიმოტო.... მერე ყოველდღე ვხვდებოდით ერთმანეთს,
როცა გაიგო, რომ არ ვმუშაობდი, მასთან სტამბაში გამომიძებნა ადგილი.
გულჩათხრობილი და უკარება დავრჩი, გავუბოდი მხიარულებას.

ხასიმოტოს ერთხელ ვკითხე თუ რატომ არ ჰქონდა კბილები.

— რადიაციის ბრალია, ჩემი ღრძილები ვერ იმაგრებენ კბილებს, —
განმიმარტა და მერე მომიყვა თავისი უბედური სიყვარულის ტრაგედია.

იგი თითქმის ბავშვი იყო. ჩვენ ერთმანეთი გვიყვარდა და დღენიადაგ
ერთად ვიყავით, არაფერს არ ვუმალავდით ერთმანეთს, ფიქრი საერთო
გვქონდა და ოცნებაც... როცა ბოში აფეთქდა, მე მის საშველად გავიქეცი,
რომ მივეუხლოვდი ტანსაცმელზე ცეცხლი ეკიდა. გაოგნებული აწყდებო-
და ყველაფერს, როცა დამინახა ჩემსკენ გამოიქცა და თვალწინ მოკვდა სა-
შინელი სიკვდილით... ო, რომ იცოდე, როგორ განვიცდი დღესაც... მე ყო-
ველთვის მახსოვს იგი და მისი მოგონებებით ვცოცხლობ. მე ყოველთვის
ვხედავ მას და ყოველ წუთში მასთან ვარ ფიქრითა და ოცნებით...

ხასიმოტოს სუსტი, გაღეული მხრები უცახცახებს და ცრემლი უსვე-

ლებს დამწვარ სახეს... მე თვალს ვარიდებ, მაგრამ ვხედავ ჩემს რომელიც აკვნით ხელში გარბის...

თვალეზე ხელს ვიფარებ, არ მინდა დავინახო ეს საშინელი მირაჟი. მაინც ვხედავ — ჩემი ხელები თითქოს გამჭვირვალეა, ხიდის ქვეშ მკვდრები ყრია, რომელთაც სისხლი სდით, ვხედავ ძვლებს... მესმის აფეთქების ხმა... ვხედავ ბავშვთა სახლს „ატომური ბავშვები“ და გარკვევით მესმის გაგიჟებული ბავშვის ხარხარი... თვალებს ვახელ, ხასიმოტო ისევ ტირის, ვტირივარ მეც. მე ყველას მაგიერ ვტირი, დედის, ძმის, ტაიკოს, იმ ორასი ათასი კაცის მაგიერ, რომელთა საფლავები არ შემორჩა ხიროსიმას, ვტირი იმათ, რომლებიც ახლა კვდებიან ატომურ ჰოსპიტლებში, ვტირი იმათ, რომელთაც სხეულში რადიაცია გასჯდომიან და სიკვდილს ელიან..

* * *

გაზაფხულდა — ბაღში ყვავილები გაიშალა, აყვავდა საკურა, ფოთლებით შეიმოსა ნეკერჩხალი და კონსაი. ქალაქის ნაკრძალში მზიარულად ყვიან ხოხბები; ხოხობი დედას მაგონებს ყოველთვის, მახსენდება ლეგენდა ხოხობზე: ცეცხლი შემოგზნებია ტრამალს, იგი თანდათანობით უახლოვდება ხოხობის ღლაპების ბუდეს, ბარტყებმა ფრენა არ იციან და დედას ეკვრიან. ხოხობი ცდილობს ზურგზე შეისვას ისინი და ცეცხლს განარიდოს, მაგრამ ვერ ახერხებს და შვილებთან ერთად იწვება.

აი რატომ მაგონებს ხოხობი დედას!

გრამფირფიტების მალაზიაში ერთი გოგონა გავიცანი... დაუფალოვდი და ერთმანეთი შეგვიყვარდა... სადამოობით ჩვენ ერთად ვატარებდით დროს. ჩემს ცხოვრებას აზრი მიეცა, მაშ ყველაფერი არ დაღუპულა! ყველას უკვირს ჩემი ასეთი შეცვლა, ხასიმოტოს ყველაფერს ვუხსნი... იგი შეცბუნებული მიცქერის და კბილებში ცრის.

— შენ არ უნდა იფიქრო ოჯახზე!

— რატომ მე არა მაქვს ამის უფლება? — ბოღმა ყელში მაწვება. — როგორ არ ვიფიქრო? მე ხომ მიყვარს, ნუთუ სიყვარული არ შეიძლება? მკრთალი საწყალობელი ღიმილი ეპარება სახეზე ხასიმოტოს.

— აბა ერთი ამათ შეხედე! — ამბობს და მოშორებით მოთამაშე ბავშვებზე მიმითითებს, რომლებსაც წვრილი კისრები, უზარმაზარი თავები და მიწვებულნი ყურები აქვთ.

როცა სანადა ჩემთანაა, ბედნიერი ვარ, გადავწყვიტეთ ვიქორწინოთ მაშინ, როცა საკურები აყვავდებიან.

მაგრამ თურმე ჩემს ოცნებას დასცინოდა ბედი!..

ერთხელ, ხასიმოტოსთან ვიჯექი სკვერში და სანადას ველოდი.. უეცრივ თვალი დამიბნელდა. ხასიმოტომ ძლივს მიმიყვანა სახლში.

დღეს საშინლად მტკიოდა ღვიძლი, ტკივილი აუტანელია და სიმწრისაგან
თმებს ვიგლეჯდი, — ეს კი იმას ნიშნავს, რომ სიკვდალი მიახლოვდება...
ეს საშინელებაა, სასიმოტოს ატომურ ჰოსპიტალში მივყავარ... ეს ჩემი
უქანასკნელი გზაა...

* * *

ლოგინში რადიაციული გამოსხივებით მოწამლული სხეული დევს —
ეს მე ვარ! ჩემი საწოლის წინ ტყვიის ამაღლებული დამცველი კედელია
აღმართული. საწოლის თავზე გეიგერის მრიცხველი ზუზუნებს. იკვლევს
თუ რამდენი ატომური ნაწილაკია ჩემს სხეულში.

...სანადამ მაინც მიპოვნა, იგი ჩემს საწოლთან მუხლებზე ეცემა და
ტირის... მისი ცრემლები მისველებენ გაშავებულ სახეს. მე არ შემიძლია
ტირილი, არც მისი დამშვიდება შემიძლია. მედდები ძლივს ამშვიდებენ
მას და პალატიდან გაჰყავთ.

ამის შემდეგ იგი ყოველდღე მნახულობს. როცა მას ვხედავ, უფრო ვი-
ტანჯები... მისხამენ სისხლს, მაძლევენ ამერიკულ აბებს — არაფერი მშვე-
ლის. თავიც მუწუკებითა მაქვს დაფარული, ქავილი მტანჯავს, მთელი მარ-
ცხენა მხარე ელექტრონით დამუხტულივით მაქვს. მარცხენა თვალი გამუ-
ღმებით მეცრემლება... ფეხები შავი ლაქებით იფარება, — ათთოეული ლა-
ქა საშინლად მტანჯავს...

ოთახში შემოდიან ადამიანები. ისინი ჩემზე ლაპარაკობენ, მეკითხე-
ბიან, მესმის მათი, — პასუხის გაცემა არ შემიძლია...

„ამ ქვეყნად ყველაფერი კანონზომიერია, წინასწარ დასახული გზით
მიდის. ცხოვრებაში შემთხვევითობა გამორიცხულია. ღმერთმა ყველაფერი
წინასწარ, ბრძნულად განსაზღვრა“, — სად გამიგონია ეს? გამახსენდა, —
ამას ჰოსპიტლის მღვდელი მეუბნება, ეტყობა ზეპირად იცის „ლოტოსის
სახარება“.

განა კანონზომიერია, რომ ვკვდები?

— მარადიული მხოლოდ ღმერთია! ხოლო ადამიანი მოკვდავი, ამი-
ტომაც მან თავის არსებობას არავითარი მნიშვნელობა არ უნდა მიანიჭოს,
იგი მანამდე, დაბადებამდე ხომ არ არსებობდა?!

შეიძლება მღვდელი მართალი იყოს, შეიძლება არ მივანიჭო, მაგრამ
რისთვის უნდა მოვკვდე? თუ კი დავიბადე, ხომ უნდა ვიარსებო? მისი სი-
ტყეები ტყვიასავით მხვდება გულზე. ვგრძნობ თუ როგორ მოჟონავს
სისხლი ღრძილებიდან.

თვალები მეწვის. მინდა დავხუტო, მაგრამ არ შემიძლია — ქუთუთოე-
ზე ტყავი მაქვს ამძვრალი.. მღვდელი დასახიჩრებულ ხელებს მკერდზე
მიწყობს და ხმამალა ლოცულობს...

* * *

სანადამ უკანასკნელი ამოსუნთქვისას მოუსწრო მას. მეგრდზე დაემხო და აქვითინდა. უკვე აღარ ზუზუნებდა გეიგერის მრიცხველი საწოლის თავზე. პალატაში გამეფებულ მყუდროებას მისი ქვითინი არღვევდა...

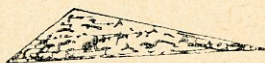
გარეთ კი გაზაფხული იდგა, ჰოსპიტლის ბაღში საკურები ყვავოდნენ, ზუზუნებდნენ ფუტკრები... დიდხანს ქვითინებდა ქალი. პალატიდან რომ გაჰყავდათ, ექთანმა სქელტანიანი რვეული გადასცა. სანადამ ოსიროს ხელი იცნო. რვეული გულში ჩაიკრა.

* * *

ქალი კითხულობდა და ტიროდა... როცა დაასრულა, დიდხანს ფიქრობდა პირმოკუმული, — ჩვენ მაშინ უნდა გვექორწინა, როცა საკურები ყვავოდებოდნენ, ახლა გაზაფხულია და საკურები ამაოდ ყვავიან. ადგა, მისი რვეულის ყდაზე ფანქრით დააწერა,

„ჩემო ძვირფასებო! უმორჩილესად გთხოვთ დამასაფლაოთ ოსიროს საკარასთან ერთად“.

უკანასკნელად ნერგიულად მოათვალიერა ოთახი, სამზარეულოში გავიდა, კარი მიიხურა და გაზის საკეტი გააღო...

ნ ა ტ ვ რ ა

ცქერას — დედის თვალებით,
სწრაფვას — რომ არ დაცხრება,
სურნელს — მწვანე ჭალების,
ლტოლვას — ჩუმ გატაცებას,
ლექსებს — ხალხთან მისულებს,
სულში — მზეს და სინათლეს,
მეტს არაფერს ვისურვებ,
მეტს არაფერს ვინატრებ!

* * *

მზის დისკო ზღვის გულზე დაჟღაჟებს;
ტალღებში სხივების ბროლია,
ქათქათა, ლივლივა ტალღაზე,
წივის და ფარფატებს თოლია.
მზის დისკომ ზღვის გულში ჩაყვინთა
და სადღაც თევზივით გაცურა,
არავინ არა ჩანს ნაპირთან,
წასულან...

* * *

ცას ეუფლება განგება ფერთა,—
შემკრთალ ტატნობზე ცისკარი ღვივის
და სარკმელიდან ფიქრებთან ერთად,
ლალი ციმციმით შემორბის სხივი.
მალლა ცახცახებს მოხრილი ჩრდილი
მთვარის და... მთები ვარდისწყალს სვამენ.
და ციაგს დილის,
და ლტოლვას დილის,
ღამურასავით გაუბრის ღამე.

საქართველოს
წმინდა სინოდის
განცხადება

პირველი შიგნითი

ბარათაშვილის პოეზია—დიდი შემოგროვის წინამორბედი

ნიკოლოზ ბარათაშვილი — საქართველოს ეროვნული გენიაა. მისი „მერანი“ — დიდი პოეტის პოეზიის გვირგვინს წარმოადგენს.

ეს საკვირველი ლექსი განკერძოებით დგას არა მარტო ნიკოლოზ ბარათაშვილის, არამედ მთელი ქართული მრავალსაუკუნოვანი პოეზიის საგანძურში და იგი განსაკუთრებული ელვარებით ამშვენებს მსოფლიო პოეზიის შედევრებს.

„მერანი“ ნიკოლოზ ბარათაშვილის მცირერიცხოვან, მაგრამ პოეტურ ქმნილებათა სინთეზია. სხვა რომ არ დაეწერა, მარტო „მერანით“ დაიმკვიდრებდა ნიკოლოზ ბარათაშვილი საპატიო ადგილს მსოფლიო პოეზიის პარნასზე.

„მერანი“ საოცარი და შეუდარებელი ჰიმნია ადამიანის ტიტანური ბრძოლისა ბედისწერის წინააღმდეგ. იგი დიდებული, წარმტაცი და გაქჟაცური ჰიმნია პიროვნებისა და ბედისწერის ორთაბრძოლისა. იგი ადამიანის დაუმორჩილებელი სულისკვეთებისა და მოუღრეკელი ნებისყოფის მაღალპოეტური სიმბოლოა.

დღეს ნიკოლოზ ბარათაშვილის „მერანის“ ფლოქვთა თქარუნი დედამიწის ყველა კონტინენტზე გაისმის და მან მთელ მსოფლიოს ამცნო დიდებული ქართველი პოეტის უჭკნობი გენიისადმი მიძღვნილი დიდი ზეიმი.

თუ „მერანი“ ბარათაშვილის პოეზიის სინთეზს წარმოადგენს, მაშინ მისი შესანიშნავი პოემა „ბედი ქართლისა“ პოეტის მთელი შემოქმედების გასაღებია.

როგორც ცნობილია, პოემა უმთავრესად ეხება საქართველოს რუსეთთან შეერთების საკითხს. როცა მეფე ერეკლე ღალატით დამარცხდა სპარსელებთან ბრძოლაში, იძულებული გახდა თავისი სამშობლო გადაეცა რუსეთის მფარველობაში, რათა ქვეყანა გადაერჩინა მრავალრიცხოვან-

ნი მტრების თავდასხმებისაგან. მისი მრჩეველი სოლომონი საწინააღმდეგო აზრისა იყო. მიუხედავად იმისა, რომ ბარათაშვილის სიმპატიები სოლომონის მხარეზეა, იგი მაინც ამართლებს ერეკლეს გადაწყვეტილებას. ამრიგად, ნიკოლოზ ბარათაშვილი თავისი დროის იმ პირველ მოღვაწეთაგანია, რომლებიც საღად და რეალისტურად აფასებდნენ საქართველოს ბედის ამგვარად გადაწყვეტას.

რუსეთ-საქართველოს დაახლოებას ხანგრძლივი და დიდი ისტორია აქვს. მე-17-18 საუკუნეებში სულ უფრო მტკიცდებოდა და ვითარდებოდა ჯერ კიდევ დიდი ხნის წინათ წამოწყებული რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობა. ამ დროის მანძილზე რუსეთში იყვნენ თეიმურაზ პირველი, არჩილი, ირაკლი I, ბაქარი, ვახტანგ VI, თეიმურაზ II და სხვ.

მოსკოვის ახლოს, ვსესვიატსკოეში შეიქმნა ქართული ემიგრაციის დიდი პოლიტიკური და კულტურული ცენტრი, რომელიც დიდად უწყობდა ხელს რუსეთ-საქართველოს კულტურული ურთიერთობის გაფართოებასა და განმტკიცებას. ამ წრიდან გამოვიდნენ თვალსაჩინო პოეტები, მეცნიერები და მხედართმთავრები, რომლებიც აგებდნენ რუსეთ საქართველოს მეგობრობის მტკიცე ხიდს. საქართველოს დაახლოებამ რუსეთთან უზრუნველყო პროგრესული იდეების გავრცელება ქართველ ხალხში.

არჩილ მეფის თხოვნით პეტრე პირველმა განკარგულება გასცა გაეცათ სახსრები მოსკოვში პირველი ქართული სტამბის მოსაწყობად, ქართული სტამბა მოსკოვში 1705 წელს დაარსდა. აქვე დაიბეჭდა პირველი ქართული წიგნები.

პეტრე პირველი დიდად აფასებდა ქართველ უფლისწულს ალექსანდრე ბაგრატიონს, რომელიც თან ახლდა მას ევროპაში მოგზაურობის დროს. ევროპიდან დაბრუნების შემდეგ პეტრე I-მა ალექსანდრეს მიანიჭა რუსეთის არტილერიის რეორგანიზაცია და დანიშნა რუსეთის მთელი სამხედრო მრეწველობისა და არტილერიის ხელმძღვანელად. ამასთან მას პირველს მიენიჭა რუსეთის გენერალ-ფელდცეხმაისტერის მაღალი სამხედრო წოდება; მოსკოვში დაწერა და იქვე გამოსცა სარატოვის ყოფილმა გენერალ-გუბერნატორმა ნ. ფანჟულიძემ თავისი შესანიშნავი ნაშრომი „რუსეთის კავალერგარდის ისტორია“ ოთხ ტომად. აქ, მოსკოვსა და პეტერბურგში მოღვაწეობდა მხედართმთავარ პეტრე ბაგრატიონის ძმისწული პეტრე რომანის-ძე ბაგრატიონი, რომლის აღმოჩენებს ფერად მეტალურგიაში დღესაც დიდი მნიშვნელობა აქვს.

მოსკოვსა და პეტერბურგში მოღვაწეობდა ერთ-ერთი პირველი ქართველი ვოლტერიანელი დავით ბაგრატიონი. მოსკოვსა და პეტერბურგში გაატარა თავისი სიცოცხლის უმეტესი ნაწილი ქართველმა მწერალმა განმანათლებელმა იოანე ბაგრატიონმა. მოსკოვში მოღვაწეობდა რუსეთის ცნობილი პოეტი და პუბლიცისტი პეტრე შალიკოვი (შალიკაშვილი). 1813-1837 წლებში, ოცდაოთხი წლის მანძილზე პეტრე შალიკოვი იყო გაზეთ „მოსკოვსკიე ვედომოსტის“ რედაქტორი.

და ახლა, როცა დადიხარ მოსკოვის ქუჩებში, გული სიამაყით გვეს-
ება და გიხარია ქართველ კაცს, რომ აქ, ჩვენი დიდი ქვეყნის დედაქალაქში
— მთელი პროგრესული კაცობრიობის ცენტრში ასე ბევრი ძეგლია და-
კავშირებული ქართველი ხალხის საამაყო შვილების სახელთან.

...1962 წელს მოსკოვში გაიხსნა „ბოროდინოს ბრძოლის პანორამა“,
რომელშიც ფართოდ არის ასახული რუსეთის მეორე არმიის მთავარსარ-
დლის, ინფანტერიის გენერლის პეტრე ბაგრატიონის გმირული სამხედ-
რო მოღვაწეობა.

„ბოროდინოს ბრძოლის პანორამის“ შენობის ფასადს ამშვენებს პა-
ნო, რომელიც ასახავს პარტიზანებისა და სახალხო ლაშქრის ბრძოლის
ეპიზოდებს. მარჯვნივ კი არის კუტუზოვის ბარელიეფი და დიდი პანო პე-
ტრე ბაგრატიონის გამოსახულებით ბოროდინოს ბრძოლის ველზე.

მოსკოვის ახალ რაიონში (ფილიში) გაიხსნა მეტროპოლიტენის სად-
გური — „ბაგრატიონოვსკაია“ და იმავე რაიონში ერთ-ერთ ქუჩას დაერ-
ქვა ბაგრატიონის პროსპექტი.

მოსკოვის დონის მონასტერში განისვენებს გამოჩენილი მეცნიერისა
და მოსკოვის უნივერსიტეტის ერთ-ერთი დამაარსებლის — ვახუშტი ბა-
გრატიონის ნეშტი.

მოსკოვში გაატარა თავისი უკანასკნელი დღეები დიდმა ქართველმა
მწერალმა, ცნობილმა პოლიტიკურმა და საზოგადო მოღვაწემ სულხან-
საბა ორბელიანმა.

მოსკოვში ცხოვრობდა და აღტაცებაში მოჰყავდა მოსკოველი მაყურე-
ბელი თავისი შესანიშნავი არტისტული ხელოვნებით XIX საუკუნის პი-
რველი ნახევრის რუსული სცენის დიდოსტატს ა. სანდუნოვს (ზანდუ-
კელს).

მცირე თეატრის ერთ-ერთი დედაბოძი და ოცდაათი წლის განმავლო-
ბაში მისი უცვლელი ხელმძღვანელი იყო დიდი არტისტი, რეჟისორი და
დრამატურგი ალექსანდრე სუმბათოვ-იუჟინი (სუმბათაშვილი).

მოსკოვის ვაგანკოვის სასაფლაოზე მარხია სამოქალაქო ომის ლეგე-
ნდარული გმირი, დივიზიის მეთაური ვასილ კიკვიძე.

მოსკოვის კრემლის სასახლის გიორგის დარბაზის მარმარილოს სვე-
ტებზე ოქროს ასოებით აწერია გიორგის ორდენის სრული კავალრების
გვარი და მათ შორის ცოტა როდია ქართველი ხალხის შვილთა გვარე-
ბიც...

...ლესნაიას ქუჩაზე, რომელიც „გრუზინსკი ვალის“ გაგრძელებაა, ახ-
ლაც სპეციალურად დატოვებულია აბრა წარწერით: Оптовая торговля кав-
казскими фруктами Каландадзе и Компания.

ამ აბრისა და მაღაზიის საფარქვეშ იყო ცენტრი ქართველი რევოლუ-
ციონერების შეიარაღებული რაზმებისა, რომლებიც ვაჟაკურად იბრძო-
დნენ 1905 წლის რევოლუციის ბარიკადებზე. აქ ცხოვრობდა და მოღვა-

წეობდა არაერთი ქართველი პოლიტიკური, სახელმწიფო და საზოგადოებრივი მოღვაწე.

მოსკოვში ამჟამად ცხოვრობენ და ნაყოფიერად მოღვაწეობენ შესანიშნავი ქართველი ადამიანები: ცნობილი მეცნიერი და გამოჩენილი სამხედრო სპეციალისტი, პროფესორი ირაკლი ჯორჯაძე, სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი, საბჭოთა კავშირისა და საქართველოს სახალხო არტისტი ვანო მურადელი, სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი, ცნობილი მწერალი და კინორეჟისორი გიორგი მდივანი, ოპერისა და ბალეტის დიდი თეატრის სოლისტი, საბჭოთა კავშირის სახალხო არტისტი ზურაბ ანჯაფარიძე, ცნობილი კინორეჟისორი „მიტრინავენ წეროების“ შემქმნელი მიხეილ კალატოზოვი (კალატოზიშვილი), მოსკოვის ოპერისა და ბალეტის დიდი თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელი, სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი ი. თუ მანოვი (თუმანიშვილი), ახალგაზრდა კინორეჟისორები გია დანელია და მარლენ ხუციევი, პოპულარული ლიტერატორი და მწერალი, სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი ირაკლი ანდრონიკოვი (ანდრონიკაშვილი), სიცივის სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის დოქტორი შ. ქობულაშვილი, რუსეთის სფსრ სახალხო არტისტი, სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი დ. გამრეკელი, ცნობილი ქირურგი გ. ლუდუშაური, პროფესორი ა. ჩხიკვაძე, ჩვენი თანამემამულე საბჭოთა კავშირის სახალხო არტისტი, სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი, ოპერისა და ბალეტის დიდი თეატრის მთავარი დირიჟორი ოდისეი დიმიტრიადი და სხვები, რომელთა სახელები ფართოდ არის ცნობილი მთელს ჩვენს ქვეყანაში.

1967 წელს დიდი ზეიმით აღინიშნა რუსთაველის ძეგლის გახსნა მოსკოვში. ამ დღეს გენიალური ქართველი პოეტის ძეგლთან თავი მოიყარეს მოსკოვში მცხოვრებმა სხვადასხვა ეროვნების წარმომადგენლებმა, მოძმე, რესპუბლიკებიდან და საზღვარგარეთის ქვეყნებიდან ჩამოსულმა სტუმრებმა, რომლებმაც ძეგლის ირგვლივ ყვავილების და გვირგვინების მთა აღმართეს.

მოსკოვმა დიდი სიყვარულით აღნიშნა ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლისა და ვაჟაფშაველას იუბილეები. ასეთივე დიდი სიყვარული და პატივისცემა გამოხატა დიდი ქართველი პოეტის ნიკოლოზ ბარათაშვილის დაბადების 150 წლისთავისადმი. ბარათაშვილი არის ქართველი ხალხის უჭკნობი გენიის, მსოფლიო მნიშვნელობის სულიერი სამყაროს სიმდიდრის მქონე ადამიანი, დიდი პოტენციისა და ინტელექტის ბრწყინვალე წარმომადგენელი.

დიახ, ნიკოლოზ ბარათაშვილი დიდი ქართველი პოეტია და მსოფლიო მნიშვნელობის პოეზიის შუქვარსკვლავი.

პოეტის უკვდავების ნიშნად

დიდმა ქართველმა პოეტმა ნიკოლოზ ბარათაშვილმა თავისი შემოქმედებით თვითონ აიგო ხელთუქმნელი ძეგლი, მაგრამ მაინც სულ სხვაა მგოსნის ხელთქმნილი ძეგლი, რომელიც ამკობს მის საფლავს მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა მთაწმინდის პანთეონში. როდის და როგორ აიგო იგი? ვინ იყვნენ მესვეურები ამ დიდი მამულიშვილური საქმისა? ვფიქრობთ ინტერესს მოკლებული არ იქნება განვიხილოთ მასალები ამ საკითხის ირგვლივ.

ჯერ კიდევ 1846 წლის 19 იანვარს, მგოსნის გარდაცვალების სამი თვის შემდეგ ლევან მელიქიშვილი სწერდა გრიგოლ ორბელიანს, რომ ბარათაშვილის მეგობრებმა გადაწყვიტეს საკუთარი ხარჯით გამოეცათ პოეტის ორიგინალური და თარგმნილი თხზულებანი, გაყიდული წიგნის შემოსავლის ნაწილით პოეტისათვის ძეგლი დაედგათ, ნაწილი კი მისი ოჯახისათვის გადაეცათ. ხუთ დღეში 17 კაცს გაუღია 1.000 მანეთი ვერცხლით. გამოცემის ინიციატორთა სახელით ლ. მელიქიშვილი სთხოვდა გრ. ორბელიანს გაეკეთებინა ამ ძეგლის წარწერა.

ეს საქმე, როგორც ეტყობა იმ ხანებში წინ ვერ წასულა.

იონა მეუნარგიას მგოსნის თანამედროვეთაგან ჩაუწერია, რომ მათ თურმე შეგროვილი 1.000 მანეთი მელიტონ ბარათაშვილისათვის გადაუციათ. მელიტონს შვილის საფლავზე უბრალო ფიქალი დაუდგამს.

ბუნებრივია, მგოსნის მეგობრებს საქმის ასეთი დასასრული ვერ დააკმაყოფილებდათ. ისინი ბარათაშვილის ძეგლის ასაგებად ფულის შეგროვებას 1847 წელს კვლავ შეუდგნენ. გახეთ „ივერიის“ 1893 წლის 22 ივნისის ნომერში მგოსნის თანამედროვის იაკინთე დიმიტრის-ძე ალექსიშვილ-მესხიშვილის გაჟმა ნიკოლოზმა გამოაქვეყნა მამამისის არქივში აღმოჩენილი უაღრესად საინტერესო ხელწერილი:

— „1847 წელსა, ოქტომბრის ოცდსამ დღესა, მე ქვემოთ ამისა ხელის მომწერმან, მივიღე იაკინთე დიმიტრის-ძის ალექსიევ-მესხიშვილისაგან ოცდაათი თუმანი თეთრი ფული შეწევნილი სხვადასხვა პირთაგან გარდაცვალებულის ნიკოლოზ მელიტონის-ძის ბარათაშვილის პამიატნიკის აღსა-

შენებლად. პოდპოლკოვნიკი მაკარ
ჯამბაკურ-ორბელიანი“.

ამავე პერიოდში საქმესთან ახ-
ლოს მდგომი პირი ალექსანდრე
ონიკოვი თუმანიშვილს უგზავნი-
და 250 მანეთს ვერცხლით იაკინ-
თე ალექსიშვილ-მესხიშვილისათ-
ვის გადასაცემად, ნიკოლოზ ბარა-
თაშვილის თხოულებათა დასაბეჭ-
დად. ალექსანდრე ონიკოვს 460
მანეთი შეუკრებია, მაგრამ მოუ-
ლოდნელად გამგზავრება გადაუწყ-
ვეტია და 26 თუმანი ალექსანდ-
რე თუმანიშვილის ვალი ამ ფუ-
ლიდან აუღია.

აი, რას სწერდა ალექსანდრე
ონიკოვი თუმანიშვილს:

„დღეს მე უნდა მივცე იაკინთეს
460 მანეთი ვერცხლით, თუმცა
ფული მაქვს, მაგრამ შენ თვითონ
იცი, რა აუცილებელია იგი გზაში
და ამიტომ გთხოვ, უძვირფასესო
ალექსანდრე, შენი 190 მანეთი და
დედის 20 სულ 210 მანეთი, შენს
თავზე აიღო და დანარჩენი 250
მანეთი, რომელსაც ამასთან გიგზა-
ვნი, მას გადასცე. შეიარე მასთან
პალატაში, ან თხოვე შენთან მო-
ვიდეს, ეს ფული შეკრებილია გა-
ნსვენებულ ტატო ბარათოვის ლე-
ქსების დასაბეჭდად და მასთან
უნდა ინახებოდეს. ვიცი, რომ ახ-
ლა ბანკოტი ხარ, მაგრამ დრო
ითმენს და შენი ფინანსური მდგო-
მარეობის გაუმჯობესებამდე შეგი-
ძლია დაიტოვო უფრო იმიტომ,
რომ ნახევარი, კიდევ მეტიც, ჯერ
შეკრებილი არ არის და უნდა ვი-
ვარაუდოთ, რომ მთელი თანხის

შეგროვებამდე შეიძლება წერს
წადიკ გავიდეს“.

ალექსანდრე თუმანიშვილს ამ
ბარათის მეორე მხარეს მიუწერია:
„იაკინთე, ალექსანდრე ონიკოვისა-
მმართველს მე ოცდაერთი თუმანი
და იმას მოუწერია ჩემთან ეს წიგ-
ნი და გამოუგზავნია ოცდასუთი
თუმანი, რომელსაც ამასთანვე გი-
გზავნი. დანარჩენ ფულს მოგართ-
მევ სექტემბერს, ვინაიდან დრო
ითმენს, ამ წიგნის ძალით“.

ნიკოლოზ იაკინთეს-ძე ალექსი-
შვილ-მესხიშვილის მიერ გამოქვე-
ყნებული ეს დოკუმენტები გარკ-
ვეულ წარმოდგენას გვიქმნის იმა-
ზე, თუ როგორ გროვდებოდა პო-
ეტის ძეგლის ასაგები და თხოუ-
ლებათა გამოსაცემი ფული. სამ-
წუხაროდ მაშინ ვერც ერთი საქ-
მის წარმატებით დამთავრება ვერ
მოხერხდა.

1893 წლის 25 აპრილს ქართვე-
ლმა საზოგადოებამ ნ. ბარათაშვი-
ლის ნეშტი განჯიდან თბილისს ვა-
დაასვენა. იმ დღეებში კვლავ აღი-
ძრა მგოსნის ძეგლის აგების სა-
კითხი. ი. ივანოვის ლექსში „ნ. ბა-
რათაშვილის ნეშტის გადმოსვენე-
ბის გამო“, რომელიც გაზეთ „კვა-
ლის“ 1893 წლის მე-17 ნომერშია
დაბეჭდილი, ვკითხულობთ: „და
აწ დაგიდგამთ შენ მარადის საგო-
ნებელ ძეგლს“.

მაგრამ ეს შესაძლებელი გახდა
მხოლოდ 1905 წლის 9 ოქტომ-
ბერს მგოსნის გარდაცვალების 60
წლისთავზე. ქართველი საზოგა-
დოება ემზადებოდა ეს თარიღი
აღენიშნა, როგორც დიდი ეროვ-

ნული დღესასწაული. ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების გამგეობამ შექმნა კომისია, მოიწვია ქართული რედაქციებისა და სხვადასხვა დაწესებულებების წარმომადგენლები, მაგრამ როგორც გაზეთი „ცნობის ფურცელი“ იტყობინება (1905 წ. № 2928), გაერთიანებულ სხდომაზე გამორკვეულა, რომ მაშინდელ პირობებში მეტად ძნელი იყო სახალხო დღესასწაულის გამართვა. როცა ხალხს შეკრების ნება არა აქვს, როცა სიტყვის თავისუფლება არ არის, როცა უბრალო თავყრილობა ხშირად სისხლისღვრით მთავრდება, პოეზიის დღესასწაულიც შეიძლება ტრაგედიად გადაიქცესო, უთქვამთ წარმომადგენლებს და თითქმის ერთხმად გადაუწყვეტიათ: განზრახული დღესასწაულის გამართვა სხვა, უფრო მოხერხებული დროისათვის გადაიდოსო. „დღეს კი, — განაცხობდა „ცნობის ფურცელი“ — პოეტის ხსოვნას პატივსა ვცემთ ძეგლის კურთხევითა და გახსნით. დიდუბის ეკლესიაში გადახდილი იქნება წირვა და შემდეგ მგოსნის საფლავზე — პანაშვიდი. ძეგლი უკვე დადგმულია და საკმაოდ ლამაზიც გამოვიდა.

ძეგლს აგვირგვინებს ჯერჯერობით მარმარილოს ქნარი, რომელიც შემდეგში უნდა შეიცვალოს მერანის ქანდაკებით. ძეგლს, რომლის სურათსა და აღწერილობას შემდეგ მოვათავსებთ, ყველა მხრიდან წარწერები აქვს მგოსნის ლექსებიდან“.

„გაზეთ „ივერიის“ ცნობით პოეტის ძეგლი ალგეთის ქვისგან დამზადდა. კვარცხლბეკზე დგას სვეტი, რომლის თავზე ნაცრისფერი მარმარილოს ქნარია დამაგრებული. „ივერია“ წერს, რომ განზრახვა ჰქონიათ შემდეგში ქნარი მგოსნის ბიუსტით შეეცვალათ (1905 წ. № 185).

ვინ იყო ნიკოლოზ ბარათაშვილის ძეგლის ავტორი? გაზეთ „კვალის“ 1900 წლის მეთხუთმეტე ნომერში ვხვდებით მის გვარს, — მოქანდაკე ანჯელო ანდრიოლეტო, რომლისთვისაც გარდა ბარათაშვილის ძეგლისა, ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების გამგეობას ისტორიკოს ბაქრაძისა და ფოტოგრაფ როინიშვილის ძეგლების დამზადებაც შეუკვეთიათ.

1905 წელს რუსულ ენაზე გამოსულ „ბარათაშვილის ტომში“ აღნიშნულია, რომ დიდი მგოსნის ძეგლი ვილოსა და რიჩის სახელოსნოში დამზადდა. ნიკოლოზ ბარათაშვილის ძეგლის დადგმა, რათქმა უნდა, ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების საზრუნავი იყო. ამ საზოგადოების ფონდში შექპონდათ პოეტის ნიჭის თავყვანისმცემლებს მისი ძეგლის ასაგები ფული.

მოგვეპოვება ცნობები, რომ ამ მიზნით საკმაოდ მნიშვნელოვანი თანხა გაუღიათ ნიკოლოზ ერისთავს, ანასტასია თუმანიშვილ-წერეთლისას, არსენ კალანდაძესა და

სხვებს. ზემოთ მოხსენებული „ბარათაშვილის ტომის“ მთელი შემოსავალიც, როგორც გამომცემლობა „კავკასიისმცოდნეობის“ სათავეში მდგომი ისტორიკოსი და ჟურნალისტი ბორის სპირიდონის-ძე ესაძე წერს, დიდი მგოსნის ძეგლის ხარჯების დასაფარავად ყოფილა განკუთვნილი, ძეგლი 425 მანეთი დამჯდარა და ეს ფული „კავკასიისმცოდნეობის“ რედაქციას თავის სახსრებიდან წინასწარ გადაუხდია“.

ჯერ კიდევ 1905 წლის 4 სექტემბერს „ცნობის ფურცელი“ იტყობინებოდა, რომ ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების გამგეობამ შექმნა ძეგლის გახსნის საორგანიზაციო კომისია, რომელშიც შევიდნენ ვ. მუსხელიშვილი, გ. ლასხიშვილი და კ. ჯაფარიძე.

ძეგლის გახსნის დღეს — 9 ოქტომბერს ცუდი ამინდი ყოფილა, მაგრამ ქართული კულტურის ამ ღირსშესანიშნავ მოვლენას მაინც დიდძალი ხალხი დასწრებია. მათ შორის ყოფილან ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი და დრამატულ საზოგადოებათა გამგეობის წევრები, პრესის წარმომადგენლები, თბილისის სათავადაზნაურო გიმნაზიის კომიტეტის შემადგენლობა, პედაგოგიური კოლექტივი და მოსწავლეები. ძეგლი ცოცხალი ყვავილებით შეუშკიათ საბაღოსნო სკოლის მოსწავლეებს.

ქართული პერიოდული პრესა ფართოდ გამოეხმაურა ნიკოლოზ

ბარათაშვილის ძეგლის გახსნას. ჟურნალ-გაზეთებში დაიბეჭდა სტატიები, რომლებიც მიეძღვნა დიდი მგოსნის ცხოვრებასა და შემოქმედებას.

განეთ „ივერიის“ 1905 წლის ოქტომბრის ნომერში დაიბეჭდა ცნობილი კრიტიკოსის — ივანე გომართელის სტატია „ნიკოლოზ ბარათაშვილი“. მასში აღნიშნულია, რომ ბარათაშვილის ლექსები იმგვარად მოქმედებენ ჩვენს სულსა და გონებაზე, თითქოს მათი ავტორი 900-იანი წლების დასაწყისში ცხოვრობდეს და წერდეს. ეს გარემოება იმის ნათელი დადასტურებაა, რომ ნიკოლოზ ბარათაშვილი დიდებული ნიჭია. ფილოსოფიური პრობლემები, რომლებსაც მგოსანი აღძრავს, ყველა დროის ყველა კულტურულ ხალხს აღელვებს.

„ცნობის ფურცლის“ 9 ოქტომბრის ნომერი თითქმის მთლიანად ნ. ბარათაშვილს მიეძღვნა. აქ დაბეჭდილი მასალებიდან აღსანიშნავია (სამსონ ფირცხალავას) სტატია „გარდაცვალებულთა, მაგრამ არ დასაფლავებულთა შესახებ, (ნ. ბარათაშვილის ძეგლის კურთხევის გამო)“. მასში ნათქვამია: „გვინდა მოვიგონოთ დღეს დიდებული პოეტი, რომლის მსგავსი შეიძლება მეორე არ გვყოლია, რომელიც განხორციელებული თავისუფლებაა, არ იცის არავითარი დაბრკოლება და შეუჩერებელი წინ მიისწრაფვის. იგი უკვდავი სახეა ყოველი მებრძოლი გმირისა, რომელიც ვერ შეურიგ-

დება მონობას და მუდან ის ახ-
სოვს, რომ გაჰყევით ქარი, გაა-
პოს წყალი, გადაიაროს კლდენი
და ღრენი; დარწმუნებულია, რომ
თვითონ თუ ვერ ეღირსება ბედ-
ნიერებას, ცუდად მაინც არ ჩაივ-
ლის მისი განწირული სულისკვე-
თება და გზა უვალი, მისგან თე-
ლილი მაინც დარჩება და მოძმეს
მისას სიძნელე გზისა გაუადვილ-
დება! მისთვის არ არსებობს
არავითარი ბედნიერება, გარეშე
თავისუფლებისა. იგი თითქმის წი-
ნასწარმეტყველებს თავისი ქვეყ-
ნის ბედს, მის მსგავსად ჯერ არა-
ვის არ ჩაუხედია ჩვენს გულში..
ნ. ბარათაშვილი ჩვენი შეუდარე-
ბელი მოქალაქეა, იგი ყველასათ-
ვის ძვირფასია, მგოსანია ადამია-
ნისა და, როგორც ასეთი, ახლოა
და საყვარელი ყოველი ადამიანი-
სათვის“.

აქვეა დაბეჭდილი ვ.-ვ.-ს წერი-
ლი „ნიკოლოზ ბარათაშვილის
ღრმად“, რომელშიც სწორად არის
აღნიშნული, რომ პესიმიზმს, უი-
მედობას მგოსნის შემოქმედებაში
სრულიადაც არ უჭირავს ასეთი
დიდი ადგილი, როგორც ბევრს
ჰგონია. ნიკოლოზ ბარათაშვილის
ჩნიშვნელობა წერილის ავტორის
შეხედულებით, მდგომარეობს იმ-
დროინდელი საზოგადოებრივი
ცხოვრების ღრმა და საფუძვლიან
კრიტიკაში.

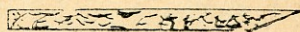
„ცნობის ფურცლის“ იმავე ნო-
მერში დაბეჭდილია ცნობილი ქა-
რთველი პედაგოგის და საზოგადო
მოღვაწის შიო ჩიტაძის სტატია
„მწუხარების მგოსანი“.

შიო ჩიტაძემ, 1905 წლის რევო-
ლუციის აქტიურმა მონაწილემ,
ნიკოლოზ ბარათაშვილის შემოქ-
მედება რევოლუციის მიხვნებს და-
უკავშირა. პოეტი რევოლუციონე-
რთა თანამგრძნობად და თანამოა-
ზრედ წარმოგვიდგინა. ასე მიმარ-
თავს ბარათაშვილს: „პოეტო, მო-
ვუსმენთ შენს გმირულ მოწოდე-
ბას და შენს მწუხარე აჩრდილს
წავიმძღვარებთ წინ ბედნიერების
ნოსაპოვებლად. შენ ეძიებდი ბე-
დნიერებას, სტიროდი მისთვის.
ვერ გეპოვნა, სამაროდან დაგვლო-
ცე შენი შვილები, რომელნიც უკ-
ვე გამზადდებულან ბედნიერების
მოსაპოვებლად!“.

ასე აღნიშნა ქართველმა ხალხმა
თავისი დიდი ეროვნული მგოსნის
ხსოვნა.

1938 წლის 15 ოქტომბერს ნი-
კოლოზ ბარათაშვილის ნეშტი დი-
დუბიდან მთაწმინდის პანთეონში
გადაასვენეს და ძეგლიც იქ გადა-
იტანეს.

აგერ უკვე სამოცდასამი წელია
ამაყად დგას ეს ძეგლი პოეტის
საფლავზე.

ქლიერი პიროვნების სახე ბარათაშვილის შემოქმედებაში

დრო, რომელშიც მიმდინარეობდა საოცრად ხანმოკლე სიცოცხლე „ჩვენი განმადიდებელი“ გენიოსი შემოქმედისა, ისტორიული კატაკლიზმებით აღსავსე, დამძიმებული და მძაფრი პოლიტიკური ვნებათაღვლევის ხანა იყო.

მეცხრამეტე საუკუნის გარიჟრაჟიდან ევრაზიის გეოგრაფიულ და კულტურულ სამანზე მდგომი ჩვენი ქვეყანა ევროპეიზაციის ფართო შარავნაზე გავიდა. მაგრამ ეს არ იყო ყველასათვის ერთბაშად გასაგები საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ნეტამორფოზა. კითხვამ: — რა წაიღო ძველმა და რა მოიტანა ახალმა, — „შესძრა გონება და გული მაშინდელი ყმაწვილკაცობისა“ (ილ. ჭავჭავაძე).

და ეპოქამ შვა გენიოსი, რომელსაც ბედად არგუნა უმძიმესი ტვირთი — ორფეოსის ქნართა და ფილოსოფოსის შორსგამწვდენი სიბრძნით გაერკვია თანამედროვეთათვის „მაინც რა არის ჩვენი ყოფა — წუთისოფელი“ და პერსპექტივაში განეჭვრიტა ახალი საუკუნის რეალური შედეგები.

ნიკოლოზ ბარათაშვილი სავესტით მომზადებული და მომწიფებული შეხვდა დროს. მძაფრი, შიშვანი პოეტური, გენიოსის ანა-

ლიტიკური ალლოთი გაიაზრა წუთისოფლის რაობა და ყოველივე ამქვეყნიური ამაოება მას შეუთავსებლად არ ეჩვენა ადამიანის ცხოვრების მაღალ აზრთან. მის ერთერთ საუკეთესო ეპისტოლეში, (რომლის ადრესატი მაიკო ორბელიანია), ჭაბუკი პოეტი სამოცი წლის მოუსყიდველი ბრძენი მსაჯულივით წერს: „მიჩვენე კაცი, რომ მაღლიერი იყოს ამ წუთისოფლისა“.

ამრიგად „ხმა იღუმალისა“, „ფიქრნი მტკვრის პირას“ და „სული ობოლის“ ავტორის პოეტური ხილვების სამყაროში თანდათან მწიფდება კონფლიქტი არსებული ყოფის პროზაულ სინამდვილესა და თავისუფალი პიროვნების ამაღლებულ იდეალებს შორის. ეს კონფლიქტი, განზოგადებული ეპოქალური ტრაგედიის გააზრებამდე, რომანტიკოსი პოეტის სულში ბატონდება, როგორც ძირითადი მოტივი: — „ჩვენი არსებობის მიზნის მიუღწევლობამ, ადამიანთა სურვილების უსაზღვროებამ და ყოველივე ამქვეყნიურის ამაოებამ საშინელი სიცარიელით აღავსეს ჩემი სული“ — წერდა ნ. ბარათაშვილი ზაქ. ორბელიანს.

პოეტი საშინლად განიცდის სულიერ მარტოობას. — „ვისაც საგანი აქვს, ჯერ იმის სიამოვნება რა არის ამ საძაგელ ქვეყანაში. რომ ჩემი რა იყოს, რომელიც შენ იცი დიდი ხანია ობოლი ვარ... ამ საესე და ვრცელს სოფელში“.

მას ხშირად ჩაესმოა „ხმა იდუმალი“ — ეძიო „შენ მხვედრი შენი“. ამ დამახილში მომავლის მქონე, მოაზროვნე საზოგადოება მეტყველებს პოეტის სუბიექტურ „მე“-ში განსახოვნებული. აქედან გამომდინარე ლექსის ლირიკული გმირის სუბიექტურ ინტინზე მძლავრი აქცენტირებით ბარათა-შვილი აღრმავებს და სრულჰყოფს ძლიერი პიროვნების ეთიკურ და ესთეტიკურ საზღვრებს. თუ რეაქციით სულწლებუთულ ევროპას ბაირონის პოეზია უსახავდა ძლიერი პიროვნების იდეალს და ამხნევებდა ტირანიის წინააღმდეგ ბრძოლაში, ნიკოლოზ ბარათაშვილის „მერანი“-ს მხედარი სახალხო გმირისა და მედროშის კრებად სახემდეა ამალღებული, მისთვის ძალდაკარგულია ადრე დაწერილი ყველა საერო და საეკლესიო კანონი, რადგან „მისი გაგებით — კანონი ზღუდავს ადამიანს, უკარგავს თავისთავადობას“ (ნ. კაკაბაძე).

ლირიკული გმირის ამგვარ მხატვრულ დეფინიციას რომანტიკული პოეზიის კლასიკოსს თვითონ სინამდვილე უკარანხებდა, რომელსაც კარგად გამოხატავს ილია ჭავჭავაძის სიტყვები: — „ცხოვრების ტალღა მეტად ძლიე-

რია და ჩვეულებრივი კაცი მეტად სუსტი, რომ თან არ წაიყოლოთ იმ ტალღამ. მარტო გენიოსის, ძლიერი პიროვნების მეკრდი თუ გააპობს და შენუსრავს მას, თორემ სხვისთვის ძნელი საქმეა“. მანფრედისებური თავგანწირვის: — „შიში რა არის, მე არ ვიცი, სასჯელად მიდევს სამარის კარადღე არ ვიცოდე რას ნიშნავს გულში თრთოლვა იმედის, სიყვარულის ან სურვილისა“ — მოგვესმის „მერანის“ სტრიქონებიდან: „ნუ შემებრალებ დაქანცულობით თავგანწირულსა შენსა ნხედარსა“..

„რაა, მოვშორდე ჩემსა მამულსა, მოვკლდე სწორთა და მეგობარსა, ნულა ვიხილავ ჩემთა მშობელთა და ჩემსა სატრფოს, ტყბილმოუბარსა, საც დამილამდეს, იქ გამითენდეს, იქ იყოს ჩემი მიწა სამშობლო! მხოლოდ ვარსკვლავთა, თანამავალთა, ვამცნო გულისა მე საიდუმლოთ“.

ეპოქის გმირის მიზანსწრაფვის, მისი ასეთი ამალღებული სულიერი განწყობილების გამო სავსებით სამართლიანად წერს ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი ნ. ნეუშოკოვევა: „საქართველოს თავისუფლებისმოყვარე ლირიკა მდიდარია, მაგრამ „მერანი“ ერთია“. ძლიერი პიროვნების იდეალი რომანტიკული პოეზიის ძირითადი ქვაკუთხედია“.

პროგრესული რომანტიზმის კლასიკოსისათვის უცხოა თავისთავში ჩაყვითლი, პასიური ნებისყოფა. ბარათაშვილმა დიდი სიღრმე და განი მისცა ძლიერი პიროვნების მხატვრულ განსახოვნებას.

მთელი მისი შემოქმედება ერთი სრულქმნილი გაღერებაა, რომლის მიღრმეიდან შემოგვცქერის ძლიერი და თავისუფლებისათვის თავგანწირულის სულისკვეთებით შთაგონებულ პიროვნებათა სახეები, რომლებიც ჩვენს შთაბეჭდილებაში ცოცხლდებიან არა მარტო შავ ბედთან შერკინებისას („ხმა იდუმალი“, „მერანი“, „სულთ ბოროტა“), ან წუთისოფლის რაობაზე დაფიქრებისას („ფიქრნი მტკვრის პირას“), არამედ „ბედი ქართლისას“ თითოეული მონოლოგიდან და მეტადრე ნაპოლეონისადმი მიძღვნილი სტრიქონებიდან.

ნაპოლეონი ნიკოლოზ ბარათაშვილის გრძნობად - ინტელექტუალურ სამყაროში აირეკლა, როგორც ახალი ეპოქის ადამიანი: „ჟამი ჩემია და ჟამისა ნე ვარ იმედი“ — ამბობს ლექსის გმირი. ძნელად თუ იპოვით მსოფლიო რომანტიკულ პოეზიაში ძლიერი პიროვნების ასეთ მონუმენტურ სახეს. პოეტი თითქოს ერთგვარ სულიერ შვებას პოულობს, როცა ნაპოლეონის არაჩვეულებრივ შინაგან სიძლიერეზე ლაპარაკობს.

„მაგრამ მე გვაში სული ვეღარ

მომთავსებია,

მითხზავს გვირგვინსა დიდებისას

მე თვითონ ბედი“.

„ამ სტრიქონებში გამოიხატა თვით ეპოქის სულიერ სწრაფვათა მაქსიმალიზმი, რომანტიკული პიზერბოლიზაცია პიროვნების როლისა ისტორიულ პროცესში და, ბოლოს, თვით პოეტის შინაგანი ბუნება“ (შალვა აფხაიძე).

თუ უფრო ღრმად დავუკვირდებით, ლექსში ნათლად მოჩანს სახე მოაზროვნე პოეტისა, რომელიც ოცნებობს რესპუბლიკური საქართველოს იდეალურ მეთაურზე, რომელშიც შეერთებული იქნებოდა ერეკლე მეფის სახელმწიფოებრივი სიბრძნე, სოლომონ მსაჯულის დემოკრატიზმი და ნაპოლეონის ნებისყოფა.

„ბევრი დღე გავა, რომ ჯერ ბევრი
ვერ ვცნათ ჩვენს მისი.

თვითონ სიკვდილიც მას უებროდ
აღმოგვიჩინებს.

დამქრალი ცეცხლი და ზღვის
ღელვა წარმოგვიდგინებს
მისს ცეცხლსა და სულსა და ზღვა
გულსა განსაკვირვებელს!

ამ ლექსში პერსპექტივის გრძნობა უფრო მეტია, ვიდრე წარსულის განცდა. მისი იდეოლოგიური პოზიციები უფრო ნათელია, ვიდრე საკუთრივ ძლიერი პიროვნების ისტორიულ დამსახურებათა მხატვრული ფიქსაცია.

ბარათაშვილის შემოქმედებაში საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს ძლიერი პიროვნების მქონე ქალთა მხატვრული სახეები. პოეტის იდეალია პატიოსანი, სულით მშვენიერი („თვით უკვდავება მშვენიერსა სულში მდგომარებს“), მტკიცე ნებისყოფისა და დამოუკიდებელი აზროვნების მატარებელი ქალი — მანდილოსანი. („ქეთევან!“, „ღამე ყაბახზედ“, „ბედი ქართლისას“). ქეთევანმა თვითმკვლელობით უპასუხა საზოგადოების სიაყვაცეს, მანიაკის გულგრილობას. იგი თავის ტრაგედიით

ქალისადმი რაინდული, მოქალაქეობრივი დამოკიდებულებით, ურთიერთ გაგებასა და პატივისცემას ამძაფრებს შეყვარებული ვაჟის შთაბეჭდილებათაში.

„ღამე ყაბახედ“ გაციხებული ქალ-ვაჟთა სატრფიალო ურთიერთობაში ვაჟის პირუტყვიცობა. ნაცნობი ქალიშვილი ბრალს დებს პოეტს (იგულისხმება საზოგადოდ ვაჟები): „ახლა მოდაა, ვინც ვის იცნობს, ივიწყებს ისევ“. ამ სტრიქონებიდან ისმის მკაცრი გაფრთხილება: გაუფრთხილდით ქალის ღირსებას, თავმოყვარეობას.

ქართველი ქალის ისტორიული ტიპი, — რომელშიც ამალეხულია დედისა და პატრიოტი მოქალაქის ყველა ძვირფასი თვისება, ბარათაშვილმა უკვდავყო პოემაში „ბედი ქართლისა“.

სოფიო უფრო ძლიერია, ვიდრე ჩრდილოეთის სუსხიანი ქარი, ვიდრე მცხუნვარება სამხრეთული უდაბნოსი. იგი საიმედო ბურჯად დაუდგას ერს და ერის მომავალზე გედღექრობისას მისთვის უცხოა ყოველგვარი კომპრომისი. „ჰოი, დედანო, მარად ნეტარნო, კურთხევა თქვენდა, ტკბილსახსოვარნო“ — მიმართავს მას ალტაცებით პოეტი ლირიკულ ინტერმეცოში.

1841 წელს ნ. ბარათაშვილმა თარგნა იოჰან ლაიხევიცის ტრაგედია „იულიუს ტარანტელი“. პოეტი მოხიბლა ლაიხევიცის გმირთა სულის სიძლიერემ.

იმი „იყო ადამიანი, ეს ნიშნავს — ლმობემდო“. ამბობს გვიდო. იულიუსი ბობოქრობს: „განა ადამი-

ანის მოდგმის ბედნიერებისათვის აუცილებლად საჭიროა ისეთი საზოგადოება, სადაც არავინ არაა თავისუფალი, სადაც ყველანი ერთიმეორის მონები არიან?“.

მაგრამ ლაიხევიცის ამ ტრაგედიაში ცეცილია ნიგრეტის სახე. მაინც ყველაზე კოლორიტულია. ცეცილიასათვის სავსებით მიუღებელია თანასწორობას მოკლებული, მამაკაცის დესპოტურ უპირატესობაზე დაფუძნებული ქალ-ვაჟის შეუღლება: „მე დავიბადე თავისუფალ ადამიანად და მსურს თავისუფალ ადამიანად მოვკვდე. მე ვერ ავიტან აზრს — ვიყო მამაკაცის მხევალი. სიტყვაში „გათხოვება“ — ბორკილების ჟღარუნი მესმის და საქორწინო გვირგვინი განწირული მსხვერპლის სამკაულად მეჩვენება“.

ცეცილიას სახე ერთგვარად ავსებს მთარგმნელის წარმოდგენას იდეალური, ძლიერი პიროვნების მქონე ქალის სახეზე, რომელიც, როგორც აღვნიშნეთ, ორი წლით ადრე. 1839 წელს გამოაქანდაკა თავის განთქმულ პოემაში „ბედი ქართლისა“.

პიროვნების მაღალმოქალაქეობრივი ღირსების, ცხოვრებაში მისი ადამიანური მოწოდებისა და დანიშნულების ეთიკურ-ესთეტიკური გადაწყვეტის ნიმუშს ნაინც „ფიქრნი მტკვრის პირას“ წარმოადგენს, რომელიც თაობიდან თაობებს გადაეცემა.

„მაგრამ რადგანაც კაცნი გვქვიან

— შეილნი სოფლისა,

უნდა კიდევა მივდიოთ მას,

გვესმას მშობლისა.

არც ვაძი ვარგა, რომ ცოცხალი
მკვდარსა ემსგავსოს,
იყოს სოფელში და სოფლისთვის
არა იზრუნოს“.

კეშმარიტად, სულის რაღაც სპა-
რტანული სიძლიერე და მთლიანო-
ბა, გაუტეხელი ნებისყოფა და
შინაგანი სიდიადე ჩანს ამ სტრი-
ქონების ავტორის შემოქმედებასა
და პიროვნებაში (აკად. გ. ჯიბლა-
ძე).

ამრიგად, სულით ძლიერი რო-
მანტიკული გმირის მხატვრული
სახის გააზრებისას ბარათაშვილმა
ესთეტიკური აზროვნება თავისი
ეპოქის მოთხოვნათა სინალზე
აიყვანა. ძლიერი ვნებებისა და ინ-

ტელექტის პიროვნების იდეალის
გამოსახატავად ჩვენი პოეტის შემო-
ალოდ ცნობილ ისტორიულ პი-
რებს მიმართავს. მისთვის უცხოა
მხოლოდ მითოლოგიური გმირე-
ბითა და ბიბლიური სახეებით, მი-
სტიკითა და მოჩვენებებით გატა-
ცება. ეს ფაქტი ერთხელ კიდევ
დაბეჭდვით მიგვიჩივებს გენია-
ლური რომანტიკოსი პოეტის შე-
მოქმედებაში რეალიზმის ელენე-
ნტების არაჩვეულებრივ სიჭარბე-
ზე, რის კვალობაზეც, ბუნებრი-
ვია, იზრდება თითოეული სახის
როგორც იდეურ-ესთეტიკური,
ისე შემეცნებითი ღირებულება.

ბარათაშვილი და ძველი ქართული პოეზია

ბარათაშვილის სამოღვაწეო ას-
პარეზზე გამოსვლა მეტად მნიშვნე-
ლოვან მოვლენას დაემთხვა. იმ
დროისათვის მტერთაგან მრავალ-
გზის ანაოხრები საქართველო უკ-
ვე ერთმორწმუნე რუსეთის მფარ-
ველობის ქვეშ იმყოფებოდა. ქარ-
თველმა წალხმა ოდნავ შვევით ამ-
ოისუნთქა, — კულტურულად ალო-
რძინდა და პოლიტიკურად მონძ-
ლავრდა. მაგრამ ქართველი თავად-
აზნაურობა ერთგვარად იმედგაც-
რუებული აღმოჩნდა: მეფის ხე-
ლისუფლებამ არ შეუსრულა მთე-
ლი რიგი დაპირებები. სახელმწი-
ფო სათავეში მეფის მოხელეები
მოექცნენ, დაიწყო რუსიფიკაცია
და ქართული ენის განვითარება
საშიშროების წინაშე დადგა. ერ-
თის მხრივ, პროგრესი — რუს ხა-
ლხთან დამეგობრება და მომავლის
ნათელი იდეები ისახებოდა; მეო-
რეს მხრივ, რეგრესი, სასტიკი რე-
აქცია და ეროვნული ტრაგედია
ტყვიისფერ ღრუბლად ეფინებო-
და საზოგადოებრივ ატმოსფეროს.

ასეთი წინააღმდეგობით აღსავსე
ეპოქაში ნიკოლოზ ბარათაშვილმა
ახლებურად აღიქვა მოვლენები.
მას არ შეეძლო ალექსანდრე ჭავ-
ჭავაძისა და გრიგოლ ორბელიანის
მსგავსად ძველი ლიტერატურული

ტრადიციების დატკეპნილი გზით
ევლო. ახალმა სიომ, ახლებურმა
ვითარებამ მძაფრი მგზნებარებით
ააჟღერა მგოსნის ჩანგი და ახალი
ღვთაებრივი სული შთაბერა პოე-
ტის მუხას. ყოველივე ეს გენიოს
პოეტს ორიგინალური სანყაროსა-
კენ ეზიდებოდა. ინდივიდუალური
სტილის შემუშავებაში ნიკოლოზ
ბარათაშვილს დიდი სამსახური გა-
უწია რუსეთისა და დასავლეთ ევ-
როპის ლიტერატურასთან განუწყვე-
ტელმა კავშირმა. მაგრამ ნიკო-
ლოზ ბარათაშვილს, როგორც ყვე-
ლა ჭეშმარიტ პოეტს, ფესვები
მშობლიური ლიტერატურის წია-
ღში ჰქონდა და ეროვნული ლი-
ტერატურული ტრადიციები ასაზ-
რდობდა.

ამას ადასტურებს დიდი პოეტის
პირადი წერილები, სადაც აქა-იქ
გამოყენებული აქვს ქართველ მწე-
რალთა გამონათქვამი. გრ. ორბე-
ლიანისადმი მიწერილ ერთ-ერთ
წერილში ნიკოლოზ ბარათაშვილი
იყენებს ბრძნული აზრებით დატ-
ვირთულ ფრაზას „სულხან-საბა
ორბელიანის „სიბრძნე-სიცრუე-
დან“.

„საყვარელო ძნაო გრიგოლ! სი-
ზარმაცეში ანუ უნდობლობაში ნუ
ჩამომართმევთ ამდენხანს წიგნის

მოუწერლობას. — დრო არა მქონდა. შენ გაიცინებ, რასაკვირველია, იტყვი: შენ, ჭიანჭველავ, რა საქმე გაქვს? კიდევ ამისათვის არა მცალია, რომ ჭიანჭველა ვარ: ყოველთვის ჩემზედ მეტი და დიდი უნდა ავიკიდო“. (ნ. ბარათაშვილი, თხზულებანი, 1954, გვ. 108).

ნ. ბარათაშვილის მშფოთვარე სული ვერ აღწევს მიზანს, პოეტი ვერ პოულობს ნაესაყუდელს ამქვეყნიურ ცხოვრებაში, მაგრამ ფილოსოფიური გააზრებით დაასკვნის:

„ცუდად ხომ მაინც არა ჩაივლის
ეს განწირულის სულისკვეთება,
და გზა უვალი, შენგან თელილი,
მერანო ჩემო მაინც დარჩება;
და ჩემ შემდგომად მოძმესა ჩემსა
სიძნელე გზისა გაუადვილდეს,
და შეუპოვრად მას ჰუნე თვისი შავის
ბედის წინ გამოუტროლდეს!“
(„მერანო“)

ეს მრავლისმეტყველი ოპტიმისტური გზნებით ანთებული სტროფი დიდების შარავანდედით მოსავს პოეტის სახელს.

თანამედროვე ფილოლოგიურ მეცნიერებაში გავრცელებულია აზრი, რომ ნიკოლოზ ბარათაშვილის ენა უფრო არქაულია, ვიდრე დავით გურამიშვილისა და ბესიკისა. ჩვენ არაფერს ვიტყვით გრამატიკული წყობისა და ენობრივი კანონების შესახებ, მართლაც შეიძლება ამ მიმართებით ნ. ბარათაშვილი იყენებდეს ახალთან ერთად ძველ ენობრივ კონსტრუქციებს. ეხება რა ნ. ბარათაშვილის ენის საკითხებს აკადემიკოსი აკ.

შანიძე დასძენს: „ბარათაშვილი სიტყვების შერჩევის დროსაც ძველს მარაგში იცქირება და იქიდან ამოაქვს თავისთვის საჭირო მასალა. ასეთი მისი მობრუნება წარსულისაკენ იმდროინდელ პირობებში უნდა ვეძიოთ. არ უნდა დაგვაღიწყდეს, რომ ბარათაშვილს არჩილ-ვახტანგ - საბა - გურამიშვილისაგან ანტონის ცრუ კლასიკური ენა ჰყოფს, ანტონისა, რომელმაც XVIII საუკუნისათვის საკმაოდ გადახალისებული ქართული სალიტერატურო ენის ბუნებრივი განვითარება და სასაუბრო ენასთან დაახლოების ტენდენცია ძლიერ შეაფერხა.“ (ნიკოლოზ ბარათაშვილი, ლექსები, პოემა, წერილები, 1939, გვ. 160).

მართალია, ბარათაშვილი იყენებს რა ქართული ლიტერატურული საუნჯიდან ძველ, არქაულ სიტყვებსა და გამოთქმებს. მისი ლექსიკა საგრძნობლად არის დავალებული შოთა რუსთაველის, თეიმურაზ პირველის, არჩილ მეფის, დავით გურამიშვილის, ბესარიონ გაბაშვილის პოეზიით, მაგრამ საგულისხმო ის არის, რომ გენიოსი პოეტი არ იღებს ძველი პოეზიიდან ყოველგვარ სიტყვას. იგი ქართული ლიტერატურული საუნჯიდან კრეფს მარგალიტებს, რომელთა უმრავლესობა არა მარტო XIX საუკუნის პირველ ნახევარში, არამედ დღესაც გამოიყენება როგორც კეთილზმევანი სინონიმები, რომლებიც ამრავალფეროვნებს, ქართულ ლექსიკას.

ამრიგად ეროვნული სულით გა-

მსჭვალული გენიოსი პოეტი ნიკოლოზ ბარათაშვილი აგრძელებს ძველი ქართული ლიტერატურის ტრადიციებს, ავითარებს მას და ძველი ლექსიკის უბადლო გამოყენებით ქმნის ახალ ორიგინალურ სტილს, რომელიც ენერგიულად ანგრევს ძველს, წარმავალს, დრომოჭმულს, და დასაბამს აძლევს ახალს, პროგრესულს.

6. ბარათაშვილი კარგად იცნობდა ძველი ქართული ლიტერატურის კორიფეებს, საჭირო შემთხვევებში მათ მხატვრულ ნაწარმოებებს იყენებდა.

ისე როგორც ყველა პროგრესულად მოაზროვნე რომანტიკოსი მწერალი, ბარათაშვილიც დაინტერესებულია ცხოვრების რაობით. რისთვის იბადება ადამიანი? რა ამოძრავებს მას? რა არის საჭირო, რომ ცხოვრება მიმზიდველი გახდეს. აი ის საჭირობოროტო საკითხები, რაც კარდინალურ გადაწყვეტას მოითხოვს. ყველა რომანტიკოსი პოეტი მიუხედავად მსოფლმხედველობის ერთიანობისა, თავისებურად, ეროვნული ტრადიციებიდან გამომდინარე განსხვავებული იერით აშუქებს პრობლემებს და ინდივიდუალური ასპექტით წარმოადგენს.

ნიკოლოზ ბარათაშვილის პოეზიაში ჰქრის „მსოფლიო სევდის სული“, დემონივით რომ შეჭრილა პოეტის არსებაში, და ერთიანად დაუპყრია იგი, მაგრამ დიდ პოეტს

იდეები დასავლეთ ევროპის ლიტერატურიდან კი არ წამოუღია, არამედ საკუთარ ლიტერატურულ ტრადიციებში, ეროვნული ცხოვრების წიაღში უპოვია მისი გასაღები და მასზე დაყრდნობით შეუქმნია პოეზია, რომელითაც ეზიარა „მსოფლიო სევდას“.

აღსანიშნავია, რომ ცხოვრების ბედუკუდმართობაზე გამოწვეული სევდა-მწუხარება ყოველთვის აწინებდა ქართველ მწერლებს.

მოუწესრიგებელი ცხოვრება მუდამ აკვნესებდა თეიმურაზ პირველს. განაწამები მეფე-პოეტი ზოგჯერ ღრმა პესიმიზმით იმსჭვალებოდა. სოფლის ავ-კარგზე წუხდა არჩილ მეფე. სევდიან ხმაზე მღეროდნენ დიდი დავით გურამიშვილი და ბესარიონ გაბაშვილი, თეიმურაზ მეორე და მამუკა ბარათაშვილი, აღორძინების ეპოქის ყველა დიდი თუ პატარა პოეტი. სევდის დაუოკებელი გრძნობა დაუფლებია შოთა რუსთაველის გმირებს. „ვეფხისტყაოსანში“ შუქჩრდილებად ენაცვლებიან ურთიერთს უკიდურესი მწუხარება და დაუოკებელი ოპტიმიზმი. მათ შორის ბრძოლა მთავარ ლეიტმოტივად მიჰყვება ნაწარმოების შინაარსს და შოთა რუსთაველის უკვდავ პოეზიას ეხმაურება. მხოლოდ ბარათაშვილის გენია მიწვდა რუსთველური ოპტიმიზმის ცხოველმყოფელ ძალას. იგი საზოგადოებას პესიმიზმისა და უმოქმედობისაკენ

კი არ უბიძგებს, არამედ ადამიანებს ცხოვრებაში დარჩენასა და ბოროტ ძალასთან უსაზღვრო ჭიდილს ავალებს.

„მაგრამ რადგანაც კაცნი გვქვიან—

შვილნი სოფლისა,

უნდა კიდევ მივსდით მას, გვესმას

მშობლისა.

არც კაცი ვარგა, რომ ცოცხალი

მკვდარსა ემსგავსოს,

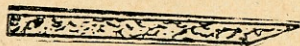
იყოს სოფელში და სოფლისთვის

არა იზრუნვოს!“.

(„ფიქრნი მტკვრის პირას“)

დიდი პოეტი ტრაგიკულად განი-

ცდის რა ცხოვრების მოუწესრიგებლობას „შავი ყოვანი“ „ბოროტი სული“ დემონივით დაბუდებული მის არსებაში და მოსვენებას არ აძლევს მგოსნის აწეწილ ფიქრებს. ბარათაშვილი მოქმედია, მოუსვენარი, უკეთესი მერმისის მაძიებელი, უბადლო მებრძოლი. „მერანზე“ ამხედრებული, სევდა-ვარამით გულანათრთოლი პოეტი არ ემონება ცხოვრების უღმობელ კანონებს და დაუოკებლად მიიწევს წინ — პროგრესისაკენ.

გარათავილის გათვით დაგეგმილი ნაწარმოებები

გენიალური ქართველი პოეტის, ნიკოლოზ ბარათაშვილის ლექსები 1852 წლიდან იბეჭდება. ჟურნალ „ცისკარში“ (1852 წ. № 4 გვ. 9-13) ცნობილმა ქართველმა პოეტმა და დრამატურგმა გიორგი ერისთავმა გამოაქვეყნა უდროოდ გარდაცვლილი დიდი თანამედროვის ოთხი ლექსი „ბუღბუღი ვარდზე“, „ჩემი ლოცვა“, „რად ჰყვებოდა კაცსა“, „სულო ბოროტო“ და ბოლოს მათ დაურთო საკუთარი ლექსიც სათაურით „თ. ნიკოლოზ მელიტონის-ძის ბარათაშვილის გარდაცვალებაზე“ (გვ. 13).

1858 წელს კვლავ განახლდა ჟურნალ „ცისკარში“ ნ. ბარათაშვილის ნაწარმოებების ბეჭდვა. № 2 და № 9-ში გამოაქვეყნდა პოემა „ბედი ქართლისა“ და სამი ახალი ლექსი. 1860-1863 წ.წ. ამავე ჟურნალის ფურცლებზე პეტრე უმიკაშვილმა გამოაქვეყნა ნ. ბარათაშვილის 19 ლექსი. 1863 წელს დიდმა ილიამ „საქართველოს მოამბეში“ დაბეჭდა ნ. ბარათაშვილის ორი ლექსი. 1864 წელს კი კირილე ლორთქიფანიძემ ერთ-მა პირველთაგანმა გამოაქვეყნა ლიტერატურულ კრებულში „ჩონგურის“ დიდი პოეტის ნაწარმოებები. 1872-1873 წლებში ჟურნალ

„კრებულში“ კვლავ იბეჭდება ნ. ბარათაშვილის ოთხი ლექსი. ამავე წლის ნ. ბარათაშვილის ნაწარმოებების გარდა, გამოქვეყნდა ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლის, ვაჟა-ფშაველას, პეტრე უმიკაშვილის და სხვების ნ. ბარათაშვილისადმი მიძღვნილი წერილები და ლექსები.

ნ. ბარათაშვილის წარწერების ცალკე კრებულის გამოცემაზე ზრუნვა ადრევე დაიწყო, მაგრამ მაშინვე ვერ მოხერხდა. 1875 წლის 17 დეკემბერს „დროებაში“ (№ 143) გამოჩნდა ცნობა დიდი პოეტის თხზულებების ცალკე გამოცემის შესახებ და მართლაც 1876 წელს თბილისში, ექვთიმე ხელაძის სტამბაში, დაიბეჭდა წიგნი სათაურით: „ლექსნი თქმულნი თ. ნ. ბარათაშვილისაგან“. რომელშიც დაბეჭდილი იყო პოეტის 30 ლექსი და პოემა „ბედი ქართლისა“.

ნ. ბარათაშვილის ლექსების კრებულები გამოდის 1879, 1886, 1890, 1895, 1904, 1905, 1910, (ორჯერ), 1911, 1916 (ორჯერ), 1922 და სხვა წლებში, რომელთა უმეტესი გამოცემები დაბეჭდილია თბილისში.

განსაკუთრებული აღნიშვნის

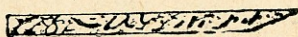
დირსია, რომ თბილისის სტამბე-
ბის გარდა პირველად, 1906 წელს
პოეტის ნაწარმოებების მეექვსე
გამოცემა დაიბეჭდა ქ. ბათუმში
(გამოცემა სპ. ჭელიძის, № 3, ი. ბ.
მინიკინის სტამბა), რომელშიც
მოთავსებულია 36 ლექსი და
წიგნს დართული აქვს გამომცემ-
ლის სპ. ჭელიძის წერილი „ნი-
კოლოზ ბარათაშვილი და მისი
პოეზია“ (გვ. 1-46). აქვეა დაბეჭ-
დილი ნ. ნიკოლაძის, ხომელის,
გ. თუმანიშვილის, კიტა აბაშიძის,
ვ. ნ. განნარიძის და სხვათა აზრი
ნ. ბარათაშვილზე და მის პოეზია-
ზე.

1911 წელს ბათუმში დაიბეჭდა
ნ. ბარათაშვილის ისტორიული
პოემა „ბედი ქართლისა“ (ალ. ჭე-
ლიძე გამოცემა № 3, სტამბა ვ. ჩა-
ნტლაძისა და ნ. ხვინგიასი); ამ გა-
მოცემასაც დართული აქვს გამო-
მცემლის წერილი სათაურით „ნი-
კოლოზ ბარათაშვილი“, რომელ-
შიც ვრცლად არის მოცემული პო-
ეტის ბიოგრაფია და შემოქმედე-
ბა.

უნდა აღინიშნოს, რომ ბათუმში
დაბეჭდილი ნ. ბარათაშვილის
ნაწარმოებების გამოცემები იატ-
ფასიანი იყო, პირველს 20 კაპიკის
და მეორეს 3 კაპიკის ღირებულე-
ბა ჰქონდა, რაც ყველასათვის
ხელნისაწვდომი იყო.

აქვე უნდა დავსძინოთ, რომ
1900-იან წლებში სწორედ ბათუმ-
ში, ლოტბარმა გ. საყვარელიძემ
დაწერა საგუნდო სიმღერა „მერა-
ნი“, რომელსაც წარმატებით ას-
რულებდა მისივე გუნდი (მნათო-
ბი, 1948 წ. № 5. გვ. 159).

ამრიგად, ის ფაქტი, რომ აჭარა-
ში რევოლუციამდე ორჯერ დაი-
სტამბა დიდი ქართველი პოეტისა
და მოაზროვნის ნიკოლოზ ბარა-
თაშვილის ნაწარმოებები, ასევე
ისიც, რომ პირველად აჭარლებმა
ამოიმღერეს ქართული პოეზიის
წყაროსთვალა „მერანი“, მიუთი-
თებს, რომ აჭარის ხალხი ადრე-
ვე ყოფილა დაინტერესებული
დიდი რომანტიკოსის შემოქმედე-
ბით.

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი და სახალხო განათლება აჭარაში

აჭარა შორეულ წარსულში საქართველოს ერთ-ერთი უაღრესად კულტურული და განათლებული კუთხე იყო. ამაზე მეტყველებს ჩვენს დრომდე მოღწეული ძველი მატერიალური კულტურის მრავალი შესანიშნავი ძეგლი, რომლებმაც გაუძლეს რა ქამთა სიავეს, შეინარჩუნეს ეროვნული ფორმა და სული.

საგულისხმოა, რომ ამ კუთხის სახელოვანი შვილები ჯერ კიდევ მე-11 მე-12 საუკუნეებში უმშვენებდნენ მხარს საქვეყნოდ ცნობილ სწავლულებსა და მეცნიერებს, მაგრამ მე-16 საუკუნის დასასრულს აჭარა მიიტაცა რა თურქეთმა, მოსწყვიტა იგი დედასამშობლო საქართველოს და სამ საუკუნეზე მეტ ხანს ამყოფა მონობის მძიმე უღელქვეშ.

თურქთა ბატონობას სახალხო მეურნეობის ნგრევაც მოჰყვა.

აჭარის მოსახლეობა მედგარ წინააღმდეგობას უწევდა დამპყრობლებს, თავგამოდებით იცავდა ტრადიციულ ქრისტიანულ სარწმუნოებას და ტკბილ მშობლიურ ქართულ ენას, მაგრამ უთანასწორო ბრძოლამ თავისი გაიტანა.

აჭარის მშრომელებს არც გამუსლიმანების შემდეგ შეუწყვეტიათ ბრძოლა სულთანის რეჟიმის წინააღმდეგ. მათ ყოველთვის ამოძრავებდათ დედა-საქართველოსთან შეერთების ძლიერი ეროვნული გრძნობა.

თურქების ბატონობის პერიოდში სახალხო განათლება და კულტურა აჭარაში საშინლად დაკნინდა. მთელს მხარეში არც ერთი სასწავლო სკოლა არ იყო. „მთელი განათლების სისტემა“ მიზნად ისახავდა მხოლოდ მაჰმადიანური რელიგიური განათლების გავრცელებას. ამ მიზნით შექმნილი იყო სასულიერო სკოლების — მედრესეთა საკმაოდ ფართო ქსელი.

ამრიგად, აჭარაში გამეფდა სიბნელე და უვიცობა, უნდა აღინიშნოს, რომ თურქ-დამპყრობთა ბატონობის სამასი წლის მანძილზე აჭარაში წერა-კითხვის მცოდნეც იშვიათად მოიპოვებოდა. ამ მხრივ დამახასიათებელია 1875 წელს ერთ-ერთი ქობულეთელის პასუხი გაზ. „დროების“ კორესპონდენტის შეკითხვაზე: „რა ახალი ამბავია თქვენშიო?!“ — აღნიშნულ კითხვაზე ქობულეთელი შემდეგ პასუხს აძლევს: „რაღა ჩივი ძიავ, ქობულეთს რა ამბავი იქნება? გაზეთი არ არის, არც ვინმე რამეს კითხულობს, არც სწავლობს და არც სწერს, თქვენ, ქართველებს გაზეთიც გაქვთ და წერაკითხვაც კი იცით და ჩვენდა ყველაფერი ღებია, ძიავ,

თქვენ გაზეთის საშუალებით ახალ ამბებს გეზულობთ და ჩვენ ვიზიარებთ ერთი ქართული გაზეთი, ხოლო მისი წამკითხველი ვერ გაზეთ-ზოგიერთმა ქალმა კი იცის ქართული კითხვა. ბოლოს გავიგეთ, რომ სოფელ სანებაში ყოფილან ქართულის წამკითხველნი: გულაი კაიკაციშვილი და ფასიაშვილი. რომლებმაც წაგვიკითხეს გაზეთი“.

„მესხეთის ისტორიაში, — წერდა ი. გოგებაშვილი, — ორი ხანა განი-რჩევა: პირველ ხანას შეადგენენ ის ხანგრძლივი საუკუნენი, რომელთა განმავლობაში იგი საქართველოს ეკუთვნოდა. მეორე ხანას შეადგენს დრო-ოსმალეთის მფლობელობისა. ამ ორ ხანას შუა თითქმის ისეთივე განსხვავე-ბაა, როგორც დღესა და ღამეს შუა, სამოთხესა და ჯოჯოხეთს შუა“.

დიდი ქართველი პედაგოგის ეს სიტყვები უთუოდ აჭარის წარსულს ეხება. 1877-1878 წლების რუსეთ-თურქეთის ომში რუსეთის არმიის გამა-რჯეების შედეგად აჭარა კვლავ დაუბრუნდა დედა-სამშობლოს.

მეფის მთავრობამ აჭარაშიც გახსნა რამდენიმე სკოლა, მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ სკოლების უმრავლესობა აჭარის ღარიბ მშრომელ-თათვის მიუწვდომელი იყო. სკოლებში სწავლება ქართველი ბავშვებისათ-ვის უცნობ რუსულ ენაზე სწარმოებდა. მართალია იმ დროს ქართველი ინ-ტელიგენციის თვალსაჩინო წარმომადგენლები და საზოგადო მოღვაწენი ი. ჭავჭავაძე, ა. წერეთელი, ნ. ნიკოლაძე, დ. კლდიაშვილი, ს. მესხი, გ. ჭი-ჭინაძე და სხვები, აგრეთვე აჭარის მკვიდრი პატრიოტები მამა-შვილი გუ-ლო და იუსუფ კაიკაციშვილები, სელიმ, შერიფ და თემურბეგ ხიმშიაშვი-ლები, რეჯებ ნიჟარაძე, აბდულ და იუნუს წულუკიძეები, ხასან თხილაიშ-ვილი, მემედ, ჰაიდარ და ხუსეინ აბაშიძეები და სხვები დაუღალავად ზრუ-ნავდნენ აჭარის მშრომელთა ეროვნული გათვითცნობიერებისა და კულ-ტურული დაწინაურებისათვის, მაგრამ მათი უანგარო შრომა ამ დიდ საქ-მეს მხოლოდ ნაწილობრივ შეელოდა.

ნამდვილი თავისუფლება, განათლებისა და კულტურის აღორძინება აჭარაში განხორციელდა მხოლოდ საბჭოთა ხელისუფლების პირობებში — 1921 წლის 18 მარტიდან.

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების პირველსავე დღეებში აჭარაში შეიქმნა სრულიად ახალი — საბჭოთა სახალხო განათლების სისტემა, გა-ნხორციელდა კომუნისტური პარტიის საპროგრამო მოთხოვნა, — ქალ-ვაჟთა ერთად, უფასო და საყოველთაო სწავლების შესახებ.

საბჭოთა ხელისუფლების მთავარ საზრუნავს აჭარაში კულტურული რევოლუციის განხორციელება წარმოადგენდა, რომელიც მალე წარმატე-ბით გადაიჭრა. განსაკუთრებული ყურადღება მიექცა სასკოლო ქსელის გაფართოებას; — როგორც კულტურული რევოლუციის განხორციელების მთავარ საშუალებას.

სკოლების ქსელის გაფართოებამ მოითხოვა მასწავლებელთა საკმაო რაოდენობის კადრები. ასეთი კი აჭარას ძალზე მცირე რაოდენობით ჰყა-

გდა. მასწავლებელთა კადრების მომზადების მიზნით 1923 წელს ბათუმში გაიხსნა ვ. ი. ლენინის სახელობის პედაგოგიური ტექნიკუმი, რომელმაც 1926 წელს პირველად გამოუშვა ახალგაზრდა კადრები. თუ საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებამდე აჭარაში არ იყო არც ერთი ადგილობრივი მასწავლებელი, დღეისათვის მათი რიცხვი 2.300 აღემატება.

1930 წელს ბათუმში გაიხსნა აჭარელ ქალთა პედაგოგიური ტექნიკუმი, რომელმაც თავისი არსებობის 11 წლის მანძილზე რესპუბლიკის დაწყებით სკოლებს მოუშადა 138 ქალი მასწავლებელი. აჭარელ მასწავლებელ ქალთა მომზადების საქმეში დიდი როლი შეასრულა აგრეთვე ლენინის სახელობის პედაგოგიურმა ტექნიკუმმა. ამ სასწავლებლის კურსდამთავრებული ქალიშვილები მუთებერ სემაეთ და თალიე ვარშანიძეები, ჰადიე კომახიძე, ჰურიე მყავანაძე, ხატიჯე და ფერიდე ნიჟარაძეები, ბესირე ხარაზი, ქევსერ თხილაიშვილი, ფადიკო ჩიჯავაძე, გულიკო კიკაციშვილი და სხვები საბჭოთა აჭარის მკვიდრ ინტელიგენტ ქალთა პირველ რაზმს შეადგენდნენ. მათ თვალსაჩინო წვლილი შეაქმნა რესპუბლიკის სამეურნეო და კულტურული წინსვლის დიდ საქმეში.

1921 წლამდე აჭარაში უმაღლესი განათლებით იყო მხოლოდ სამი აჭარელი და ისიც შეძლებულთა წრიდან. ამჟამად კი აჭარას მრავალი ადგილობრივი მშრომელი ჰყავს უმაღლესი განათლებით.

ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლების გვერდით აჭარაში შექმნილია მთელი რიგი ტექნიკუმებისა და სპეციალური სასწავლებლების ფართო ქსელი, სადაც მზადდება კვალიფიციური კადრები.

ბათუმში შექმნილია და ნაყოფიერ მუშაობას ეწევა კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულებების, აგრეთვე სკოლის გარეშე საბავშვო დაწესებულებათა საკმაოდ ფართო ქსელი.

დღეისათვის აჭარაში ათამდე სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებაა.

აჭარაში ჭეშმარიტი კულტურული რევოლუციის განხორციელების შედეგია აჭარელი ქალის ფართო ასპარეზზე გამოსვლა.

ამჟამად ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში მომავალ პედაგოგთა სწავლა-აღზრდის დიდ საქმეს ემსახურება 96 პროფესორ-მასწავლებელი, ამათგან 52 მეცნიერებათა დოქტორი და კანდიდატია. მათ შორის არიან თვით მშობლიური ინსტიტუტის აღზრდილები, ყოფილი სტუდენტები, მაგალითად რუსული ენისა და ლიტერატურის კათედრის გამგე დოცენტი მ. ფარტენაძე, დაწყებითი განათლების პედაგოგიკისა და მეთოდის კათედრის გამგე მ/კ. მერი ცინცაძე, ისტორია-ფილოლოგიის ფაკულტეტის დეკანი მ/კ. არსენ ჩავლეიშვილი, დოცენტები ს. ნიჟარაძე, ა. ართილაყვა, ა. სურგულაძე, ა. ბერაძე, გ. რუსეიშვილი, ბორჩხაძე, ქემხაძე და სხვ. ამ წარმატებებში ფასდაუდებელი ღვაწლი მიუძღვის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს. მეტიც, — საბჭოთა აჭარაში სახალხო განათლების, კულტურისა და მეცნიერების აღორძინება ორგანულად უკავშირდება

თბილისის უნივერსიტეტს, მის მრავალრიცხოვან მეცნიერ-მუშაკთა კოლექტივს.

უნივერსიტეტმა დიდი როლი შეასრულა ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტისათვის მეცნიერთა კადრების მომზადების საქმეში. უნივერსიტეტში სხვადასხვა დროს საკანდიდატო დისერტაციები დაიცვეს ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის ლექტორებმა: მ. სტამბოლიშვილმა, ს. ქუთათელაძემ, ნადიმ და შოთა ნიჟარაძეებმა, ხ. ხალვაშმა, ჯ. მესხიძემ, პ. ცქვიტაია, ი. ნაკაიძემ, ალ. ჩავლეიშვილმა, ნ. ღუმბაძემ, ა. გობრონიძემ და სხვ.

განსაკუთრებულად უნდა აღინიშნოს, რომ აჭარას თბილისის უნივერსიტეტმა მოუშადა უმაღლესი განათლების მქონე ადგილობრივი კადრების პირველი რაზმი, კერძოდ, განათლების ფრონტის მუშაკები: ხ. ნაკაიძე, ჯ. ნოღაიდელი, ა. ტაბიძე, ი. ქათამაძე, ხ. ხინიკაძე, ნ. ნიჟარაძე, ალ. ნოღაიდელი, იურისტი ი. ცივადე, ეკონომისტები ხუსენ შაქარიშვილი და სულეიმან კაიკაციშვილი, უნივერსიტეტის აგრონომიულ და სამედიცინო ფაკულტეტებზე, ხოლო შემდეგ უნივერსიტეტის წიაღიდან წარმოშობილ სასოფლო-სამეურნეო და სამედიცინო ინსტიტუტებში აღიზარდნენ აგრონომები ილიას მეგრელიძე, იბრაიმ მყავანაძე და ბედრიე აბაშიძე, ექიმები: ნევრესტან შაშიკაშვილი (ამჟამად პროფესორი, თბილისის ექიმთა დახელოვნების ინსტიტუტის კათედრის გამგე), მამია კომახიძე (პროფესორი, საქართველოს მედიცინის მეცნიერებათა დამსახურებული მოღვაწე), მურად გუნთაიშვილი, ღალიბ ბეჟანიძე, მინირე აბაშიძე, სალიხ აბაშიძე, აჭარის ჯანმრთელობის დაცვის მინისტრი ი. დიასამიძე, იურისტები ჯ. ბაგელიძე (რესპუბლიკის პროკურორი), გიორგი გოგიტიძე (საყოფაცხოვრებო მომსახურების მინისტრი), ისტორიკოსები ხ. ახვლედიანი (სახელმწიფო მუზეუმის დირექტორი), ასლან ინაიშვილი (სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორი) და სხვები.

ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში მუშაობს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის 44 კურსდამთავრებული, ესენია: ი. ნაკაიძე (პრორექტორი), დეკანები ს. დაღუნიშვილი და გ. ხუნუნიშვილი, კათედრათა გამგეები — დოცენტები ნადიმ და შოთა ნიჟარაძეები, ხ. ხალვაში, პ. მესხიძე, ლექტორები — დოცენტები ნ. ჯიბუტი, ს. ქუთათელაძე, გრ. ჯიჯიშვილი, ნ. საბაშვილი, ჯ. ბერიძე, ქ. ალასანია, ა. გობრონიძე, ვ. ჯორბენაძე და სხვ. ხოლო აჭარის ასსრ განათლების სამინისტროს სისტემაში თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის 140-მდე კურსდამთავრებული მუშაობს. ეს ყველა ერთად უზარმაზარი ძალაა, რომელიც წინ სწევს რესპუბლიკის სამეურნეო და კულტურული მშენებლობის საქმეს.

ამჟამად თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტსა და მის კალთაში აღორძინებულ საქართველოს სხვა სასწავლებლებში, რომლებიც უნივერსიტეტის სისხლი და ხორცია, — მეცნიერებას ეუფლება მზიური აჭარის ბევრი ჭაბუკი და ქალიშვილი. დღეს ისინი საზოგადოების სრულუფლებიან-

ნი წევრები არიან, ბევრმა მათგანმა შრომითი გმირობით გაითქვა სახელი. ბევრ მათგანს სოციალისტური შრომის გმირის საპატიო წოდება მიენიჭებული, ხოლო ასობით ქალი დაჯილდოებულია საბჭოთა კავშირის ორდენებითა და მედლებით.

კომუნისტური პარტიისა და საბჭოთა მთავრობის ყოველდღიური მზრუნველობით აჭარა უმოკლეს ისტორიულ დროში აყვავდა და მოწინავე ავტონომიურ რესპუბლიკად გადაიქცა.

განათლების დარგში საბჭოთა აჭარის მშრომელთა უდიდესი მონაპოვარია უმაღლესი სასწავლებელი — შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტი, რომელიც 1935 წელს დაარსდა. ეს იყო პირველი უმაღლესი სასწავლებელი აჭარაში, რომელსაც მამობრივი დახმარების მზრუნველი ხელი გამოუწოდა ჩვენი ერის მშვენებამ და სიამაყემ, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტმა. მისმა სახელგანთქმულმა მეცნიერებმა და ლექტორ-მასწავლებლებმა თავიანთი ცოდნა და ნიჭი არ დაიშურეს, — გვერდში ამოუდგნენ ინსტიტუტის მასწავლებელთა ადგილობრივ კადრებს და დაეხმარნენ სასწავლო-აღმზრდელობით და სამეცნიერო - კვლევით საქმიანობაში. ამათგან განსაკუთრებული მადლიერების გრძნობით უნდა აღინიშნოს ამჟამად მსოფიანი მეცნიერი პროფესორი ალექსანდრე ჯავახიშვილი, პროფესორები კოტე ბაქრაძე, გიორგი კოკოჩაშვილი, ერმალო ბურჭულაძე, ანგია ბოჭორიშვილი, ალექსანდრე ნოღაიძე, აწ განსვენებული სახელოვანი მეცნიერი და პედაგოგი პროფესორი გიორგი თავიშვილი, პროფესორი ვუკოლ ბერიძე და სხვები. შემოქმედებით პედაგოგიურ და სამეცნიერო საქმიანობას ეწეოდნენ სხვადასხვა დროს ბათუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში აგრეთვე თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ცნობილი მეცნიერები, პროფესორები გიორგი ახვლედიანი, ალექსანდრე ფირცხალაიშვილი, სიმონ ყაუხჩიშვილი, დიმიტრი გედევანიშვილი, იასე ცინცაძე, გიორგი წერეთელი, დიმიტრი მგელაძე, რაჟდენ ხუციშვილი, გიორგი ჯავახიშვილი, პანტელეიმონ ბერაძე, კონსტანტინე კაპანელი, სერგი კაკაბაძე, ალექსანდრე მაყაშვილი, შოთა ძიძიგური, გიგო ბაქრაძე, ლევან ებანოძე და სხვ.

ენერგიულად მუშაობს აჭარის პედაგოგიური საზოგადოება. მასწავლებელთა პედაგოგიური კულტურის ამაღლებაში. იგი მიზნად ისახავს ახალგაზრდობის კომუნისტურად აღზრდისა და სწავლა-განათლების შემდგომი გაუმჯობესების ამოცანებს. ამ საზოგადოებას კი ფრიალ საქმიან დახმარებასა და ხელმძღვანელობას უწევს საქართველოს პედაგოგიური საზოგადოების პრეზიდენტი, დიდი მეცნიერი და საზოგადო მოღვაწე, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პედაგოგიკის კათედრის გამგე პროფესორი დავით ლორთქიფანიძე.

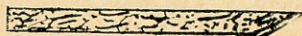
პედაგოგიური საზოგადოება დიდ გულისხმიერებას იჩენს აგრეთვე

აჭარის ასს რესპუბლიკის ახალგაზრდა მუშაკების მიმართ, რომლებიც მუშაობდნენ ზადებთან საკანდიდატო მინიმუმის ჩასაბარებლად მეცნიერებათა კანდიდატისა, თუ დოქტორის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად. მაშასადამე, უნივერსიტეტი ამ გზითაც არის დაკავშირებული აჭარის კულტურული მშენებლობის დიდ საქმესთან.

თბილისის უნივერსიტეტი კვლავაც ჩვეულ დახმარებას იჩენს ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის მიმართ. ჩვენს სტუდენტ ახალგაზრდობას მაღალ მეცნიერულ ლექციებს უკითხავს უნივერსიტეტის ორი სახელოვანი მეცნიერი, აჭარის მკვიდრი, საქართველოს სსრ მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწე პროფესორი ალექსანდრე ნოღაიძე და ნიჭიერი ახალგაზრდა მეცნიერი პროფესორი გელა ბანძელაძე.

სახელოვანი იუბილესათვის ფართოდ გაჩაღებული მზადების დღეებში აჭარის ასს რესპუბლიკის დედაქალაქში უნივერსიტეტიდან ჩამოვიდნენ თვალსაჩინო ქართველი მეცნიერები, რომლებმაც თავიანთი გულითადი საუბრებით და ღრმაშინაარსიანი მოხსენებებით ბათუმის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის კოლექტივისა და ქალაქის ინტელიგენციის უსაზღვრო სიყვარული და ყურადღება დაიმსახურეს.

დღე, მუდამ წინ უძღოდეს ქართული კულტურისა და მეცნიერების შეუფერხებელ წინსვლას ჩვენი ოქროს იუბილარი — ეროვნული კულტურის დიდი მოამავე — თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.

ფურცლები აჭარის კომკავშირის ორგანიზაციის ისტორიიდან

კომკავშირული ორგანიზაციები საქართველოშიც, ისე როგორც რუსეთში წარმოიშვნენ მუშა და გლეხი ახალგაზრდობის პირველი კავშირებისაგან, რომელთა შექმნა დაიწყო თებერვლის ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლუციის გამარჯვების შემდეგ.

ბათუმის სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციის საქმიანობა და მუშათა მასობრივი დემონსტრაციების უდიდესი რევოლუციური გავლენა 1902 წლიდან შეინიშნება, რომელმაც დიდი ზემოქმედება მოახდინა ახალგაზრდობაზე.

პირველ ხანებში განსაკუთრებით აქტიურობდნენ მოსწავლეები, რომლებიც აღშფოთებულნი იყვნენ სასწავლებელში გამეფებული მკაცრი რეჟიმის გამო. მოსწავლეთა დიდი ნაწილის რევოლუციურ განწყობილებაზე აშკარად ლაპარაკობს 1905 წლის იანვრის ბოლოს ვაჟთა გიმნაზიის კედლებში მომხდარი ამბები. გიმნაზიელმა მ. ზაქარიაძემ სააქტოაუდიტორიაში დახია და ნაკუწებად აქცია მეფის პორტრეტი. უფროსკლასელებმა დაამსხვრიეს მინები და ქუჩაში გამოვიდნენ შეძახილებით — „გაუმარჯოს თავისუფლებას!“

მოსწავლე ახალგაზრდები კიდევ უფრო გააქტიურდნენ 1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შედეგ. ისინი მოითხოვდნენ — კრების მართვას, რეაქციონერი პედაგოგების დათხოვნას, შეძლებულთა შვილებზე გავრცელებული სხვადასხვა შეღავათების გაუქმებას, ყველა მოსწავლისადმი სამართლიან მოპყრობასა და სწავლა-აღზრდის სისტემის ძირფესვიანად გარდაქმნას.

ახალგაზრდობაში რევოლუციურმა მოძრაობამ იმდენად ფარფოხასიათი მიიღო, რომ ბოლშევიკური პარტიის მეექვსე ყრილობამ საგანგებოდ განიხილა საკითხი „ახალგაზრდობის კავშირების შესახებ“. ყრილობამ მუშა-ახალგაზრდობის კლასობრივი სოციალისტური ორგანიზაციების შექმნა ერთ-ერთ გადაუდებელ ამოცანად მიიჩნია და პარტიულ ორგანიზაციებს დაავალა ჯეროვანი ყურადღება მიექციათ.

ხელმძღვანელობდნენ რა პარტიის მეექვსე ყრილობის მითითებით 1917 წლის ზაფხულში ბათუმის ბოლშევიკური ჯგუფის ბიუროს გადაწყვეტლებით გამოიყო რევოლუციური ახალგაზრდობის ორგანიზაციის შექმნის „საინიცია-

ტივო ჯგუფი“. ამ ჯგუფის წევრები — კირილე ბერძენიშვილი, ლუკა ჩანტლაძე, მიხეილ ანასტასიადი და სხვები ფართოდ ავრცელებდნენ მშრომელებს შორის პროკლამაციებსა და ბოლშევიკურ გაზეთებს.

ბათუმის „საინიციატივო ჯგუფს“ დიდი ბიძგი მისცა 1917 წლის 3 სექტემბერს თბილისში მოწვეულმა „ახალგაზრდა სოციალისტურ-ინტერნაციონალისტთა ორგანიზაციის“ „სპარტაკის“ პირველმა კრებამ“ რომელმაც შექმნა ახალგაზრდა სოციალისტურ ინტერნაციონალისტთა „სპარტაკის“ ახალი ორგანიზაცია და მიიღო დადგენილება რევოლუციურ ახალგაზრდობაში საავიტაციო-პროპაგანდისტული მუშაობის ფართოდ გაშლისა და „სპარტაკის“ ორგანიზაციებში მათი ჩაბმის შესახებ.

„სპარტაკის“ თბილისის ორგანიზაციებმა დიდი გავლენა მოახდინეს საქართველოს სხვა ქალაქების, მაზრების, რაიონების რევოლუციურ ახალგაზრდობაზე.

სპარტაკელთა ნიძარობამ საქართველოში განსაკუთრებით ფართო ჩასიათი მიიღო ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის გამარჯვების შემდეგ.

„სპარტაკის“ შექმნის ბათუმის საინიციატივო ჯგუფმა პირველად მუშაობა გააჩაღა სასწავლებელში. სპარტაკელები მოსწავლეთა საერთო საქალაქო ჟურნალ „პერევალის“ ფურცლებზე გაბედულად ამხელდნენ მოსწავლეთა ნაწილის

მერყეობასა და უიმედო განწყობილებას და მოუწოდებდნენ ახალგაზრდებს აქტიურად ებრძოლათ ბედნიერი მომავლისათვის. მკაცრი საოკუპაციო რეჟიმის მიუხედავად, არალეგალურ პირობებში ბათუმის ბოლშევიკებთან ერთად, ისინი დიდ მუშაობას ეწეოდნენ მუშა - ახალგაზრდობას შორის. „სპარტაკელები“ აქტიურ მონაწილეობას იღებდნენ გაფიცვებში. 1919 წლის აპრილში „ბატუმსკიე ვესტის“ დაწურვის გამო მოწყობილ საპროტესტო გაფიცვის დროს პ. აგევეი და ს. ალანია ბოლშევიკურ პროკლამაციებს ავრცელებდნენ ბათუმის მუშა-ახალგაზრდობაში. ამრიგად მომწიფდა პირობები ახალგაზრდათა რევოლუციური ორგანიზაციის ჩამოყალიბებისათვის. ამ საქმეში დიდი როლი შეასრულა სრულიად რუსეთის ახალგაზრდობის კავშირების პირველმა ყრილობამ, რომელიც მოსკოვში 1918 წლის 29 ოქტომბერს გაიმართა.

ამ ისტორიული პერიოდიდან ყალიბდება „სპარტაკის“ ორგანიზაციები საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში. „სპარტაკის“ ბათუმის ორგანიზაციის პირველი თავმჯდოვანი 1919 წლის ზაფხულში მოხდა. ამის თაობაზე გაზეთი „ტრუდოვოი ბატუმი“ წერს. — „იმ მომენტში, როცა მკაცრი სასჯელის შიშით შეკრება ყოველად შეუძლებელი იყო, პროლეტართა წრიდან გამოსულმა შვიდმა ინტელიგენტმა კონსპირაციულად, დი-

ლით მოიყარა თავი ციხის უკან, ზღვის ნაპირზე. ინგლისელი ჯაშუშის ეჭვი რომ გაეფანტათ მთელმა ჯგუფმა ტანთ გაიხადა. ზღვისპირად შეკრებილმა ახალგაზრდების ჯგუფმა, პარტიულ კომიტეტთან წინასწარი შეთანხმების საფუძველზე აირჩია კომიტეტი. კომკავშირის ბათუმის კომიტეტის თავმჯდომარედ ბოლშევიკი პეტრე აგევეი იქნა არჩეული“.

კომკავშირის ბათუმის კომიტეტის წევრები და აქტივისტები: პ. აგევეი, მ. ანასტასიადი, ს. ალანია, ვ. ჩეჭრიშვილი, პ. ნაუმოვი, კ. გეგეჭკორი, კ. ბერძენიშვილი და სხვები ამ კავშირის ირგვლივ იკრებდნენ რა ახალგაზრდობას, ასრულებდნენ პარტიული კომიტეტის ყველა დავალებას.

1921 წლის იანვარში საქართველოს კომკავშირის ბათუმის ორგანიზაციამ აღნიშნა გერმანიის კომპარტიის დამაარსებლების კარლი ბენგნესტისა და როზა ლუქსემბურგის ვერაგული მკვლელობის წლისთავი. კომკავშირელებმა აქტიური მონაწილეობა მიიღეს აგრეთვე 1921 წლის საპირველმაისო დემონსტრაციაში, რომელსაც დიდი პოლიტიკური მნიშვნელობა ჰქონდა. დემონსტრანტები მოითხოვდნენ ბათუმიდან ინგლისელების გაძევებას და აჭარაში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებას. მიტინგზე ორატორთა შორის კომკავშირის წარმომადგენლის სიმონ ალანის ხმაც გაისმა. დემონსტრაციაში მუშა-ახალგაზ-

რდობასთან ერთად მოსწავლეებმაც მიიღეს მონაწილეობა. მათი ლოზუნგი იყო — „გაუმარჯოს თავისუფალ სკოლას პროლეტარულ სახელმწიფოში!“.

აღსანიშნავია, რომ ბოლშევიკები საგრძნობლად უშლიდნენ ხელს ყირიმის ნახევარკუნძულზე მოკალათებულ ვრანგელის არმიას. 1921 წლის ივნისში ბათუმის კომკავშირის კომიტეტის თავმჯდომარის პეტრე აგევეის მონაწილეობით აფეთქებულ იქნა ტანკერი „სვეტი“, რომელსაც საწვავი მასალა მიჰქონდა ვრანგელის არმიისათვის. პეტრე აგევეის ეს პატიოტული საქმიანობა შეუმჩნეველი არ დარჩენილა. იგი იძულებული შეიქნა 1921 წლის ზაფხულში დაეტოვებინა ბათუმი.

ბათუმის ახალგაზრდობის კომუნისტურმა კავშირმა მნიშვნელოვნად გააუმჯობესა მუშაობა 1921 წლის მეორე ნახევრიდან, კერძოდ, საქართველოს კომკავშირის ორგანიზატორის — ბორის ძნელაძის ბათუმში ჩამოსვლის შემდეგ. ბათუმში იგი დაუკავშირდა მიხეილ ანასტასიადს, რომლის საშუალებითაც გაეცნო კომკავშირის ბათუმის არალეგალური კომიტეტის სხვა წევრებსაც და ბათუმელ ამხანაგებს განუმარტა იტაკევეშეთის პირობებში კომკავშირული მუშაობის საკითხები, ყურადღება გაამახვილა ახალგაზრდა მუშებსა და გლეხებს შორის მუშაობის გაღრმავების აუცილებლობაზე. საქართველოს კომკავში-

რის ცენტრალური კომიტეტის
მიზნების თანახმად კომკავშირის
ბათუმის კომიტეტი შეუდგა ქა-
ლაქში კომკავშირული უჯრედების
შექმნასა და გაერთიანებას. თავდა-
პირველად შეიქმნა პირველი
და მეორე საქალაქო კომკავშირუ-
ლი უჯრედები, რომლებშიც ახალ-
გაზრდა მუშებთან ერთად შედიო-
დნენ მოსამსახურეები და მოსწავ-
ლეები. შემდეგ კი შეიქმნა ბარ-
ცხანის კომკავშირული უჯრედი,
რომლებშიაც ძირითადად მუშა-
ახალგაზრდობა გაერთიანდა.

კომკავშირის ბათუმის კომიტე-
ტის მოქმედების სფერო თანდა-
თან სცილდება ქალაქის ფარგ-
ლებს და ყურადღებას აქცევს სო-
ფლის ახალგაზრდობასაც. კომკავ-
შირული უჯრედები იქმნება ცი-
ხისძირსა და მახინჯაურშიაც.

1920 წლის შემოდგომისათვის
აჭარის კომკავშირის აქტივისტთა
რიცხვი 100 კაცამდე აღწევდა.

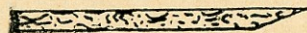
ამავე წლის სექტემბერში შედგა
აჭარის კომკავშირული ორგანიზა-
ციის პირველი კონფერენცია, რო-
მელზეც წარმოდგენილი იყო ქა-
ლაქისა და სოფლის შვიდი კომკავ-
შირული უჯრედი. კომკავშირის
აჭარის ორგანიზაციის როლი იმ-
დენად გაიზარდა, რომ კომკავში-
რის ბათუმის კომიტეტის წევრი
მიხეილ ანასტასიადი ბათუმის არა-
ლეგალური ბოლშევიკური კომი-

ტეტის შემადგენლობაში შეიყვანეს.

1921 წლის დასაწყისი ახალი
რევოლუციური აღმავლობით აღი-
ნიშნა საქართველოს მშრომელთა
ცხოვრებაში. საქართველოს კო-
მუნისტური პარტიის ხელმძღვანე-
ლობით დაიწყო საყოველთაო აჯა-
ნყება, რომელიც წარმატებით და-
გვირგვინდა. 1921 წლის 25 თე-
ბერვალს სერგო ორჯონიკიძე
ლენინისა და სტალინისადმი გავ-
ზავნილ დეპეშაში წერდა: —
„თბილისზე საბჭოთა ხელისუფ-
ლების წითელი დროშა ფრია-
ლებს, გაუმარჯოს საბჭოთა საქარ-
თველოს!“

მენშევიკ მმართველთა უკანასკ-
ნელი თავშესაფარი ბათუმი გახდა.
მაგრამ მათ აქაც ვერ მოიკიდეს
ფეხი. 17 მარტს ქ. ბათუმში შეიქ-
მნა რევოლუციური კომიტეტი,
ხოლო 18 მარტს დილიდანვე გა-
ჩაღდა ბრძოლები, რომლებშიაც
კომუნისტებთან ერთად აქტიურად
მონაწილეობდნენ კომკავშირელებიც.

აჭარა საბჭოთა ხელისუფლების
გამარჯვებას ზეიმობდა, მშრომე-
ლებთან ერთად ზეიმობდა აჭარის
ახალგაზრდობის მოწინავე რაზმი
— კომკავშირიც, რომელიც საბ-
ჭოთა ხელისუფლების გამარჯვე-
ბისათვის ბრძოლაში ბათუმის
ბოლშევიკური ორგანიზაციის მებ-
რძოლი თანშემწე იყო.

შ ი ნ ა კ რ ს ი

ნ. ბარათაშვილი — ბედი ქართლისა
(ნაწყვეტი პოემიდან) 6

ო. თუმანიანი — ბარათაშვილის საფ-
ლავთან (ლექსი, თარგმანა გ. შაჰნაზა-
რმა) 9

სიტყვა აკაკი წერეთლისა 10

ს. გომიზანი — გონა-ბეგუმის სიმღე-
რა. (ლექსი) 12

პ. რუშუა — გადღეებს შენი სამშობ-
ლო (ლექსი) 13

ნ. მალაზგინი — მთაწმინდის დილა
(ლექსი) 14

მ. ხალვაში — ხმავ, დიდებული! (ლე-
ქსი). 15

პ. გომიზანი — სათარ! (ლექსი) 16

პ. აბაშიძე — და გზა უვალი . . . 18

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტე-
ტის 50 წლისთავი

რ. ჩაჩუა — მარტონ იშტვანოვიჩი (ნა-
რკვევი) 21

ლენინური კომკავშირის 50 წლისთავი

რ. სარიშვილი — დიადი ოქტომბერი
და საბჭოთა აჭარის ახალგაზრდო-
ბა 27

მ ა ჯ ა ხ ე ლ ა

პ. ჯიჯიშვილი — წაუკითხავი ბარა-
თი (მოთხრობა) 32

ნ. ძირაძე — ლექსები 36

რ. თეგინი — ლექსები 38

მ. კობალაძე — შილა და გულთმისანი
(მოთხრობა) 40

შ. ზომიძე — მეძახის, მიხმობს ჩემი თა-
ობა! (ლექსი) 42

ნ. ლომთაძე — შენ თვარამეტი წლი-
სა ხარ! (მინიატურა) 44

პ. ჩარკვიანი — ლექსები 46

ნ. მარაშვილი — ლექსები 48

შ. რამაშაძე — უცნაური სარკე (მოთ-
ხრობა) 49

პ. ჩხიშვილი — ლექსები 51

შ. ანანიძე — ლექსები 53

ნ. ასანიძე — სიცოცხლე გრძელდება
(მოთხრობა) 54

ნ. ჭლენდი — ლექსები 56

პ. ხოშიაძე — შავი სოკოს ტრაველია
(მოთხრობა) 58

მ. კეკელიძე — ლექსები 64

კ რ ი ტ ი კ ა და პ უ ლ ი ც ი ს ტ ი კ ა

ბ. შერვაშიძე — ბარათაშვილის პოე-
ზია — დიადი მეგობრობის წინამორ-
ბედი 65

მ. მუხომბაძე — პოეტის უკვდავების
ნიშნად 66

ი. გიგლიშვილი — ძლიერი პიროვ-
ნების სახე ბარათაშვილის შემოქმედე-
ბაში 74

პ. ნაცვლიშვილი — ბარათაშვილი და
ძველი ქართული პოეზია 79

ბ. ჯანაშია — ბარათაშვილის
ბათუმში დაბეჭდილი ნაწარმოებ-
ები 83

ბ. ბაგიშვილი — თბილისის სახელმწი-
ფო უნივერსიტეტი და სახალხო გა-
ნათლება აჭარაში 85

ნ. პატარაძე — ფურცლები აჭარის
კომკავშირის ორგანიზაციის ისტორი-
იდან 91

6

6

რედაქტორი ნანა გვარიშვილი.

სარედაქციო კოლეგია:

ხ. ახვლედიანი, მ. ვარშანიძე (პ/მგ. მდივანი), პ. ლორია,
ალ. ჩავლეიშვილი, ფრ. ხალვაში.

რედაქციის მისამართი: ბათუმი, ენგელსის ქ. № 21

ტელეფონები: რედაქტორის — 33-71, პ/მგ. მდივნის — 33-72.

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 11.XI. 68 წ. საბეჭდი 6, საგამომცემლო
5 თაბახი, შეკვეთას № 5806 ემ 00627, ქაღალდის ზომა 60×90, ტირაჟი 1800.

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს ბეჭდვითი სიტყვის სახელმწიფო კომიტეტის
მთავარბოლიგრაფმრეწვის ბათუმის სტამბა № 9 (ლუქსემბურგის, 22).

აჭარის უზრნალ-გაზეთების გამომცემლობა

0.17
ფან 40 კპვ.

საქართველოს
საბჭოთაო კავშირი

ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ
И ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

„*ლიტერატურული ადჯარა*“

ОРГАН АДЖАРСКОГО ОТДЕЛЕНИЯ
СОЮЗА ПИСАТЕЛЕЙ ГРУЗИИ

ИНДЕКС 76118